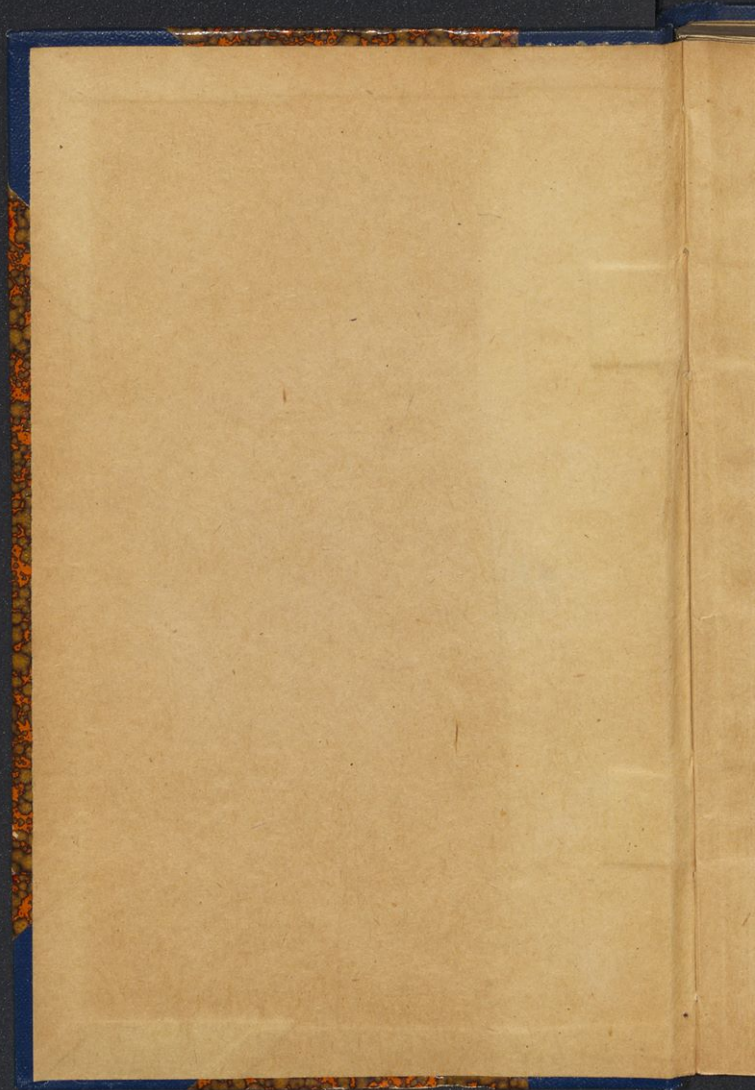
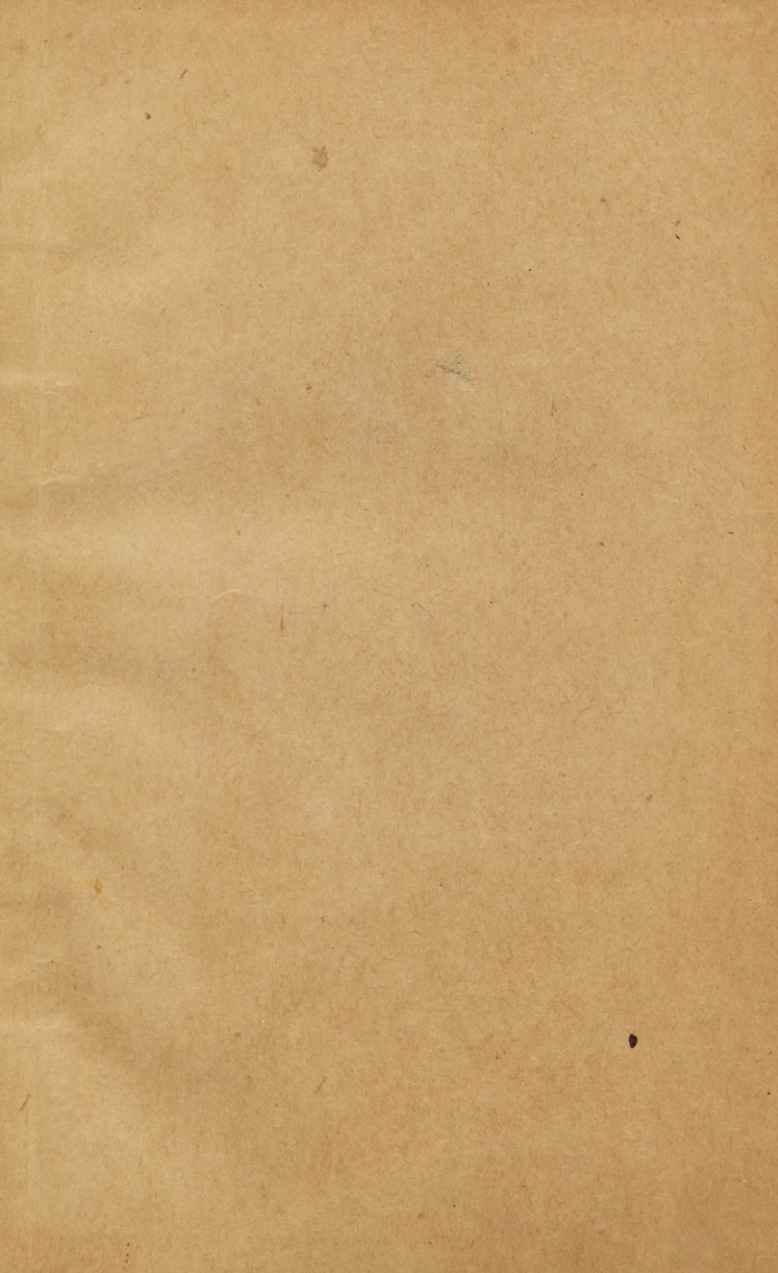
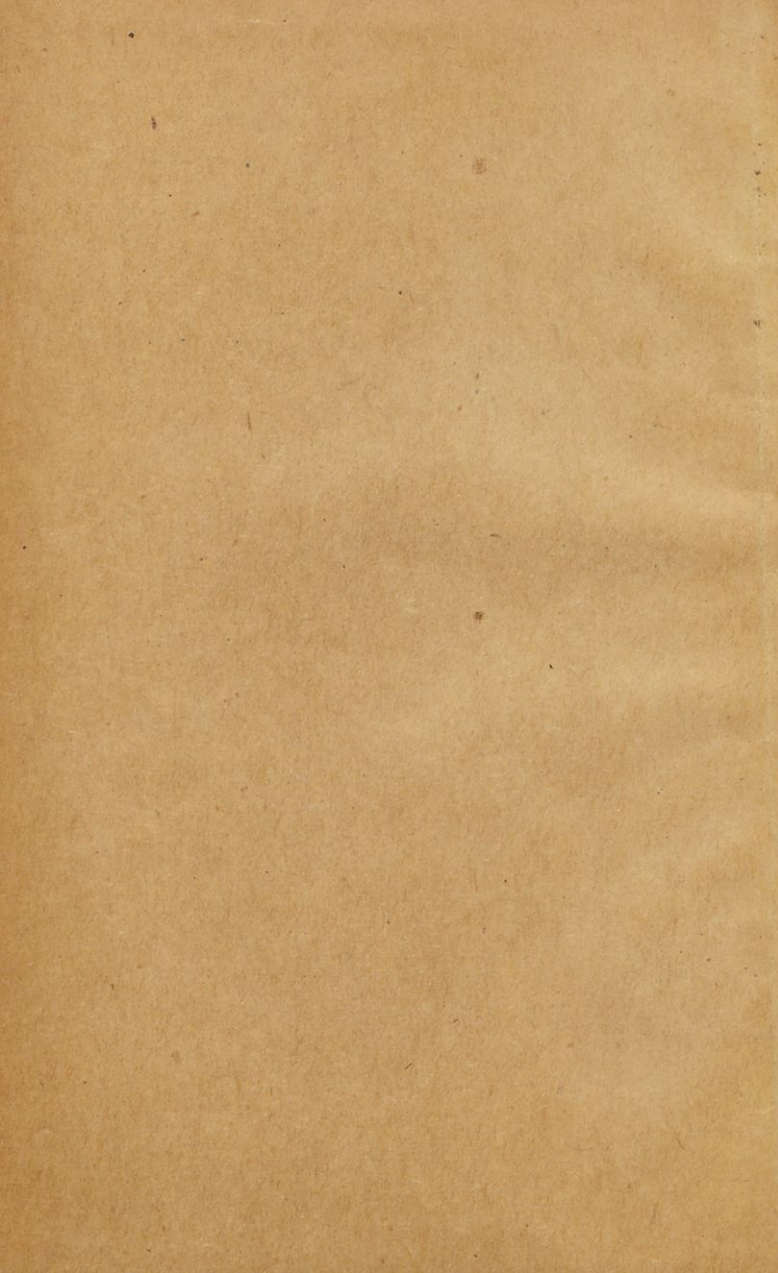

64677

Umni sadjerejec.

Slovenskim kmetom v poduk

spisal

Franc Kuralt,

profesor deželne kmetijske šole v Gorici.

Izdala in založila

Družba sv. Mohora v Celovcu.

Z dovoljenjem vis. č. Kerškega knezoškofijstva.

1878.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

Umni sadjerejec.

Slovenskim kmetom v poduk

spisal

Franc Kuralt,

profesor deželne kmetijske šole v Gorici.

Na svitlo dala

družba sv. Mohora v Celovcu.

Z dovoljenjem visoko častit. Kerškega knezoškofijstva.

1878.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

64677

IN = 030001181

Predgovor.

---

*D*ragi slovenski sadjerejec! Vzemi knjigo v roke, katero sem za Tebe spisal, pa beri jo pridno. Ne terdim, da bi bilo vse za vsacega, kar je v nji. Marsikaj ne da se, posebno kjer so denarne moči pičle, od vsacega v dejanji izpeljati. A knjiga je vendar spisana za Te, slovenski kmetovalec! Pazljivo jo prebiraj in premišljuj, je-li si delal s sadnim drevjem tako, kakor bi bil moral. In če nisi delal tako, poskusi! Prepričan sem, da Te bode ugodnejši uspeh, ki ga bodeš dosegel, popolnoma spreobernal, da bodeš stopal tudi Ti naprej, da bodo Tvoji dohodki obilnejši. Dan za dnevom rasteče potrebe zahtevajo od Tebe, da jim prideš v okom. Primi se toraj sredstva, ki se Ti ponuja iz ljubezni do Tebe, v Tvoj blagor, v Tvojo korist. To bode moje največe veselje!

„Skerbí in huda leta
Moré ubož'ga kmeta,“

pravi naš pesnik. Otresi se sitnih skerbi! To je po večem v Tvojej moči! In Božja roka se bode tudi odperla in delila Ti s polno pestjo! Pomagaj si sam in Bog Ti bode pomagal. Z Bogom!

V Gorici na dan Kristusovega vnebohoda 1877.

Pisatelj.

Kaj koristi sadjereja?

Gotovo v kmetijstvu ni stroke, ki bi za svoje obdelovanje zahtevala tako malo časa in stroškov, kakor je sadjereja, katera nam pa vendar daje tudi lepe dohodke. Dežele, katere so že v prejšnjih časih začele sadje rediti, se nahajajo dandanes, pri tako slabih časih, v najboljšem blagostanji, premoženje se množi od leta do leta, čim dražeje postaja sadje. Kako je pa v deželah, kjer je sadjereja še na nizki stopinji, kjer še sadjereja ni tako razširjena, kakor bi morala biti! V takih deželah revščina od dne do dne bolj pritiska, posebno pa ob času slabih in pičlih letnih pridelkov. Če nêmajó poljskih pridelkov, ne morejo si zboljšati svoje žalostno stanje z nobenimi drugimi dohodki in se preživeti z drugimi pridelki. Sadjereja pa vedno daje gospodarju neki postransk dohodek, kateri je posebno v slabih letinah veliko vreden.

Kjer je sadjereja, tam je blagostanje, in kjer je blagostanje, tam more napredovati tudi narod v svojem izobraževanju. Lep dokaz nam dajó nemške dežele, ravno tako pa tudi Česka. Česka dežela ima okoli 30 milijonov sadnih dreves, ter sadje pošilja v severno Nemčijo in Rusijo, za katero vsako leto po več milijonov goldinarjev denarja dobi. Tudi Goriška in sploh Primorska dežela dobi mnogo vsako leto za zgodno sadje, ali koliko več bi mogla dobiti, ko bi se sadjereja bolj umno oskerbovala in odgojevala.

Kjer je sadjereja, tam postane tudi podnebje bolj milo. Hudi vetrovi prestanejo, solčni žarki v hudi vročini nemajo več toliko moči, zemlja se ne izsuši, in rastline bolj krepko rastejo in se razvijajo. Tudi v tem obziru je sadjereja že veliko vredna. — Ali pa ni tudi kraj, poraščen z lepim sadonosnim drevjem, podoben zemeljskemu raj, zraven ko je zemljišče brez sadnih dreves podobno bolj puščavi. Ali se ne spominja sivi starček, sedé v senci košatega drevesa, milo mladih let, v katerih je njegova nežna, še otročja roka vsadila drevo?

Kakor prijetna je sadjereja in pravi kinč za vsak kraj, ravno tako je pa tudi koristna, ker donaša lepe in obilne dohodke.

Kmetovalci! poprimite se bolj sadjereje, zasadite vsak kotic praznega prostora s sadnim drevjem, kmalo se Vam bode poboljšalo Vaše blagostanje, hvalili in častili pa Vas bodo tudi Vaši potomci.

Pervi oddelek.

Sadjereja.

I. Sadno drevo in njegovi organi.

1. Korenine.

Umni živinorejec, kateri si prizadeva, živino z dobrim vspehom izrejati, mora poznati naravo živine; vedeti mora, kako se ona razvija, kaj posebno razvijanju ugaja, kako se povspeši in požlahtni. Ob enem pa mora s pozornim očesom gledati, da odvrča ali zabrani vse ono, kar bi živini škodovalo, ali jo celo uničilo. Isto veljá o umnem sadjerejci, kakor sploh o vsakej stroki umnega gospodarstva. Staro kopto, ki je bilo dedu, prededu in dalje v izgled, v kot ž njim! Ono ni za naše čase. Čas zahteva, da umno napredujemo, sicer bi nas lahko čas prehitel, in potem gorje nam!

Umni sadjerejec mora biti popolnoma izveden v sadjereji, drugače živi v slepi in sleparski nadi, da si koristi, da si izboljšuje svoje gmotno stanje, ko koraka vendar rakov pot, ali pa vsaj stoji, kakor kamenita podoba, katera stoji, kamor jo naša roka postavi.

Hlod, ki leži leta in leta na mestu, trohni. Tudi naše gospodarstvo trohni, če ga ne zboljšujemo. Zboljševati pa ga moramo, če hočemo živeti, kakor se sedaj živi. Star krajcar, s katerim je bil sedanji berač pred nekoliko desetletji možak, star krajcar — je postal piškav.

Tedaj mora tudi sadjerejec poznati drevo, njegovo naravo, kako se ona razvija, kaj mu posebno godi, da ga bode zamogel umno odgojevati, da mu bode obilno rodilo in tudi žep polnilo. Poznati mora tedaj drevesne organe t. j. one dele, ki tako rekoč drevo delajo.

Kateri-li so oni deli?

Ko je začela drevesna peška v zemlji kaliti, začelo se je ob enem tudi razvijati bodoče drevesce in sicer na dve strani: navzgor in navzdol. Spodnji del imenujemo korenine.

One so glavni del drevesa, podlaga, ki dajejo drevesu terdno stalnost, ki serkajo rastlinsko hrano iz zemlje in jo oddajajo vsemu drevesu.

Korenine imajo več delov. Srednji del, središče, imenuje se steržen, sledé potem belina (les), liče in skorja.

Srednja korenina, ki raste naravno v zemljo, se imenuje serčna korenina, in je večja ali manjša v primerji z drevesom samim. Drevesa, ki imajo velik, visok verh, so tudi navadno dobro podstavljena, imajo močno podlago: krepko serčno korenino, kakor n. p. hruške; druga pa, kakor jabelka, češplja, ki imajo bolj nizki verh, imajo tudi manje krepko, srednjo korenino. Pri češpljah se celó večkrat zgodi, da se spremeni serčna korenina v tako imenovane stranske, ki se potem razvijajo v zemlji enako, kakor drevesni verh nad zemljo.

Na stranskih koreninah (na češpljah, breskvah) napravijo se tudi popki, iz katerih požene protje, ki se mora precej od korenin odstraniti.

Serčne in stranske korenine se večidelj enakomerno razvijajo z drevesnim verhom. Na širokost imajo korenine vedno enaki primér z verhom, na globoko pa segajo le polovico globokejše, kakor je verh drevesa visok.

Na konci in sploh na mlajših delih stranskih korenin se razvijajo nežne, nitkaste, zeló tenke koreninice, imenovane sèsalke, ki dojijo in redijo celó drevo.

Sèsalke imajo na konci mehurček, s katerim serkajo rastlinsko hrano, ki se v vodi raztopljena v zemlji nahaja. Hrano oddajajo stranskim koreninam, te zopet serčni korenini, ali pa stebelu, ki je, rekel bi, zaloga, iz katere dobivajo vsi drugi deli drevesa potrebni živež. Stranske korenine so podlaga sèsalkam. Zatorej treba že v mladosti drevesa skerbeti, da se stranske korenine, kolikor mogoče pomnožé, in tako tudi sèsalke. Bolje se razvijajo korenine, več hrane zamorejo nabirati, za tega delj tudi več časa sadno drevo redi. Da se pa razvijanje korenin povspeši, treba, jih okrajšati, ali obrezati. To se navadno vsakikrat godi, ko se drevo presaja. Prikrajšajo naj se le za nekoliko palcev. Tako se sèsalke zeló pomnožé; kajti okoli nad prerezum požene vsled tega vse polno taci novih koreninic. Ako pa vse stranske korenine tako okrajšamo, da jim ostanejo le nekoliko palcev dolge, tedaj se pomnožé potem tudi stranske korenine, na katerih požene tudi mnogo sèsalk.

Da se korenine dobro razvijajo, potrebna je tudi drevesu primérna in vsaj od pol do 2 čevlja (od 20—70 centim.)

dobro zrahljana zemlja. Ako zemlji hrane primanjkuje, treba je, da se taka zemlja večkrat s že razpadlim gnojem gnoji, in da se vselej skerbi za potrebno vlažnost.

2. Steblo.

Steblo je oni del drevesa, ki raste koreninam nasproti, t. j. na kviško. Ko prikima steblo iz zemlje na svitlo, ko začinja tako rekoč zvedavo se ogledavati „v kraljestvu luči,“ takrat že prinese seboj tenko suknjico, ki je, se ve, da še rahla nežna, da obvaruje nezmožno bilko vremenskega vpljiva, ki bi utegnil jej škodovati. Tej suknjici pravimo skorja. Sčasoma se uterdi, osuši in velikokrat razpoka. A ima še drugo lastnost; iz nje poganjajo popki; iz popkov zrasedo mladike in polagoma celi verh drevesa. Steblo je pri različnih sadnih drevesih različno visoko. Drevesa, ki imajo 5—7 čevljev (1 in pol do 2 in pol metra) visoko steblo, imenujemo visoka drevesa, drevesa nižega stebela pa pritlikovce. Steblo je tudi oni del drevesa, ki speljuje hrano od korenin v verh drevesa. Le dobro odgojeno in zdravo steblo bo moglo mnogo in zdrave hrane iz korenin v verh dopeljati, razvitek pospešiti in ob enem plod pomnožiti. Skerbeti moramo tedaj, da steblo dobro odgojimo in oskerbujemo, da se ugodno razvija in okrepeča. Sicer pa drevesa terdega lesa le polagoma steblo razvijajo, nasproti mehka drevesa hitro debelijo.

3. Verh.

Mladike, ki iz stebela poženo, storé verh.

Verh je iz večletnih mladik, ki je imenujemo veje, iz dveh- in trehletnih vejic (mladike) in iz enoletnih in mlajših mladik, ki se zovejo poganjke.

Oblika verhova je odvisna od lege vej proti stebelu, kakor tudi od različnosti sadnih dreves. Jablan ima navadno širok, okrogel verh, hruška pa bolj visok in piramidalen; kostanj ima tenke in visoke veje, oreh celó velik, košat verh, češplje, črešnje, breskve in slive imajo jako različne verhove.

Tudi na razvitek sadja ima verh velik vpliv; kajti sadje more se razvijati in dozoreti le, ako mu dohaja primeren zrak, svitloba in toplota. Tedaj moramo tudi verh sadnih dreves tako odgojevati, kakor je sadju primerno.

Sadna drevesa, katerih veje stojé bolje na porazen (vodoravno) od stebela, imajo nizek in širok verh; drevesa pa, katerih

veje rastejo s stebлом več ali manje navpično, imajo verh tudi bolj navpičen, t. j. piramidalen. More se pa verh sadnih dreves na umetni način v različnih podobah povoljno izpeljati, kakor n. p. v špalir, piramido, v koš, kroglo i. t. d.

4. Perje.

Perje je pri sadnih drevesih velike važnosti. Kar so človeku pljuča, to je drevju perje. Sploh pa zapazimo med drevjem in človekom neko posebno občevanje. Drevesa vdihajo skoz perje zrak in oglenčevo kislino, ki so jo ljudje in živali izdihali, in izdihajo kislec, ki ga potrebujejo ljudje in živali za vdihanje (ogljenec pa ostane v rastlini, kot potrebni del rastlinske hrane).

Perje je zelo različne oblike. Jablan, hruška, češplja, kostanj in črešnja imajo bolj okroglo, sliva pa in marela bolj podolgasto obliko.

Perje je iz treh glavnih delov: iz zgornje kožice (cuticula), ki diha in izdiha, dalje iz prave zgornje kožice (epidermis) in slednjič iz glavnega dela, v katerem se nahaja zelenilo (chlorophil). Zelenilo je tekoča tvarina, ki nastane vsled svitlobe; ta tvarina kroji hrano in jo še le pripravlja, kajti prvotna hrana, ki jo rastline dobivajo po sèsalkah iz zemlje, ni še tako pripravljena, da bi jo mogle za živež porabiti in se vsled tega razvijati. Priti móra torej prej v perje, ki je za drevo prava tovarna, v kateri se kuha in predeluje rastlinska hrana. Vsled zelenila namreč, ki se v vsakem peresu nahaja, se iz hrane nepotrebne tvarine, kakor kislec in nekoliko vodenca, odstranjujejo, in taka prebavljena hrana roma po celem drevesu zopet od nežnih sèsalk.

Iz tega se razvidi, koliko škode delajo gosence, kedar perje na drevju pokončajo. Drevo brez perja je, kar človek brez pljuč in želodca. Ako primanjkuje drevesu perja, po-manjkuje mu tudi zelenila, brez katerega ni mogoče prebavljanje hrane. Več perja drevo ima, zdravejše je, bolj se hrana prebavlja, od hrane pa odvisi vse drugo.

5. Popki in mladike.

„Le enkrat daj še, majnik zlati! da gledam zorni tvoj obraz“ — tako mora serce vsklikniti, ko vidi, kako začinja božja roka v lepi naravi tkati nežno, svileno obleko, ko božajo prijetniše sapice človeku otemnelo lice, ko se popki napnó, ko mladike ženó!

Popki, mladike so podoba življenja, ki pride in gre, da se zopet poverne, da nam lije v serce up in tolažbo, da nam kaže milega Očeta, ki nam dejanski razkriva v natori prihodnje življenje.

Ako drevo požene in se perje začinja širiti po drevji, nastane kasneje v osi perja popek, ki je iz popkovega zerna in luščin. Več hrane dobiva popek, bolje se tudi razvija, bolje raste in raste, dokler ne počí. Največ prebavljene hrane se nahaja v bližnji okolici drevesnih peres, ki hrano prebavljajo. Zatorej so tudi popki razviti več ali manje v primerji s perjem, ki jih obdaja in od katerega se redé. Naj bolje razvit pa je zgornji popek, katerega obdajajo navadno tri peresa, malo manje že srednji in najslabše spodnji popki, ki dobivajo tudi najmanj hrane.

Popke, iz katerih poganjajo mladike, imenujemo sploh *stebelnate*, in popke, iz katerih postanejo korenine, *koreninate* popke, če se prav tudi na stebelu nahajajo. Razlikujemo pa tudi še 1. lesne, 2. perne, 3. cvetne in 4. mešane popke.

Lesni popki se nahajajo na vseh enoletnih lesnih mladikah, in sicer na strani ali na verhu. Ti popki so navadno debeli in podolgljasti. Popek na verhu vsake mladike koščičastega sadja je vedno lesni popek. Če ima drevo mnogo lesnih popkov, je znamenje, da je zdravo in da se bode močno razvijalo.

Perni popki nastanejo navadno iz pet na okroglo izraslih peres ter niso drugega, nego lesni popki, kateri prehajajo v cvetne popke. Nahajajo se le pri peščenih sadnih drevesih in so bolj okrogli in debelejši, nego lesni popki, pa vendar ne tako, kakor cvetni popki.

Cvetne popke spoznamo pri peščenih sadnih drevesih lahko po njihovej debelosti. Teže je spoznati jih pri koščenih sadnih drevesih. Pri prvih se nahajajo na vseh dve- in večletnih stranskih mladikah kakor verhovni popki; pri koščenih sadnih drevesih so le na eno- in dveletnih mladikah in nikdar ne na starejših, zraven tega vedno na strani in ne na verhu mladike. Veliko cvetnih popkov nastane navadno, ko začne drevo pešati. Treba je tedaj, da se enakotežje med lesnimi in cvetnimi popki vedno ohrani, t. j. da je primerno ravno toliko lesnih kakor cvetnih popkov.

Mešani popki se nahajajo pri kutnah in nešpljah, ki poženejo mladiko, katera ima obilno perja in na konci ali pa v osi peres cvet. Ti popki se ne razlikujejo pri teh drevesih

od lesnih popkov. Vsi popki sadnih dreves imajo pravilno lego drug od drugega, in sicer tako, da ima vsak prvi in šesti popek isto lego. Treba je, vedeti to zlasti zaradi tega, da se verh pri različnih oblikah drevesa umno izpeljuje.

Različnost mladik odvisi od različnosti popkov; mladike ločimo 1. v lesne in 2. v sadne mladike.

1. Med lesne mladike štejemo vse glavne mladike, ki nastajajo iz veršnega popka od mladike preteklega leta. Stranske mladike pa nastanejo iz stranskih lesnih popkov in iz vodenih mladik. One so tenke, hitro rastejo in nastanejo tam, kjer se hranilni sok nakopiči.

2. Sadne mladike so navadno stranske, tenke, včasih nekoliko zakrivljene mladike pol do pol drugi črevelj (15—50 centim.) dolge, na katerih nastane v naslednjem letu mnogo cvetnih popkov.

6. Cvet.

Najzlahtnejši del pri drevju je cvet. Nad cvetom razločimo piskric, cvetno krončico, prašnik in matičnik.

Ako pride prašnik, na katerem se nahaja mnogo rumenega prahu, v dotiko z matičnikom, postane slednji ploden in sad se začne razvijati. Plodenje matičnikovo mnogo povspešujejo čebele in drugi žužki, kakor tudi tihi veter, ki prenaša iz prašnika prah na matičnik, ter ga dela plodnega. Ako pride prašnikov prah kakega sadnega drevesa, predno se je matičnik s svojim prašnikom oplodil, v dotiko z matičnikom drugega sadnega cvetú, postane potem mešano sadje, imenovano polutan ali bastard.

To so tedaj posamezni deli sadnih dreves. Umni sadje-rejec, ki pozna njihovo važnost, mora vedno paziti, da se vsi deli ugodno razvijajo in da vedno vlada na drevesu pravo razmérje med poedinimi deli. Ni mogoče pričakovati od drevesa posebnega vspeha, ako se ta ali oni del zanemarja. Naj že bode korenina, steblo, verh, perje ali cvet, vsak del je za razvitek celega drevesa in posebno pridelka velike važnosti.

II. Zemlja in podnebje.

Vsaka rastlina ne raste povsod, nego le v krajih, ki imajo za njeno življenje potrebne pogoje. Ti pogoji so v prvi versti primerno podnebje in ugodna zemlja. To velja, kakor o vsakej rastlini, tako tudi o sadnih drevesih. Le v pravi zemlji, v ugodnem podnebju obdari drevo obilno.

Sadjerejec mora poznati zemljo, v kateri to ali ono sadno drevo najbolj rodi, in le v tako zemljo sme sadno drevo vsaditi. Velikokrat je vzrok temu, da sadjerejci mislijo, da njih zemlja ni sposobna za sadjerejo, le sadenje drevesa v tako zemljo, ki mu ne ugaja.

Jablan raste skoro v vsaki zemlji; vendar mu kremenica dobro ne dé, kajti kmalo zastane, posebno še, ako ne najdejo korenine v bolj globokih tleh primerne zemlje. Najboljša je lahka, ilovnata, hladna, nekoliko mokra in plodna zemlja. Pritlikovcem se prilega najbolj dobra zemlja.

Prav vroča lega mu ne ugaja, pač pa vzhodna in zahodna in še celó nekoliko severna lega, ker vživa v takej legi dalje časa potrebno zračno vlažnost. Posebno mu tekne lega blizo vodenih prostorov, le, da ne brijejo odveč okoli severni vetrovi. Blizo šum ne rodé rada sploh vsa sadna drevesa.

Hruška. Ako so hruške cepljene na kutnah, potrebujejo globoko, dobro, toplo, v globočini nekoliko mokro zemljo. Ako je zemlja presuha, premertva ali pa še celó premočvirna, začne sad pokati ali pa odpada. Posebno ugaja hruškam, ako se v globočini zemlje nahaja ilovnat apnenik, ki daje sèskalkam mnogo hrane. Tepke rastejo celó na skalnati zemlji, ako dobivajo le v globočini potrebne mokrote. Hruškam je južna lega celo ugodna; pa gleda naj se na to, da so v zavetji posebno pred zahodnim in južno-zahodnim vetrom. Povsod, kjer bi bilo za jabelkova drevesa že pretoplo, se lahko sadé hruške, ki potrebujejo večje toplote, kakor jablani.

Črešnjevo drevo je med vsemi sadnimi drevesi najkrepkejše; nahaja se na največi višini nad morjem, dá se torej tudi po hribih saditi. Ono ne potrebuje tako globoke, močne zemlje, kakor hruška, vendar pa ne ljubi premočvirne zemlje. Apnena kremenica, ilovnata zemlja, je za črešnjo najboljša. Višnje pa potrebujejo bolj močne zemlje; najbolj se jim prilega ilovnata kremenica (kremenična zemlja).

Češpeljevo drevo rodi najobilnejše v dobri, močni, nekoliko mokri zemlji. Kremeno-apnena ilovnata zemlja mu najbolje ugaja. Lega naj bode solnčna; tako postane sad sladkejši in ne gnije na drevji tako lahko, kakor v mokrih in senčnatih krajih. Pazi naj se tudi tukaj, da češpljevih dreves ne osmulijo severni in vzhodni vetrovi, ki zeló škodujejo češpljevemu cvetju.

Oreh in kostanj ljubita lahko, toplo zemljo. Ilovnata

laporasta ali pa apnena zemlja jima ne ugaja. Na hribih v razpadeni bazaltovi zemlji posebno hitro rastejo in obilno rodé.

Breskve in marelice rastejo povsod, kjer rodi vinska terta. Lehka, globoka, topla, dobro obdelana in močna zemlja je za nje najboljša.

Nešplje in kutne, ki se posebno sadé zaradi njihovega lepega duha, in ker so nam pri cepljenji hrušk dobri divjaki, zahtevajo toplo podnebje, in močno globoko zemljo, sploh pa rastejo povsod, kjer raste hruška.

Sadjerejec mora torej poznati natoro dreves, pa tudi zemljo, v katero nameruje to ali uno drevo vsaditi. Lehko se prepriča, kakšna je zemlja, ako izkopá na več krajih nekoliko jam po 2—4 črevlje (65—125 centim.) globoko in tri črevlje (95 centimetr.) široko. Opazi kmalo, je-li zemlja ilovnata ali kremenakasta, presuha ali premokra za sadjerejo. Tudi okoli stoječa drevesa mu vsaj nekoliko kažejo, za katero sadno drevo je zemlja najboljše pripravna.

V obče pa veljá pravilo, da močvirna, mastna in glenasta kakor tudi merzla, ilovnata, nerodovitna in kremenena zemlja ne ugaja za sadjerejo; vse druge zemlje pospešujejo večé ali manje rast sadnih dreves. Globokejša in rodovitniša je zemlja, rodovitniši bode tudi sadno drevo. Premočvirnati zemlji naj se voda odpelje, v presuho pa napelje.

III. Odgojevanje sadnih dreves.

1. Kako se dobivajo in shranjujejo sadne peške?

„Z malega raste veliko“ — to je prirodi zakon, ki se vsakemu človeku predstavi, če le količkaj svojo okolico opazuje. Malo je zernce, tako nepomenljivo, da ga včasih človeško oko ne zapazi, včasih tudi ne obraja. A prav ono nam kaže vsemogočnost božjo, ki stori, da se malo, nepomenljivo zernce, zemlji izročeno, v njej ogreje, da klije in polagoma rije z glavico na dan, češ: „Tukaj sem!“

„Z malega raste veliko“ — res veliko; vendar ne sme se malega prezirati. A kakor vidimo, kakor sami delamo, se malo žlahtno seme zrelega sadja kar verže v kot, pod noge in kamor pride. In za drevesca — mislimo si — bodo že skerbeli vetrovi, ki spihajo zernca na ugoden kraj; za drevesca bode že skerbel, kdor si bodi. Drevescev bi bilo lahko na milijone nam in našim potomcem v korist, pa jih ni, zakaj?

Peške tedaj naj se spravljajo, a ne zametujejo; otrokom naj se zapove, da to delajo, da je učitelju ali starišem prinesó, da je potem zasadé v pripravno zemljo. Tako dobimo lahko veliko zdravega in lepega semena. Tudi pri napravljenu mošta iz jabelk in tepek se dobivajo peške, ako se precej, ko se je sadje sprešalo, z velikim rešetom ločijo tropin, prej da začnó vreti; sicer bi vsled toplote, ki se pri vrenji razvija, lahko pokvarile in moč kaljenja izgubile.

Ako izgubi peška v sredini belo barvo in postane žoltova, ni več dobra za setev, ker je zgubila že moč kaljenja.

Peške, ki se bodo sejale še le prihodnjo spomlad, naj se na senčnem in zračnem kraji posušé in v škatljico spravijo. Dobro je in potrebno, da se devajo v moker pesek, v zemljo, ali v stolčeno oglje, da se ohranijo zdrave in močne za kaljenje. Da jih miši ne zavohajo, naj se zakoplje škatljica nekoliko črevljev globoko v zemljo, okoli pa naloži stekla, ternja ali pa brinje.

Le iz tako shranjene krepke peške požene tudi zdravo in močno drevesce.

2. Kedar je treba peške sejati?

Najbolje je, ako sejemo peške precej jeseni, ker take peške začnó na spomlad že kaliti in zeleneti. Sicer pa se smejo sejati toliko časa, dokler zemlja ne zamrzne.

Za jabelka in hruške so najboljše peške divjih jabelk in hrušk, za črešnje peške divjih črešenj, ker dajejo krepke in močne divjake.

Da pa k peškam, ki so bile jeseni vsejane, miši ne pridejo, naj se zemlja 2 črevlja (65 centim.) globoko nastelje in pomeša z razsekanim ternjem ali brinjem; prav tako naj se tudi po verhu zemlje ternje ali brinje razpostavi, da se tako vhod mišim do zernja zapre. Tudi cunjice v terpentinovem olji namočene, in okolo grede naložene, preženó miši, kajti tak duh mišim zeló smerdi. Vsacih 14 dni naj se cunjice iz nova pomočijo. Naj bolje pa je, ako se zernje v žganem apnu in potem v pepelu povalja, to miši popolnoma odžene. Verh tega sta apno in pepel za mlado rastlino dober gnoj. Ako se peške sejejo spomladi, naj se to stori precej, ko se je zemlja nekoliko otopila. Sadé naj se spomladi peške onih sadnih dreves, ki bi v zgodni pomladi lahko pozeble, ko bi je v jeseni sejali, na pr. kostanjeve in orehove peške. Treba je pa posebno paziti, kedar sejemo peške, ki smo je črez zimo hra-

nili, da se kal ne odlomi, če so že pognale; kajti to bi je lahko uničilo.

3. Drevesnica.

Da se zamore drevje dobro odgojevati, je jako potrebno, da ima sadjerejec zemljišče, v katero se peške sejejo, drevesca odgojujejo, požlahtnujejo in toliko časa oskerbujejo, dokler se ne presadé na odločeno mesto. Tako zemljišče imenujemo sploh drevesnico, oni del drevesnice pa, kamor se sejejo peške, imenuje se tudi sadnica.

Kedar si napravljamo drevesnico, moramo paziti na njeno zemljo in lego. Vsaka zemlja in vsaka lega ni dobra za drevesnico.

Zemlja za drevesnico mora biti vsaj 2—3 čevlje (65—95 centim.) globoko in dobro obdelana. Imeti mora v dostojni množini vse one rudninske dele, ki je mora imeti rastlinska hrana v sebi, in ki se nahajajo v pepelu sadnega lesa, kakor kali, fosforjeva kislina, mavec (gips) i. t. d. Tedaj treba tako zemljo prej že eno ali 2 leti za to pripravljati, to je z okopavino, kakor n. p. krompirjem, repo i. t. d. obsejevati, dobro gnojiti, sploh dobro obdelovati; najboljša zemlja v ta namen je pa ona, v kateri se je nekoliko let že zelenjava pridelovala. Peščena, kakor tudi ilovnata zemlja ni za drevesnico; prva je presuha, druga premokra, najboljša je tedaj kremenilovnata, ako ima dovolj rastlinske hrane v sebi, in ako ni še rastlo na njej mladih ali starih dreves. Tudi deteljišča in travniki niso temu pripravi, ker se velikokrat nahaja v takej zemlji mnogo ogercev, ki mladim drevescem zeló škodujejo, ker jim spodjedajo korenine in je tako uničijo.

Slaba, izsèsana in neobdelana zemlja ni za drevesnico, ker ne morejo drevesca v takej zemlji se vkoreniniti in tedaj tudi rasti ne. Pa tudi premočno gnojena zemlja ni dobra za mlada drevesca, ker dobi vsled tega lahko rakovo ali ožigovo bolezen, ali pa celo gobasti les, ki lahko zmerzne.

Slaba, negnojena zemlja se mora v jeseni vsaj za 2 čevlja (65 centim.) globoko prekopati, z dobro sègnjitim gnojem pomešati, ter pustiti, da zimski mraz in mokrota na njo delujeta, da se gnoj popolnoma razkroji in se z zrahljano zemljo pomeša. Ilovnata težka zemlja se lahko popravi, ako se z apnom in obilno pepelom ali pa s sipačo od starih poslopij pomeša, kakor pri gnojenji. Le v taki, dobro pripravljani in zrahljani zemlji bo seme dobro kalilo, malo drevesce pa krepke

in obilne korenine poganjalo. Drevo, ki ima mnogo zdravih in krepkih korenin, se lahko dobro hrani, naredi lepo steblo in pripravi si krepko podlago.

Tudi prava lega drevesnice pospeši rast mladih dreves.

Previsoka lega ni ugodna, mlada drevesca preveč terpijo pred hudimi vetrovi, tudi rastejo na visokem zelo počasi, drugi pa še popolnoma v rasti zaostanejo. Lega naj bo kolikor mogoče prosta in odpertá, vselej pa v zavetji pred hudimi vetrovi. Drevesnice proti jugu ali izhodu ležeče so najboljše; vtacih les lahko dozori in tudi zemlja ostaja dalje časa vlažna.

Potrebno je sadnico z deskami, belim ternom, ali pa tudi z zidom ograditi, da zajci ne morejo do mladih dreves.

4. Kako se drevesnica razdeli in poseje?

Ko se je sadnica gledè zemlje in lege vrvnala, treba je tudi, da se tako razdeli, da bo mogoče z dobrim vspehom vsako leto krepka mlada drevesca pridelovati. Če se ista rastlina več let zaporedoma na eno mesto vsaja, zemlja opeša, to je: začne jej primanjkovati potrebne hrane. Za druge rastline ima zemlja hrane še dovolj, tako, da jih zamore dobro rediti. Tudi v drevesnici zemlja opeša, ako se vsako leto na isti del drevesnice drevesca vsajajo in odgojujejo. Treba je torej od leta do leta kolobariti, to je sejati zaporedoma različne rastline.

Drevesnica naj se razdeli v več enakih delov ali gred, ki naj bodo 4—6 čevljev ($1\frac{1}{3}$ —2 metra) široke; vmes pa naj se stezice naredé po črevelj (32 centim.) široke. Pervo leto se posejejo le ena, dve, ali pa, ako treba, tudi tri in več gred s sadnim semenom, vse druge pa z zelenjavo ali pa z okopavino. Drugo leto na pomlad, ako so drevesca že dovolj velika, se lahko na one grede presadé, na katerih je prej okopavina ali pa zelenjava rastla. Nasproti pa se grede, na katerih so rastla drevesca, z nova pognojijo in okopavina ali zelenjava vseje. Če ostanejo pa drevesca še eno leto na onih gredah, na katere so bile vsejane, se obdelovanje drugih gred ponovi, kakor prvo leto. Jasno je, da se tako vedno spreminja sadnica v zelnik in zelnik v sadnico. Ako se je sadnica v več gred razdelila, pridejo drevesca še le vsako tretje leto na omenjene grede. Pri takem kolobarenji ostane zemlja vedno plodna in dobro obdelana. Z novim gnojenjem, ki se velikokrat pri setvi zelenjave ali okopavine verši, se zemlji povernejo vsi oni deli rastlinske hrane, katere so jej mlada drevesca vzela. Ko bi se hotelo to hrano zemlji brez kolobarenja poverniti, moralo

bi se drevescem gnojiti; ker je pa frišno gnojenje največkrat vzrok različnih drevesnih boleznih, mora se to vedno opustiti.

Na tako v grede razdeljeno sadnico se peške sejejo ali koščice sadé. Na vsaki kraj grede počez se zabijejo količi en čevelj in pol (48 centim.) drug od drugega v ravni čerti, v kateri se naredi jarek 1 ali pol palca (3 ali 1½ centim.) globok in 2 palca (5½ centim.) širok; v jarek se vsejejo peške po 2 palca (5½ centim.) narazen, ki se z zemljo pokrijejo.

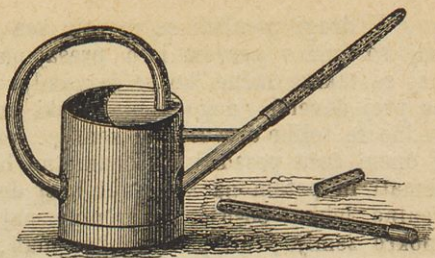
Koščice sploh, kakor tudi kostanjevo in orehovo seme, treba saditi po 2—4 palca (5½—8 centim.) globoko in toliko tudi eno od drugega.

Če se pa sadi celo sadje s peškami ali koščico, mora se tako saditi, da pride pecelj navzdol, muha pa navzgor. Vsaki red naj se sadi le ena sorta sadja, ki naj se točno zaznamova, da ve sadjerejec pozneje, kakošni divjaki se v vsaki versti nahajajo, da jih more s pravimi cepiči tudi požlahtniti. Dobro je, da si vsak sadjerejec naredi zapisnik, v katerega vsako versto vsejanih pešk, kakor tudi cepljenje, namreč ime cepičev, dan in način cepljenja, točno vpiše. Le s pomočjo takega zapisnika bo mogel sadjerejec v drevesnici ohraniti si red, ki je neobhodno potreben za pošteno in dobro kupčijo.

5. Kako drevesa v drevesnici odgojevati?

Že od začetka mora sadjerejec posebno skrbeti, da bodo drevesca krepka, da se bodo ugodno razvijala, da se kolikor mogoče pospeši njih rast. Da to doseže, treba je, da obrača vselej posebno pozornost na zemljo. V prvem letu je odgojevanje drevesec zelo lahko; ni treba družega, nego zemljo čistiti; skrbeti, da se plevel ne vgnjezdi, večkrat morajo se polivati z vodo, da imajo drevesca vedno potrebno mokroto in da ostane zemlja vedno rahla. Kedar se pokaže plevel, treba jo opleti; to naj se nikar ne odlašá, kajti plevel raste hitro in se kmalo udomači; znal bi drevesca zadušiti ali vsaj njih razvitek zaprečiti; verh tega naj se to opravlja, kedar ni ne presuha, ne premokra zemlja. Kedar je zemlja presuha, ne more se plevel s korenino izruti, delo bi bilo zastonj; v nekoliko dneh plevel zopet na novo požene. Ako je pa zemlja premokra, tako se pri pletvi preveč pohodi, zemlja postane trda in se le težko zopet zrahlja; znalo bi to nježnim koreninam mladih drevesec škodovati. Posebno pa je treba paziti, kedar je zemlja postala nekoliko suha. V začetku je dobra za prilivanje navadna voda, a najboljša je kapnica, ali pa tudi voda iz luže;

kasneje pa, ko so rastline nekoliko dorastle, je dobro primešati nekoliko gnojnice. A pazi naj se pri prilivanji z gnojnico, da se peresca ne polivajo, in ako se je to že zgodilo, treba jih s čisto vodo še enkrat politi, da se operejo. Priliva naj se

Pod. 1.

zvečer po solnčnem zahodu in nikedar ne čez dan v hudi vročini; to bi več škodovalo, nego koristilo. Priliva se z navadno škropilnico, ali pa s škropilnico, katera se zeló v vertnarstvu rabi, kakor nam jo kaže *podoba 1*.

Dobro je tudi in potrebno, da se v prvem letu skerbi za to, da se korenine razširijo in pomnožijo, kar se lahko doseže, ako ima drevesce za to dovolj prostora.

Ko je drevesce pognalo in naredilo prva tri peresca, zna se že vzeti iz grede, na katero je bilo vsajeno, ter presaditi na drugo gredo in sicer po 2—3 palce (5—8 centim.) narazen. Pri presajanji naj se rabi lopatica, ki se zabode poleg drevesca v zemljo, nekoliko vzdigne, in lahno iz zemlje potegne, da se korenine drevesca ne poškodujejo. Pred pa, nego se drevesca vsade na drugo gredo, naj se jim z ostrim nožem serčna in stranske korenine vsaj za tretji del skrajšajo, ravno tako tudi mladika. *Podoba 2, (a.)* nam kaže malo drevesce za presaditi, z okrajšano serčno in stranskimi koreninami, in z okrajšano mladiko (stebлом).

Tako okrajšana serčna, in stranske korenine bodo še tisto leto pognale več stranskih korenin, na katerih se potem tudi sėsalka pomnožijo. Ko so se drevesca na novo gredo posadile, naj se jim prilije, da se zemlja okoli korenin dobro vleže in da imajo drevesca potrebno mokroto. Koristno je tudi, ako se zemlja okolo drevesec pokrije z dobro sėgnjitim gnojem, z na pol sėgnjitim listjem ali pa s čreslom; na ta način se zadržuje v zemlji delj časa mokrota, in tudi toplota. Rahljanje, oplevanje in polivanje zemlje je treba večkrat ponoviti.

Pod. 2.

V drugi pomladi se morajo vsa drevesca zopet presaditi, naj so bila v prvem letu presajena ali ne. S presajenjem naj se takrat začne, ko se je zemlja otopila in sicer tako, da se prej doverši, nego začno popki poganjati. Vzame naj se vedno le toliko drevesec iz zemlje, kolikor se jih more ravno v onem času posaditi. Nespametno bi bilo drevesca iz zemlje jemati in potem na kak suhi kraj devati, kjer se nježne korenine lahko posušé. Korenine naj se zategadelj položé v mokro zemljo, ali pa v moker mah, dokler se ne vsadé na novo gredo. Tako ostanejo drevesca še vedno krepka in zdrava, pa le nekoliko dni. Ko se drevesca iz zemlje jemljejo, morá se paziti posebno na to, da se korenine ne poškodujejo in potergajo. Zatorej naj se lopata na strani drevesca zastavi in nekoliko vzdigne. Le polagoma naj se potem iz zemlje vzdiguje in zemlja od korenin otrse. Z ostrim nožem naj se odrežejo potem vse poškodovane korenine in sicer do zdravega kraja; serčna in vse stranske korenine pa naj se za polovico okrajšajo. Zares mora biti gladek in vedno navzdol obrnjen, da postanejo sésalke, ki okolo zarezá poženejo, krepkejše.

Na gredi, kamor se imajo drevesca vsaditi, se napravijo jamice primerno globoke in široke, kakor zahteva razvitek drevesnih korenin. Jamice naj bodo v ravni čerti narejene, ker je vsled tega obdelovanje drevesnice veliko lažje; verh tega naj bodo vsaj po poldrugi do dva čevlja (48—65 centim.) ena od druge. Na gredah ostanejo drevesca navadno toliko časa, dokler niso toliko dorastla, da so dovolj krepka in velika, da se lahko presadé na odmenjeno mesto. V drugem letu se zamorejo divjaki že cepiti na oko.

Ravno tako naj se odstranijo mladike in okrajša glavna mladika; pa o tem bomo pozneje govorili.

Podoba 2, (b) nam kaže dveletno drevesce, ki je bilo tudi v prvem letu presajeno, in na serčni korenini okrajšano. Obdelovanje drevesnice in odgojevanje drevesec v tretjem letu in naprej pa obstoji v sledečem:

1. Zemlja drevesnice se ne sme nikedar gnojiti s frišnim gnojem, kedar so na nji drevesca posajena; tudi se ne smejo zakopavati okoli korenin volnene cunje, rožni ostružki, i. t. d. ker daje vse to povod drevesnim boleznim.

2. Grede morajo biti vedno rahle in očiščene plevela. Le ako je zemlja rahla, zamore priti zrak do korenin in le tedaj je mogoče koreninam širiti se in množiti.

3. Pred zimo se mora zemlja dobro okopati, pri tem pa paziti, da se korenine ne poškodijo.

4. Tudi čez leto se mora zemlja vsaj trikrat dobro zrahljati in okoli drevesec okopati. Pri vsakem okopovanju naj se iztrebi plevel po stezicah med pojedinimi gredami.

5. V suši naj se zvečer drevescem priliva. Pomeša naj se med vodo tudi nekoliko gnojnice, ker to pospeši rast dreves in okrepča tudi zemljo.

6. Ako je rast in razvitek dreves slab in je zemlja opešala, naj se zemlja po vsakratnem okopovanju z mešancem iz pepela, apna, dobro sègnjitega gnoja in starega čresla potrese. Dež, ki te gnojilne tvarine izpere, pripelje koreninam mnogo hrane in drevesca okrepča.

7. Stranske mladike naj se glede na debelost stebila in obliko drevesnega verha ali odstranijo ali pa eno ali dve leti ohranijo.

8. Divjaki naj se cepijo in požlahtnujejo po načinu, ki je najbolj za oni čas, v katerem se cepljenje izpeljuje.

6. Obrezovanje drevesec v drevesnici.

Umni sadjerejec mora vedno gledati na to, da izredi v drevesnici krepka in močna drevesa. Z dobrimi in zdravimi peškami, s pomočjo ugodnega vremena, z dobrim pridnim obdelovanjem zemlje bo to gotovo dosegel. Verh tega je treba, in to je glavna reč, umno obrezovati stranske mladike drevesec.

In to obrezovanje se celo pogreša; in tedaj ne morejo drevesca krepka biti in podlago dobiti za močno steblo, tudi če so v drevesnici. Navadno rastejo v drevesnicah drevesca na kviško tenka kot šibe; le s pomočjo stranskega kola postanejo ravna. In kedar se potem presadijo na določeno mesto, so in ostanejo tenka, šibka drevesca; veter jih maja in vpogiba do tal. Vsled neugodnosti ne rastejo dalje, ne razvijajo se in postanejo tudi nerodovitna.

Že v mladosti je treba skrbeti, da dobi drevo krepko in močno steblo; posebno naj se gleda na to pri jablanih in hruškah, ki rastejo navadno le na dolgost, a le malo na debelost. To dosežemo lahko z umnim obrezovanjem drevesec v drevesnici.

Glavno opravilo obstoji v tem, da se polovica ali vsaj tretji del verhovne, glavne mladike in sicer vsako pomlad odreže. Naj bode že mladika ali iz cepiča ali pa iz necepljenega drevesca, ki se ima presaditi, povsod naj se to obrezovanje toliko

let zaporedoma ponovi, dokler ne doseže potrebne debelosti in visokosti, vsaj 4—5 čevljev (126—157 centim.).

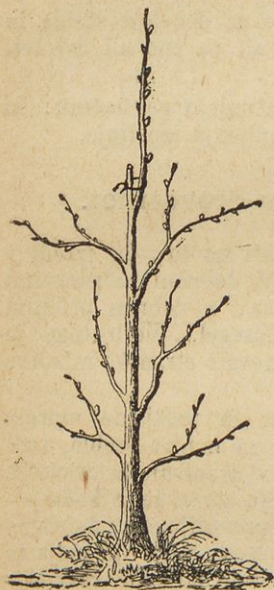
Le pri takih drevescih ali cepičih, pri katerih so verhovne in stranske mladike že same od sebe močne, se tako obrezovanje opusti.

Drugo pomlad, ko je drevesce eno leto staro, odreže se 2 palca (5 centim.) visoko verh mladike in sicer nad onim popkom, ki je odmenjen za prihodnjo vrhovno mladiko. Popki, ki leže med za prihodnjo mladiko omenjenim popkom in zarezo, se odstranijo, da nastane tako nad popkom 2 palca (5 centim.) dolg rogelj.

Vsled tega reza se bodo popki celo okrepčali, ki se nahajajo pod njim. Redilni sok, ki se nahaja v drevescu, ne more gnati naravnost na visokost, ampak zaostaja bolj v stebelu in popki poženejo vsled tega krepke mladike.

Krepkeje pa so mladike in več je na njih perja, več dobiva drevesce hrane, ložej se okrepča.

Ko je mladika, ki je pognala iz zgornjega popka v poletju zrastle za 8—10 palcev (20—25 centim.), priveže se z nekoliko širokim ličjem k omenjenemu roglju, da raste ravno na kviško, kakor nam kaže *podoba 3*. Vsem drugim stranskim mladikam se ravno takrat oščipnejo tudi verhovi, da ne rastejo več toliko na dolgost in da poženejo več perja, za boljši razvitek celega stebela. Ko je glavna mladika dobila popolnoma ravno rast, odreže se omenjeni rogelj, a gladko in poleg mladike; rana pa se zamaže z drevesnim voskom. Najbolje je, da se rogelj

Pod. 3.

meseca julija odreže, ko je mladika doveršila prvo rast. To obrezovanje naj se ponavlja potem dve ali tri leta zaporedoma, dokler ni drevesce popolnoma krepko in ima močno steblo, da zamore tako tudi krepk in močan verh razviti.

Obrezovanje družega leta se razločuje od prvega le v tem, da se zgornji popek, ki je odmenjen za verhovno mladiko, na nasprotni strani popka prvega leta pusti. Tako dobiva drevesce lepo ravno rast, med tem ko bi le enostransko rastlo, ako

bi se verhna mladika vedno le iz enostransko ležečega popka odgojevala.

V drugem letu naj se odstranijo tudi vse močne stranske mladike, pa le tam, kjer je drevesce že dobilo primerno stebelno debelost. Če se stranske mladike puščajo predolgo časa, postanejo premočne in rane so potem pri obrezovanju prevelike, kar škoduje drevescu ne le gledé na njegovo rast, nego tudi na njegovo lepoto. Rane se morajo precej zamazati z drevesnim voskom.

Rekli smo že, da potrebujejo tako obrezovanje v drevesnici posebno hruške in jablani, ker rastejo zelo hitro na visokost ali le malo na debelost. Veliko boljši na debelost stebela se razvijajo češplje, slive, posebno pa črešnje, pri katerih se le redkokrat to obrezovanje potrebuje. Le slaba šibka drevesca tedaj naj se tako obrezujejo; pa stranske mladike naj se prej odstranijo že v jeseni prvega leta, nego pri hruškah in jablanih, pri katerih steblo bolj počasi raste na debelost.

Orehu in kostanju se nikdar ne obrezujejo verhovne mladike, in sicer zaradi njih redkega steržena. Dvakrat, ali pa vsaj enkrat se jim pa vendar vsako poletje morajo odstraniti vse stranske mladike, ki so že predebele ali pa nepotrebne za razvijanje stebela. Če ostanejo drevesca, ki so že popolnoma odgojena, še eno leto v drevesnici, naj se jim na pomlad one stranske mladike, ki ostanejo za verh, na 4—6 očes porežejo, le srednji mladiki verha se pušča nekoliko očes več, da naredi drevesni verh lepo piramido.

7. Presajanje drevesec.

Ko so postala drevesca v drevesnici dovolj močna in velika, presadé se stalno na odločeno mesto. Kedar se drevesce presaja, treba je zopet ozir jemati na zemljo in podnebje, v katerem bo moralo drevesce nadalje živeti. Le v primerno zemljo naj se drevesa sadé; različna drevesa živé in rodé le v različni zemlji, kakor je bilo že v drugem poglavju omenjeno. Verh tega naj bode zemlja kolikor mogoče enaka oni, v kateri je drevesce do sedaj rastlo. Prevelika razlika med prejšnjo in naslednjo zemljo zapreči mnogokrat popolnoma, ali pa vsaj deloma rast in razvitek drevesa. Tudi gledé podnebja velja isto. Drevesa, ki so rastla v ugodnem podnebju in v dobri legi, ne bodo nikdar dobro rastla v podnebju ali legi, ki se celo razlikuje od prvega podnebja in lege. Če se je odločila za drevesce primerna zemlja in lega, treba je tudi obzir jemati na to, kakošno sadje ima v okolici najboljšo cenó in najboljšo porabo. V toplih krajih tedaj, kjer ima zgodnje

sadje največo ceno, naj se, če je zemlja za to, le zgodnje žlahtno sadje sadi; v krajih pa, kjer služi sadje za mošt, kjer je ni mogoče drugače porabiti, naj se le tako sadje sadi, ki daje največ mošta in najboljšega. Tako nam bode dajala sadjereja one dohodke, ki nas odškodujejo za stroške in trud. A verh tega ne bode tudi dobiček izostajal. Le umno torej!

Presaja se v jeseni ali pa na pomlad. Mokrota je presajenim drevesom najpotrebniša; zatorej naj se drevesa v rahlo, kremenasto, suho zemljo presajajo v jeseni, da imajo vedno potrebno mokroto in da se morejo dobro vkoreniniti.

Na pomlad zgubi taka zemlja hitro svojo mokroto, drevesca rastejo v taki zemlji le počasi, se slabo vkoreninijo in poganjajo kasno. Jesensko presajanje se začne takoj, ko odpade listje z dreves in terpi, dokler zemlja ne zamerzne, to je, od konca septembra do konca novembra.

V pomladi se presajajo drevesa bolj v mokro, težko, ilovnato zemljo, ki ostane sama na sebi delj časa vlažna, in kar celo pospeši razvijanje drevesnih korenin. Pomladansko

Pod. 4.

vesa presajati ni dobro, ker se zemlja hitro suši, in drevescem pomanjkuje neobhodno potrebne mokrote. Naj se verši pa presajenje v jeseni ali pomladi, godi naj se vedno le takrat, kedar je drevesce brez perja. Red, v katerem se drevesa sadé, je odvisen od oblike zemlje, v katero se sadé. Ako je zemljišče pravilno, je najboljši red pravi čveterokotnik; drevesca namreč, katerih po štiri delajo med sabo pravi čveterokotnik, naj se sadé tako, da je vsako drevo enako daleč od družega oddaljeno, kakor je to iz *podobe 4.* razvidno.

Pri neenakem ali nepravilnem zemljišči pa naj se drevesca sadé tako, da delajo tri drevesa enakostranski trikot, in da je eno od družega enako zemljišče nepravilno, začne se vselej pri najdaljši strani sa-

Pod. 5.

presajenje se počne precej, ko ni več strahu, da bi mogla zemlja zmerzniti; verši se pa, dokler ne začnó popki poganjati, to je meseca marca in početka aprila. Kasneje drevesca

oddaljeno, kakor kaže *podoba 5.*

Zemlja se tako lahko bolje porabi, ker so drevesa povsod enakomerno vsajena. Kedar se sadi v trikot in je

od družega enako zemljišče nepravilno, začne se vselej pri najdaljši strani sa-

diti, in od one strani potem se zaznamovajo s količi mesta, kamor se imajo saditi drevesca.

Kako oddaljeno naj bo eno drevo od drugoga, to je odvisno od zemlje in drevesa; gledé na drevo se pazi posebno na verh. V krepki in globoko rodovitni zemlji bo razvitek verha mnogo veči, kakor pa v zemlji, ki je plitvo-rodovitna in ima le malo redilne hrane v sebi. Tudi so drevesa različna naravno že gledé na razvitek verha. Češplje, slive, višnje, breskve in mandeljni imajo veliko manjši verh, nego pa jablani, hruške, črešnje; in imenovana drevesa zopet veliko manjši, nego oreh in kostanj. Perva tedaj ne potrebujejo toliko prostora nego druga, in druga zopet ne toliko nego tretja drevesa. Navadno se jemlje sledeča daljava:

a) Jablani, hruške, črešnje, se po 30—40 črevljev (10 do $13\frac{1}{2}$ metra sadé eno od drugega.

b) Češplje, slive, breskve, višnje in mandeljni po 15—20 črevljev ($5-6\frac{1}{2}$ metra).

c) Kutine in nešplje po 10—15 črevljev ($3\frac{1}{4}-5$ metrov).

d) Orehi in kostanj od 40—50 črevljev (13—17 metrov).

Ko se je odmeril prostor za pojedina drevesa in se zaznamoval s količi, začnejo se jame kopati. Pri napravljanji jam se navadno veliko greši; kopljejo se le plitve in ozke jame, in to še le takrat, ko je treba že drevesa saditi, kar je popolnoma napačno. Že na tem se sadjerejec pozna, kako jame koplje! Stvar je tedaj zeló važna, žalibog, da se tako zanemarja.

Jame tedaj se morajo vsaj nekoliko tednov ali mesecev pred napraviti. Pri pomlandanskem presajenji naj se skopajo jame že v jeseni, da zemlja premerzne, da postane rahlejša, rodovitniša in tako bolj pripravna za mlada drevesca.

Po dobroti zemlje se ravna tudi velikost in globočina jame. V dobri, globokorodni zemlji naj bodo jame 2—3 črevlje ($\frac{2}{3}-1$ metra) globoke, in 4—5 črevljev ($1\frac{1}{3}-1\frac{2}{3}$ met.) široke; to zadostuje. V malovredni, slabi zemlji pa naj bodo one vsaj 3—4 črevlje (1— $1\frac{1}{3}$ metrov) globoke, in 5—6 črevljev ($1\frac{2}{3}-2$ met.) široke. Slabejša, kamnitejša je zemlja, večje naj bodo tudi jame in narobe.

Na vsak način pa mora biti jama vedno tako velika, da se zamorejo drevesne korenine popolnoma v njo položiti, in da jih ni treba zakriviti, posebno ako se presajajo starejša drevesa. Pri kopanji jam je treba paziti posebno na to, da se boljša zemlja loči od slabejše. Na eno stran jame naj se meče zgornja plodna zemlja, na drugo pa spodnja mertva zemlja, da se potem korenine z dobro zemljo pokrijejo;

slabejša zemlja naj se stavi na verh, ali pa naj se celó odstrani in z boljšo nadomesti. — Na mokrih krajih, kjer ni mogoče kopati globokih jam, kakor je potreba in v katere zamoremo z dobrim vspehom le hruške in jablane saditi, treba okoli plitvih jam dobre zemlje tako visoko nametati, da napravimo male griče, v katere se potem drevesa sadé. V poletnem času se morajo pokrivati ti griči s steljo, da jih solnce ne izsuši. Pred ko drevesa sadimo, moramo jim preskerbeti tudi potrebne podpore, da zamorejo ravno rasti, posebno pa da jih neugodno vreme ne všibi in pokonča. Za podporo nam služijo količi. A količi se ne smejo še le takrat v zemljo zabiti, ko je drevesce že vsajeno; lahko se koreninice ranijo, kar zna biti vzrok raznih bolezní; drevo ne raste potem tako živo, ni tako plodno. Količi naj se tedaj prej zabijejo v zemljo, nego se drevesa sadé.

Podpora mora podpirati; tedaj morajo biti količi za to sposobni; oni naj bodo gladki, ravni, od spodaj kake 3 palce (9 centim.) debeli, od zgoraj pa $1\frac{1}{2}$ —2 palca (5—6 centim.). Dolgost količev je odvisna od dolgosti drevesnega stebila; količ naj ne sega nikedar dalje nego do prvih vej. Večkrat se vidijo količi dvakrat daljši nego drevesce samo; to izvira iz napačne misli, da taki kolci dalj časa trajajo, kar je napačno. Verh tega škodujejo taki kolci mlademu drevescu, ker se veje dergnejo ob nje, kedar je veter, in ranijo; iz takih ran se pa lahko rak, znana bolezen, izcimi.

Da trajajo kolci dalje časa, pomaga se s tem, da se najprej dobro posušé, in da se ves spodnji del do 1 črevelj ($\frac{1}{3}$ metr.) nad zemljo s kotramom (theer) namaže. Tako namazani količi trajajo po 5—6 let in ni jih treba z novega spičiti. Po šestih letih pa ne potrebuje drevesce več podpore.

Da se količi ne pokradejo, naj se zabije prej na količ nego se postavi v zemljo, v podobi križa 2 črevlja ($\frac{2}{3}$ metr.) dolg količ ali lata. Na tak količ v podobi križa se zemlja nameče, tako, da ni mogoče ga tako lahko izriti.

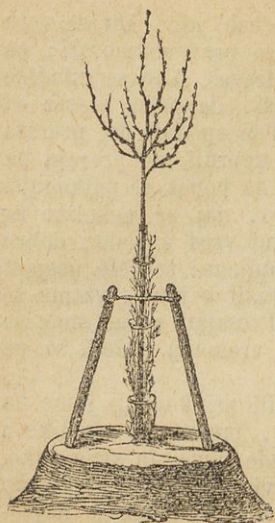
Ko se je za presajanje napravila potrebna jama in količ za podporo, vsadi se drevesce. Pa tudi drevesca je treba vsaj nekoliko pripraviti. Vse korenine naj se za tretjino okrajšajo; one pa, ki so si na poti, ki so zapletene, ranjene ali bolne, naj se odrežejo, ne celé, nego le, kar je bolnega na njih, tedaj do zdravega dela. Ako so bile korenine že prej obrezane, naj se obrezavanje vendar nekoliko ponovi. Prerez na koreninah more biti gladek, in vedno proti zemlji obrtjen, to je, navzdol.

Verh se le malo obreže ali pa še celó nič, ker se verh navadno še le drugo leto začne prav za prav obrezovati; pa o tem bomo govorili pri oskerbovanji dreves. Ako se mladike okrajšujejo, naj se to vselej tako verši, da pride prerez od zadej za popkom in sicer tako, da leži spodnji del prereza ravno nasproti spodnjemu delu popka, zgornji del prereza pa ravno nad popkom. Paziti pa treba, da se popek ne poškoduje.

Ko se je drevesce tako pripravilo, naj se nekoliko ur prej, nego se vsadi, dené s koreninami vred v vodo; dobro je, ako je v vodi nekoliko ilovice raztopljene; to celó pospeši razvijanje sèšalk. Ko se je količ postavil v jamo, vzame se tudi drevesce, ter postavi tik količa. Presajati se ne sme, se ve da, v mrazu ali pa v deževnem vremenu. Godi se pa tako-le:

Najboljša zemlja, ki smo jo stavili pri kopanji jame na eno stran, pride sedaj na dno jame, pomešana nekoliko z mešancem. Drevesce se postavi na sredo jame, in sicer tako, da pridejo zgornje korenine nekoliko više, ali pa vsaj tako visoko, kakor je poveršaj zemlje. Globoko sajenje je najpoglavitniši vzrok nerodovitnosti drevesa. Okoli korenin, ki se morajo vse lepo zravhati, se nameče najboljša zemlja; posebno ugodno je, ako se okoli korenin potrosi nekoliko dobrega mešanca, nikedar in nikakor pa ne frišnega gnoja; vsled tega bi se znala lotiti korenin gnjiloba, ali pa tudi rakova bolezen.

Večkrat naj se med sajenjem drevo nekoliko potrese, da se zemlja med korenine boljše vleže. Ko je najboljša zemlja nekoliko palcev visoko nad koreninami, se nameče druge navadne zemlje na nje, in sicer tako, da leži do enega črevlja više nego je poveršaj zemlje. S to zemljo se naredi okoli drevesa tako imenovano drevesno kolo (krog), ki mora proti drevesnemu stebelu viseti, da lože mokroto nabira in do korenin speljuje. V ta namen se naredi tudi še mali járek okoli imenovanega drevesa kroga, da se voda ne odteka. Zemlja okoli drevesa se ne sme preveč pohoditi, posebno pa ilovnatá ne, ker se vsled tega preveč sterdi in ker ne pusti mokrote do korenin. Potem se priveže drevesce mehko na kol. Napačno je, ako se drevesce v začetku preterdo na podporo priveže, kajti zemlja se s časom vleže in ž njo tudi drevesce. Ako je pa drevesce preterdo privežano, ne more se vsled močnega priveza vleči. Zaradi tega nastane na stebelu rana, pod koreninami pa votlina, v kateri se nabira mokrota, ki je mati bolezní.

Pod. 6.

Ako se sadi ob jesenskem času, drevescem ni treba toliko prilivati, nego v pomladi. V vsakem času je pa celo koristno, ako se po verhu drevesnega kroga naloži nekoliko dobro sègnjitega gnoja, listja, mahú, ali pa čresla. Zemlja ne izgubi zaradi tega tako lahko mokrote, čez zimo se pa nežne korenine obvarujejo mraza. Ko se je zemlja že vlegla in ž njo tudi drevesce, se privezi nekoliko priterdijo, da se ne more drevo sem ter tje premikati. Posebno priporočati je pri jesenskem presanji tudi to, da se okoli drevesa mehko priveže nekoliko ternja, ali pa brinja. To varuje, da ne more zajčji gobček, ki je velik sovražnik malih dreves, do nežnih rastlin, po katerih se mu skomina. Povez naj se naredi do 4 črevlje ($1\frac{1}{3}$ meter) visok.

Drevesa, ki se sadé na pašnikih, naj se varujejo, da ne pride živina do njih. Zabijejo se okoli njih trije koli, ki se s šibjem opletejo, ali pa z deskami obijejo.

Podoba 6 nam kaže novo zasajeno drevesce, ki je s ternjem ovito. —

8. Pošiljanje drevesec.

Velika napaka se godi pri pošiljanji drevesec. Večkrat postanejo drevesa še le kasneje bolna, ker só se pri pošiljanji ranila, večkrat se posušé in nečejo pognati, ker so bila slabo zavita in preveč suši izpostavljena.

Kedar se drevesa razpošiljajo, naj se denejo na zemljo v snopiče in sicer tako, da niso vse korenine skupaj, nego nekatere više, da ni snopič od zdolej preširok. Korenine naj se vtaknejo ena med drugo, pa tako, da se ne dregajo preveč. Visoka drevesa naj bodo od zunaj, pritlikovci pa v sredi. Korenine se morajo z mokrim mahom poviti, med stebela in verhove pa naj se vloži nekoliko slame. Vse skupaj naj se potem dobro s slamo povije in s slamnatimi ali tertnimi povezi poveže. Če se pošilja več sort drevesec v enem sno-

piči, priveže naj se vsakemu drevescu listek, na katerem je zapisana sorta, h kateri spada. Tako poslana drevesca ostanejo zdrava in krepka. Ako se pa drevesca med potjo vendar nekoliko posušé, in koža zgerbanči, je najbolje, da se de-nejo za dva dni v vodo; ako postanejo popolnoma suha, naj se zakopljejo v mokro zemljo in pustijo toliko časa v nji, dokler ne postane koža popolnoma frišna. Potem se vsadé in se jim dobro prilije. Posebno dobro je, da se taka drevesca tudi potem, ko so vsajena, z mokrim mahom ovijejo; puščajo naj se toliko časa ovita, dokler se popolnoma ne okrepčajo in zarasejo.

IV. Požlahtnenje ali cepljenje dreves.

Ako oko z nekoliko kožo, ali pa mladiko z enim ali več očesi od onega sadnega drevesa, od katerega hočemo sadje pridelovati, z drugim primernim drevesom tako spojimo, da se oba dela, drug z drugim zarasteta, in da oko ali mladika na oni podlagi raste, tedaj pravimo, da smo drevo požlahtnili ali cepili.

Da se ta rast doseže, mora se med tema dvema deloma narediti nov les, ki oba skupaj spoji, kar se zgodi s sokom, ki se imenuje „cambium“; nahaja se omenjeni sok med ličjem in belino. Več imajo mladike ali očesa tega soka v sebi, namreč boljši so rejene in zraščene, hitreje in popolniše se bode zaraščal cepič z divjakom. Zaradi tega morajo biti cepiči le od dobrih in močnih dreves, očesa pa od zdravih in krepkih mladik.

Pospeši se krepkost očesa s tem, da se 8 do 10 dni pred rabo onim mladikam odstranijo verhovi, da zaostaja tako redilni sok le v očesih samih.

Pa tudi podlaga, divjaki sami, morajo biti močni in zdravi: ako imajo mnogo redilnega soka med ličjem in belino, le onda bodo se dobro zaraščali s cepičem. Slabi in zanemarjeni, kakor tudi prestari divjaki se težko zarastejo s cepičem; a mladi frišni in v dobri zemlji odrasli divjaki se hitro spojijo s cepiči in pospešujejo njih rast.

Veči je poveršaj, kjer se divjak s cepičem dotikuje, ložej se drug z drugim zaraste. Prav tako je zarast divjakova s cepičem odvisna od časa njih muževnosti; le divjak in cepič, ki sta ob enem in istem času muževna, se hitro in dobro zaraščata, zatorej se mora na zgodnji divjak cepiti le zgodnje

cepiče, na kasni le kasne. Zarast je zaradi tega mogoča le v onem času, ko se sok preteka po cepiči in divjaku. O zimi se tedaj divjak in cepič le težko zaraščata, ali pa celo slabo. Vendar pa prouzročuje že vsaka najmanjša toplota neko zarast med divjakom in cepičem; dajo se tedaj v pozni jeseni in po zimi celo drevesa cepiti. V sredini se namreč vsled napravljanja slanice ali celice nekoliko vsaj eno z drugim spoji in v pomladi se pri večji muževnosti popolnoma zaraste. Zimsko cepljenje je posebno velike vrednosti pri jabelkih, ker se hitro spomladi vkoreninijo in zarast celo pospešijo. Pri hruškah, pri katerih se spomladi korenine le kasno primejo, naj se ne cepi o zimskem času.

Tudi vreme je velike važnosti, zlasti, ako drevesca cepimo spomladi. Hladno in nekoliko mokro vreme je ugodnejše za cepljenje, nego suho in vroče. V suhem vremenu začnejo popki hitro poganjati in cepiči, ki se niso še z divjaki sprijeli, ki nimajo še potrebne hrane, se kaj radi posušé. Nekatera drevesa, kakor črešnje, slive, hruške poganjajo celo hitro, večkrat še poprej, ko se je divjak s cepičem spojil. Kaj je storiti tedaj, da se spojitev doseže pred, da mladike poženejo? Najbolje bo, ako se drevesce na ceplenem kraji s kakim slabim prevodnikom toplote n. pr. z nekolikom mahom obviije. Posebno koristno je to pri črešnjah in slivah.

Cepiče nabirati imamo dovolj priličnega časa; za cepljenje v sklad in naklad se lahko nabirajo od jeseni skoz vso zimo do pomladi. Težje je s cepiči, ki jih rabimo za cepljenje z očesi, kateri se morajo precej porabiti.

Cepiče, katere smo v jeseni ali pa čez zimo nabrali, moramo dobro hraniti. Najbolje je, da jih spravimo v prezračno in suho klet, ter položimo napoševno v pesek, ki mora biti vedno nekoliko vlažen. Ako so cepiči ali mladike spomladi zveneje, naj se nekoliko z novega prerežejo, ter postavijo dve ali tri ure v vodo, kjer se kmalo okrepčajo. Mladike morajo biti le od zdravih in močnih dreves. Najlepše enoletne mladike z najlepšim očesom naj se za to rabijo, verh tega naj bodo različne debelosti, ker se posebno rabijo pri cepljenji z zakladom.

Ako hočemo, da bode cepljenje ugodno, moramo tudi cepiče le na sorodne divjake cepiti, tedaj:

jablän z jabelčnimi,
češpljo s češpljevimi,
hruško z hruškovimi cepiči,
marelico v krehelj ali češpljo,

višnjo v črešnjo ali v rešeljiko,
 črešnjo v višnjo ali v rešeljiko,
 nešpljo in hruško v glog ali beli tern,
 černo murbo na belo murbo,
 hruško na kutino za pritlikovce.

1. Ličje in cepilni vosek.

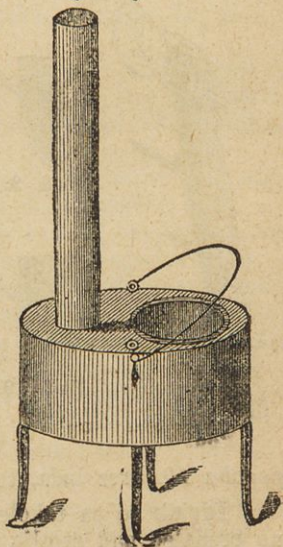
Vsaki sadjerejec mora imeti za cepljenje potrebno pripravo; k tej spada orodje, katero bomo spoznavali pri cepljenji samem, potem pa ličje in vosek.

Ličje rabimo pri vsakem cepljenji, da povežemo divjaka in cepič in sicer dobro, kajti slab povež je velikokrat kriv, da se cepič ne prime. Najbolje vstreza lipino ličje. Naredi se tako le:

Meseca maja se poseka lipa, ki nam ima služiti za ličje. Drevo se olupí in koža povije v male snopiče po tri čevlje (1 meter) dolge, ki se položijo v potok ali bajer. V nekoliko tednih se ličje vsled gnjilobe v trakovih lahko odloči od drugih letnih delov. Vzamejo se snopiči iz vode in ličje popolnoma odloči, potem pa lepo izpere in posuši. Tako pripravljeno ličje je najbolje za vsacega sadjerejca in tudi najceneji.

Ako nam ličja manjka, nadomesti se lahko z bombažem. Prav tako potreben kakor ličje je tudi cepilni vosek. Najbolje je tako imenovani merzel cepilni vosek, ki se tako le napravi: Pol funta voska (en četrtert kilograma) se počasi nad ogljem raztopi in pomeša z dva in pol lotom (40 gramov) vinskega cveta. Ta zmes se hrani v zapertih medenih škatljicah; rabi se lahko pri vsakem vremenu in ima to posebno lastnost, da se tudi na mokrem lesu dobro prime in rane hitro celi.

Drugi vosek, ki je gledé dobrote enak prejšnjemu, napravi se, ako se en funt (pol kilograma) razstopljene smole pomeša z eno žlico lanenega olja, in temu zmesu še štiri lote (64 gramov) vinskega cvetu pridene.

Pod. 7.

Hočemo imeti pa gorak drevesni vosek, tedaj treba gost terpentin, smolo in vosek v enakih delih zmešati.

Pri tej priliki hočemo omeniti še nekoliko drugih voskov, ki se pri večih drevesnih ranah potrebujejo. Tako se da napraviti vosek iz dveh delov frišnega govejega gnoja, enega dela drobnega apnenega sipa in enega dela pepela, ki se dobro zmeša. S to zmesjo pomažejo se večje rane pri starih drevesih; in ko se jih popred gladko odreže, potrese se na to nekoliko pepela, pomešanega s sežganimi kostmi. Tudi gosti kotram je zelo koristen za mazanje večih ran. Za napravljanje cepilnega voska, je prav dobra majhna pečica (*podoba 7.*), katera se lahko prenaša, in vedno po malem kuri, tako, da se vosek med rabo ne more sterediti.

2. Cepljenje z očesom (popkom).

Divjaki vsake baže sadja se lahko požlahtnijo s cepljenjem popka. Debele kakor tudi slabe divjake na ta način požlahtnujemo. Pri cepljenju s popkom moramo paziti na tri glavne stvari:

1. da oko prav izrezamo,
2. da popek pravilno v divjak vtaknemo,
3. da cepljeno drevesce prav obvežemo.

Oko izrezujemo tako le: Nad očesom in 3—4 črte (od tričetert do 1 centimetra) pod očesom naredé se poprek zarezé z nožem, kateri se od strani zastavi in popek z malo lesom odreže, kakor nam kaže *podoba 8.*

Oko se mora odrezati z nekoliko lesom, da kal obderži. Ako se v očesu nahaja luknica, znamenje je da je kal ostal na lesu, in tako oko ni za cepljenje. *Podoba 9.* nam kaže popek s kalom,

Pod. 8.

Pod. 9.

Pod. 10.

podoba 10. brez kala, to je, z luknjico.

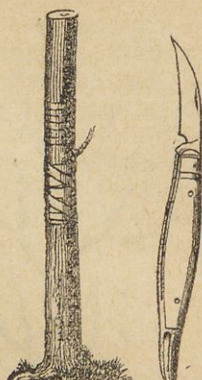
Divjak se pa takole pripravi: Na gladkem mestu divjaka, ne predaleč nad zemljo, naredi se podolgasta in poprečna zarezé v podobi T. Obe zarezé morate segati do lesa, perute

Pod. 11.

Pod. 13.

Pod. 14. Pod. 15.

pa treba odlepiti s kostjo, ki se nahaja na koncu noža. Takov nož in prerez na divjaku kažete nam *podobi 11. in 15.*

To odlepljenje kože od lesa mora biti tako veliko, da se more odrezano oko pod kožo spraviti. Vtakne se tedaj omenjeno oko (*podoba 12.*) med obe peruti, da pride zgornji širji del očesa ravno na počezni zares divjaka. *Podoba 13.* nam to razjasnuje.

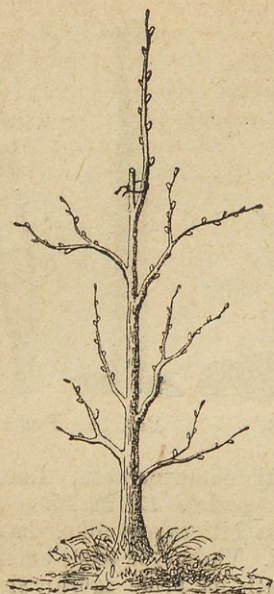
Poveže se potem oko z ličjem, a le spodnji in zgornji del kože, ki se na popku nahaja; popek sam ne sme se povezati. Slednjič se to še z voskom namaže. *Podoba 14.* nam kaže taki povez.

Najbolje bo, da cepič na jutranjo ali pa na večerno stran divjaka denemo, kajti poludanska vročina prehudo suši.

Čas pa za to cepljenje pristuje najbolj od početka meseca junija (rožnika) do konca avgusta (velikega serpana), ko so drevesa najbolj muževna. Ako cepimo početkom rožnika, bode onaj popek še tisto leto pognal mladiko; to cepljenje imenujemo cepljenje z živim popkom. Navadno pa je ta mladika tako slaba, da le težko prestopi zimski mráz.

Bolje je zatorej kasneje, početkom meseca avgusta cepiti, ker tako oko se z divjakom v istem letu zaraste, požene pa še le prihodnjo pomlad; to imenujemo cepljenje s spečim očesom.

Ako oko še v istem letu požene, tedaj treba povez čez 14 dni odrezati, da se tako hranilni sok prosto razliva in ob enem razvitku novih mladik ne dela zapreke. Ko je mladika

Pod. 16.

zrastla do okoli 12 palcev (30 centimetrov), odreže se 2—3 palce (6—8 centimetrov) nad požlahtnjnim mestom divjak. Na ostali količ pa, ki je nad požlahtnjenim mestom, priveže se mladika, da more ravno rasti; prihodnjo pomlad še le se odreže oni količ, rana pa dobro z voskom zamaže. Ako pa oko še le prihodnjo pomlad požene, treba to delo do prihodnjega leta odnesti, tako, da se oni količ še le meseca julija od požlahtnjenega divjaka popolnoma odstrani, kakor nam kaže *podoba 16*.

Kdor cepi z očesom, naj dobro pazi še na to-le:

1. Nekoliko dni pred cepljenjem naj se grede dobro okopljejo; s tem se pospeši rast divjaka, ravno tako naj se naredi nekoliko dni po cepljenji.

2. Z očesom naj se cepi le zjutraj, po dnevi pa le takrat, ako je sadjerejec v tem cepljenji popolnoma izurjen, da more delo hitro opravljati.

3. Prejšnji večer, če misliš drugo jutro cepiti, polij zemljo okoli divjakov dobro.

4. Popki naj se stavijo v kako krivino (zavitek) divjaka, ali pa pod stransko mladiko, ker tam se nahaja največ hranilnega soka.

Ako se cepi z več popki na en divjak in so vsi pognali mladike, naj se najboljša obderži, druge naj se pa odstranijo. Če se pa popek ne prime, mora se na oni strani vsa suha z ostrim nožem odstraniti in zamazati z voskom, ker drugače se rana težko zaceli in na drevesu ostanejo navadna gerda znamenja.

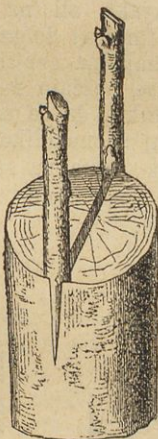
3. Cepljenje v sklad.

To cepljenje je najstarejše; a za drevo najbolj nevarno, ker ga najhuje rani; ne moremo je za tega delj priporočati.

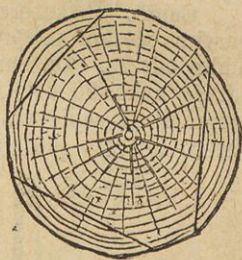
Navadno cepijo na ta način le oni sadjerejci, ki ne znajo drugače požlahtnovati. Omeniti hočemo poboljšano cepljenje v sklad, katerega je prvi poskusil slavni sadjerejec Baltel, ter ga v svojih listih priporoča. Ta način obstoji v tem, da se divjak gladko odžaga, in z ojstrim nožem prerez ogladi. Da se koža od stebela ne odlupi, dobro je, da se že popred zareže do lesa. Naredi se potem, pa ne čez sredo divjaka, kakor je bila navada do zdaj, po en palec (2 in pol centimetra) dolgo razkolino, ampak na strani divjaka. (*Pod. 19.*) Tudi po dve ali tri take razkoline se lahko naredé, ako hočemo z več cepiči cepiti.

Pod. 17.

Pod. 18.

Pod. 19.

Pripravi se potem nekaj (2—3) cepičev takó, da se obrežejo po dolgastem od obe strani v podobi zagozde; dolgost naj znaša malo manje nego en palec (2 in pol centimetra). *Podoba 17.* nam kaže cepič, *a* od zadej, *b* od strani in *c* od spredaj. Ko je cepič pripravljen, potem se razkoline odprejo; zato se potrebuje nož ali kakova mala zagozdica, in se cepiči z zagozdenim koncem vtaknejo tako v razkoline, da pokriva koža cepiča popolnoma kožo divjaka, kakor nam kaže *podoba 18*, kjer je cepljeno na navadni način s prerezom skoz sredino.

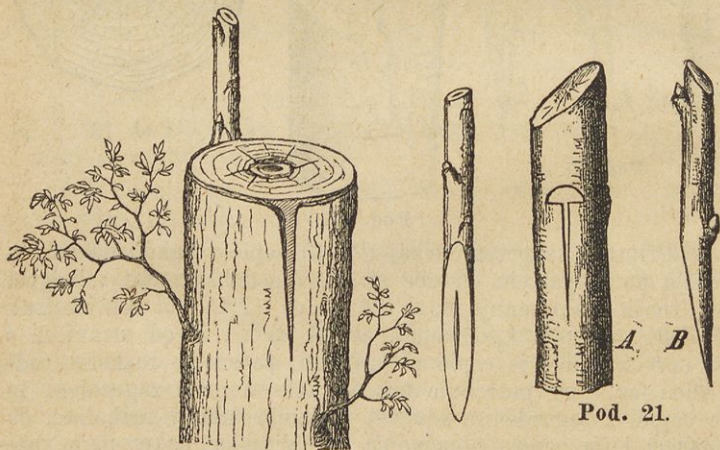
Ko se je cepljenje doveršilo, more se divjak in cepič z ličjem poviti in vse rane dobro s cepilnim voskom zamazati. Na cepičih naj se navadno puščajo dve očesi ali pa več; če so gosta, lahko tudi štiri. Prerez nad zgornjim očesom se

mora dobro zamazati s cepilnim voskom, da ne more izhlapovati hranilni sok. Najboljši čas za to cepljenje je takrat, kedar drevesa cvetijo; nikar naj se pa ne cepi takrat, kakor se navadno godi, kedar so drevesca najbolj muževna, to je prezgodaj spomladi; kajti skušnje nas učé, da nekoliko kasneje cepljenje je boljše od prezgodnega.

4. Cepljenje za kožo.

To cepljenje potrebuje se posebno pri bolj debelih steblih in pri vejah. Ko postane drevo muževno, odreže se z ostro žago in z nožem pogladi, ter se tako pripravi za cepljenje. Naredi se namreč na divjaku ali na veji po koži do lesa 1 palec (dva in pol centimetra) dolga zareza; peruti se odlepita s kostjo, ki se nahaja na cepilnem nožu.

Cepič, na katerem se puščajo 2—3 očesi, zareze se pod prvim očesom povprek tako, da se nekoliko lesa do steržena lahko odreže. Od spredaj se nekoliko všpiči, in na straneh odreže nekoliko kože, da samo na sredi koža ostane. Tako pripravljeni cepič vtakne se potem v divjak ali drugo drevo, katero hočemo požlahtniti.

Pod. 20.

Pod. 21.

Podoba 20 nam kaže to cepljenje. Tudi na strani divjaka se lahko cepi za kožo. *Podoba 21. A.* in *B.* nam to razjasnuje.

Poviti se mora cepič in divjak potem z ličjem, rane zamazati pa s cepilnim voskom; tudi zgornja rana na cepiči

se mora zamazati. Navadno se potrebuje to cepljenje pri starih drevesih, katere hočemo požlahtniti ali pa precepiti, in sicer se vsako leto nekoliko vej cepi.

5. Cepljenje z nakladom.

To cepljenje je najloži, najhitrejši in ob enem najboljši način cepljenja. Drevesce se najmanje rani, in se hitro zaceli tako, da se že v drugem letu skoraj nič ne pozna. Ta način se potrebuje pri vsakterem drevescu in tudi pri divjaku različne debelosti. Divjak in cepič morata pri tem cepljenji biti enako debela.

Cepič, ki naj ima 2—3 očesi, se od zgorej navdol 1 palec (2 in pol centimetra) na dolgo napoševno odreže. Poišče se potem na divjaku mesto, katero je s cepičem enako debelo; kjer se potem divjak ravno tako od zdolej navzgor napoševno odreže. Ako se zarez divjaka z zarezo cepiča dobro sklada, tako da pride koža na kožo, les na les, in steržen na steržen, se z kazalcem in palcem leve roke stisneta skupaj, z desno roko pa se povijeta z ličjem in z voskom pomažeta. Tudi zgornji prerez na cepiču naj se pomaže s cepilnim voskom, da ne more izpuhtivati rastlinski sok, kakor nam kaže *podoba 22*. Še boljši pa je, ako se divjaku in cepiču naredi v sredini majhna zarezka tako, da ena v drugo sega. (*Podoba 23*.) Vsled te zareze se pri povezoivanji cepič ne more tako lahko premakniti in cepljenje je tim gotoveje.

Pod. 22. Pod. 23.

Velikokrat se zgodi, da nista cepič in divjak enako debela; v tem slučaju se od divjaka odreže samo toliko, da se prerez cepiča s prerezom divjaka popolnoma sklada; povije se potem z ličjem in pomaže z voskom kakor navadno.

Cepljenje z nakladom počne se že zgodaj spomladi in traja do meseca junija ali do početka julija. Najsposobniši čas je tedaj, ko so drevesa najbolj muževna, to je, od meseca aprila do konca maja. Ako se cepič [ni] prijel divjaka, po-

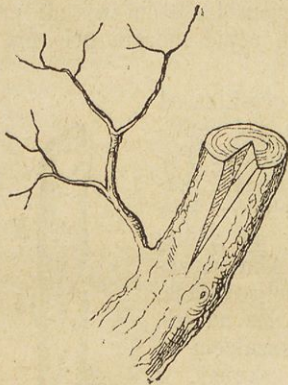
novi se to cepljenje drugo leto, samo da se cepi nekoliko niže, kakor pervikrat.

6. Cepljenje v žleb.

Za to cepljenje moramo imeti nož, kakor kaže *podoba 24*, s katerim se cepič v podobi trivoglate zagozde od zgoraj navzdol zareže v dolžini 1 palca (2 in pol centimetra). Ravno

Pod. 24.

Pod. 25.

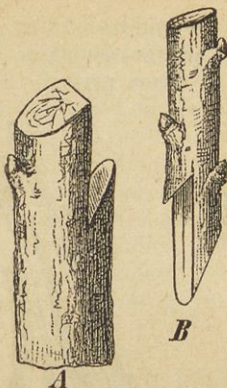
tako se odreže tudi divjak od spodej navzgor v isti dolžnosti. Cepič se položi tako v divjak, da zarezo povsod napolni, potem se pa zaveže in namže s cepilnim voskom. To cepljenje, katero nam *podoba 25* razjasnuje, potrebujemo posebno takrat, kedar hočemo verh že posebno starega drevesa požlahtniti.

Pri tem cepljenji moramo paziti vedno na to, da so izrezki gladki, ker to jako pospešuje zarast divjaka s cepičem. Cepljenje se izveršuje od početka pomladi, dokler je drevo še muževno.

7. Cepljenje z nasadom.

Srednji divjaki vseh dreves razun slive in marelice se lahko cepijo na ta način; dasiravno bi kdo mislil, da je to celo težavno, vendar priporočamo ta način prav gorko, ker je praktičen. Divjak pride namreč zeló v dotiko s cepičem in se dobro pa hitro zaraste.

Kako se pa cepi? Pod popkom zdravega cepiča naredi se zareza pod polovico pravega kota do steržena, od tod navzdol pa druga ravna zareza, tako da se ves les odstrani. Dolžina zareze naj znaša en palec (2 in pol centim.) Od spodej se cepič od sprednje strani navpično nekoliko zareže. Divjak se zgoraj tudi pod kotom 45 stopinj odreže, od spodaj pa na-

Pod. 26

Pod. 27.

redi se zarezava v kožo in belino tako, da se ostri konec cepiča popolnoma ž njo vklada, ter se mora zatorej tudi toliko kože in lesa od divjaka odstraniti. Potem se poveže in zamaže s cepilnim voskom. *Podobi 26, 27* nam kažete to cepljenje.

8. Cepljenje na lok (cepljenje na zrast).

Cepljenje na lok je najstareje, tudi naj gotoveje, da se prime, je pa tudi najbolj težko izverševati. Krivo temu je, da mora divjak biti poleg že cepljenega drevesa, pri katerem ostane toliko časa, dokler se popolnoma divjak s cepičem ne zaraste. Kjer se pa drevesa nahajajo eden poleg drugega, kar se večkrat pri pritlikovcih nahaja, je pa to cepljenje zopet veliko vredno. Cepi se pa na lok tako le:

Mladiki še divjega drevesa se na gladkem mestu, kjer se lahko spaja z mladiko že požlahtnenega drevesa, odreže 1 palec (3 cmt.) na dolgo kože in lesa. Ta odrez ne sme iti do steržena, ampak nekoliko manj. Ravno tako se odreže tudi mladika že požlahtnenega drevesa. Zarezi morate biti druga proti drugi obrnjeni in se druga z drugo popolnoma zlagati, t. j. koža divjaka pokriva kožo žlahtne mladike in ravno tako tudi les. Ko se zarezi položite druga na drugo, povijete se z ličjem, ter puščate povite toliko časa, da se mladika divjaka popolnoma zaraste z žlahtno mladiko. Ko sta se zarasla, odreže se mladika od žlahtnega drevesa, od divjaka se pa odstrani divja mladika nad zrastjo.

Podoba 28. nam kaže, kako se morate odrezati mladike.

Podoba 29. nam pa kaže, kako se postavi divjak k požlahtnemu drevesu, da mladika druga k drugi priraste.

Pod. 28.

Pod. 29.

Pod. 30.

Zareze pri mladikah se veršé različno. Prav dober način je sledeči, ki nam ga razjasnjuje *podoba 30*. Mladike (*a*) in (*b*) naj se zarasteta skupaj. Mladika (*a*) se v podobi zoba zareže, mladika (*b*) se na eni strani odreže poševno, na drugi se pa nekoliko ušpiči tako, da se popolnoma ujema z zarezo mladike (*a*). Ko so se mladike zarasle, se odrežejo, kakor smo popred omenili.

Najboljši čas za to cepljenje je spomlad, pa tudi v poletnem času se lahko verši.

Na ta način se cepijo posebno posodovci, špalirji in tudi žive meje, ter se lahko naredé popolnoma goste. Mladike se zarastejo tako lepo in hitro, da se ne pozna, kje da je bilo cepljeno.

9. Katero cepljenje je najboljše?

Vsako je dobro, le da se prav in o pravem času opravi. Vsak sadjerejec naj razna cepljenja toliko pozna, da bo vedel, katero cepljenje je naj boljše:

1. Za vsako sorto sadja;
2. Za različne letne čase;
3. Za različno debelost cepiča in divjaka.

Prosteje in hitreje se cepi, bolje bode se navadno požlahtnjenje obneslo, ako se divjak in cepič s kožo, lesom in

sterženom zeló dotikujeta. S popkom se lahko cepijo vsakoverstni divjaki. Že v drugi in tretji pomladi so drevesca za to sposobna. Ako se je cepljenje spomladi zakasnilo, lahko se cepi še za kožo; za debele kakor tudi tanke divjake je to cepljenje dobro, a ne za breskve in marelice.

Za slabe divjake je najbolje, da se cepijo z nakladom. Vsi divjaki, kateri so tako debeli kakor cepič, se morajo tako cepiti; za cepljenje z nakladom so divjaki že v tretjem letu sposobni. Močni divjaki jabelk, hrušk, sliv in črešenj se požlahtnujejo s cepljenjem v sklad, srednji pa s cepljenjem v žleb, kakor tudi z onim pod kožo.

V. Kako drevesa oskerbovati.

Na vsako požlahtnjeno ali nepožlahtnjeno drevesce, ki je vsajeno na prostor, na katerem do svojega propada ima ostati, moramo vedno največo skerb obračati, da se ugodno razvija, in da nam daja glavnica (kapital), ki je v drevesu, obilne obresti. In to ni tudi taka težava! Vsako drevo se z malim zadovolji in ne zahteva toliko dela, in vendar nam daja obilno sadu.

A večkrat se prigodi, da odrekujemo drevesu še celo ono malo postrežbo, katera mu je neobhodno potrebna, da zadosti našim tirjatvam; in vendar tirjamo, da mora roditi! Ni li to krivica? „Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal“ — tako se glasi naš pošteni slovenski pregovor. Sadno drevo potrebuje tedaj človeške pomoči, katere mu ne smemo odreči; sadno drevo potrebuje našega oskerbovanja, da nam bode obilno rodilo. Da drevo vsestransko oskerbujemo, treba je:

1. da ga obrezujemo, 2. da ga snažimo, 3. da ga pomlajamo in 4. da mu gnojimo.

1. Obrezovanje.

Drevo obrezovati se pravi, odstraniti nekatere dele drevesa, da morejo drugi v rasti bolje napredovati. Drevo se obrezuje, da se rast njegova pomnoži v les, in tako obrezovanje imenujemo: obrezovanje na les.

V tem slučaju se porežejo veje za vsaj polovico dolgosti in sok, ki sedaj mnogo manj popkov redi, požene krepkejše lesne in cvetne mladike. Ali pa obrezujemo drevo za to, da nam daja manj lesnih mladik in več takih, ki nam prinašajo

sad, kar dosežemo, ako veje le za tretjino okrajšamo. Sok se vsled obrezovanja razliva v več popkov in spremeni nekatere v cvetne popke.

Kako pa treba obrezovati, na les ali na sad, ali pa le na obliko drevesa? To so za sadjerejca važna vprašanja.

Ako hočemo vedeti, je-li drevo rezati na les ali na sad, moramo paziti:

1. Na podnebje in lego. V gorkih in južnih krajih ženejo drevesa bolj na rodovitnost, nego v merzlih, in v merzlih bolj na les, nego na rodovitnost; tedaj moramo v južnih krajih obrezovati bolj na les in v merzlih bolj na rodovitnost.

2. Na zemljo. Močna zemlja žene bolj v les, nego lehka srednje rodovitnosti, ki pospešuje bolj plodnost drevesa.

3. Na divjake, na katere so drevesa cepljena. Na kutinah cepljena drevesa imajo veliko rodovitnost, med tem, ko rastejo pri drugih divjakih bolj v les; zatorej se morajo ti na rodovitnost, a oni na les obrezovati.

4. Na starost dreves. Mlada drevesa ženejo bolj v les, stareja pa v sad; tedaj treba mlada rezati na dolgo, stara na kratko.

5. Na naravno rast dreves. Nekatera drevesa rastejo že po naravi hitro, druga ne tako. Perva ženejo navadno bolj v lesne, druge v sadne mladike. Tudi imajo nekatera drevesa lastnost, da poženejo le najskrajniši popki; v tem slučaju se morajo drevesa le bolj na kratko obrezovati, kakor ona, pri katerih vsi popki poganjajo. Pri obrezovanji na obliko moramo si predočiti namen, ki ga mislimo z obrezovanjem doseči; gledati moramo na to, kakšno obliko ali kakšno rast hočemo pri drevesu doseči.

Še dandanes obrezujejo sadjerejci marsikje drevesa vedno tako, da odrežejo že mladim srednjo vejo ali verh in da dobivajo potem drevesca v podobi kotla.

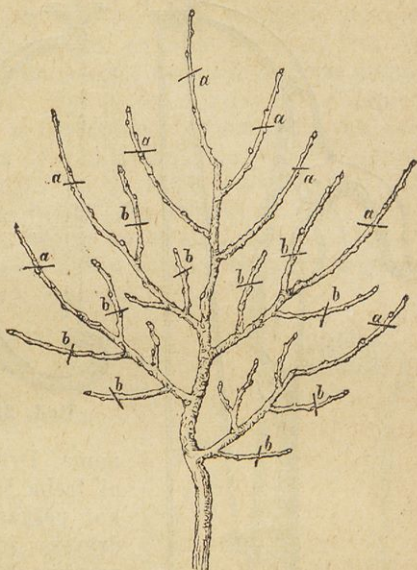
Ne da se tajiti, da dohaja v taka drevesa solnce ložej, ker so votla, in da sad, ki je v sredi dreves, bolje dozori; a navadno se v sredini nahaja le malo sadja, veliko več pa na verhu drevesa, kjer je njegovo življenje največe. Ako odstranimo drevesu srednjo mladiko, odvezamemo mu tako rekoč moč, da ne more roditi toliko sadja. Drevesa naj se tedaj obrezujejo v podobi piramide. To nam bodi vedno zlato pravilo!

To obrezovanje obstoji v tem, da puščamo pri drevesu vedno srednjo mladiko, tako, da se od nje potem stranske enakomerno razširjajo. Drevesa piramidalne oblike rastejo bolj

na kviško, kakor pa na strani; pri drevesih kotlove oblike pa je to narobe, stranske mladike rastejo vedno le na stran, ter delajo ena drugi zapreke, ali da se kratko izrazimo: nazadnje dobimo le pokvečeno drevo. Kar piramidalno obliko posebno priporoča, je to, da je srednja veja dobra podpora vsem stranskim vejam, ki se dajo ob času velike rodovitnosti lahko na njo privezati.

Podoba 31. nam kaže drevesce piramidalne oblike v tretjem letu po presajenju, (a) so okrajšane glavne veje, (b) so okrajšane mladike.

Pri obrezovanju dreves gledé na obliko naj se pazi na sledeče točke:

Pod. 31.

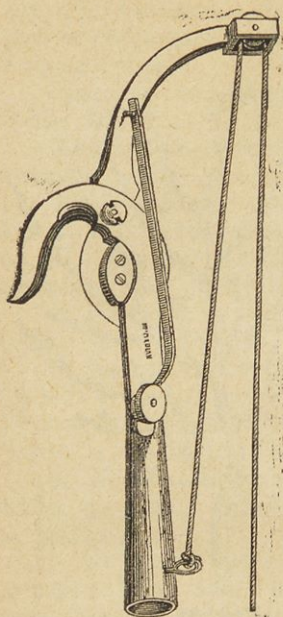
1. Obrezovati naj se vedno prične na verhu drevesa.

2. Srednja veja naj se od leta do leta za tretjo ali polovično dolgost okrajša, da se morejo stranske mladike krepkeje razviti.

3. Glavne stranske veje naj se prva leta bolj na kratko obrezujejo, nego srednja, kasneje pa vedno manj; starejša drevesa naj se celo ne obrezujejo. Naj se gleda na to, da razrastejo iz stranskih vej poganjajoče mladike s srednjo vejo v enakomerni verh. Stranske manjše veje ali mladike se morajo tedaj vedno nekoliko skrajšati; ako ne stojé enakomerno z drugimi, naj se popolnoma odstranijo.

4. Vse veje, katere se med seboj križajo, se morajo odstraniti, ker vsled tega postanejo velikokrat drevesa bolna.

5. Obrezovanje dreves se mora vedno popred početi, nego poganjajo: tedaj od meseca februarja do druge polovice marca. Ako je pa temperatura še pod ničlo, ne sme se drevo obrezovati.

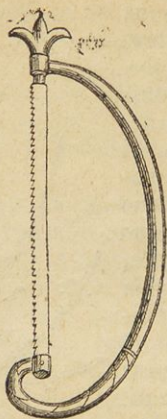
Pod. 32.

Da treba pozeble veje odstraniti, to se že lahko samo ob sebi umeje.

7. Za obrezovanje dreves potrebujejo se ostre drevesne škarje, za debelejšje veje pa drevesna žaga in nož, da se rana lepo pogladi, kakor nam kažejo *podobe 32. 33.* Dobro je, da se večje rane z voskom namažejo, kajti tako obrezanim in zamazanim drevesom mraz ne škoduje toliko.

2. Snaženje dreves.

„Snaga je lepa reč“, tako pravi naše ljudstvo. In ako je snaga, kjer si bodi potrebna, je gotovo pri sadjereji še bolj. Tudi tukaj moramo djati vse v kot med smeti, pomesti moramo, kar ne keristi drevesu, kar celo škoduje. Priskerbeli smo drevesu lepo obliko z namenom, da jo trajno obderži. To pa je v naši moči. Delavna roka skerbi tudi za to — na lastno korist; ona ume plodnost drevesa povišati. To pa dosežemo, ako skerbimo tudi kasneje za drevo; ako ga snažimo, to je, ako mu puščamo le toliko vej, kolikor jih more zemlja pre-

Pod. 33.

6. Pri peškastih drevesih, jablanih, hruškah naj se skoz 6 do 8 let obrezovanje verha ponavlja. Popolnejše se drevo razvija, prej naj obrezovanje prestane. Vendar se ne sme na enkrat obrezovanje opustiti; eno leto naj se opusti, drugo pa zopet obreže; še le potem ko vidimo, da dobiva drevo lepo piramidalno obliko, naj se opusti popolnoma. Dreves, ki imajo kost za sad, ni treba toliko časa obrezovati, kakor peškaste. Orehova in kostanjeva drevesa, in tudi črešnje, ki imajo že naravno lepe oblike, se ne obrezujejo; odstranijo se le one veje, ki bi imele biti razvitku drugih na poti.

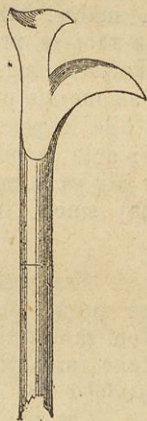
hraniti. Drevo požene mnogo več mladik, iz katerih postanejo veje, nego jih zemlja hraniti zamore. Ako puščamo drevesu vse veje, bomo kmalu opazili, da začenja drevo od leta do leta hirati; sad postaja vedno manjši, cvetja je bilo vse polno, a dobrega sadu je le malo. Kaj je temu krivo? — Drevo se ne more razvijati, ker je sèstradano, primanjkuje mu potrebne hrane in se zgublja le v mladike in veje.

Veliko sadjerejcev meni, da je škoda odrezati vejo, ki bi jim znala drugo leto še roditi. Pa motijo se celó, kajti slabe in preobilne veje se redijo na stroške sadu. Boljši je imeti manj sadu, ki je lep, dobro razvit, okusen, nego pa veliko nepopolnega in nezrelega.

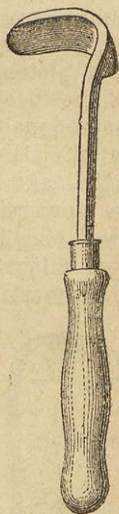
Odrezovati moramo tedaj tudi potem, ko smo drevesa že dobro odgojili, vse suhe, bolehnne in pre-goste veje, da upliva zrak, solnce in svetloba na celo drevo. Odstraniti se morajo tudi one mladike, ki poganjajo iz korenin in na stebelu, ki se hranijo na stroške drevesne rodovitnosti. Pri košičastih drevesih, včasih tudi pri hruškah, se opazijo mladike, ki so tako zapletene, kakor kakovo ptičje gnezdo, pravimo jim navadno „metle coper-nice“. To ni družega nego nena-ravna zarast mladik, ki priča o zanikernosti gospodarjevi; nepotrebne veje se morajo čim prej odstraniti.

Debele veje navadno odžagamo z drevesno žago (*podoba 33*), manjše pa in mladike odstrižemo s škarjami (*podoba 32*). Mladike, ki so na deblu dreves in divje mladike na verhu, se odrežejo z zakrivljenim železom, ki se na kolec pribije, kakor je razvidno iz *podobe 34*.

Pa to ni še vsa snaga! Odstraniti moramo tudi ves mah, pletenice, staro kožo, gobe in vsa merčesna gnezda od dreves. Mah, pletenice in gobe so rastlinine zajednice, redé se iz drevesnega hranilnega soka, branijo zraku v kožo, in ovirajo, da ne zamore nepotrebna mokrota iz drevesa izhlapiti. Najnevarniša zajednica je omela (ptičji lim), ki se s

Pod. 34.

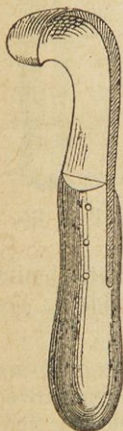

Pod. 35.

tičjim odpadkom v kožo starih vej zaseje in polagoma po celém drevesu razširi; pozna se po zeleni barvi. Ta ptičji lim je za drevesa pravi požeruh! Posebno pogostoma se nahajajo navedene zajednice na starih drevesih, ki so se le slabo oskerbovala.

Mah, pletnice in stara koža, za katero prezimujejo škodljivi merčesi, se odpravi z drevesno sterguljo, kakor nam jo kaže *podoba 35*. Stergulja pa ne sme biti nikdar preostra, da se drevo ne rani.

Mah in pletnice rastejo najraje na drevesih, ki stojé v senci, ali pa proti severni ali severo-vzhodni strani. Najboljši pripomoček za to pa je, da se pomažejo vse večje veje in celo steblo z gostim v vodi raztopljenim apnom, tako, da je celo drevo s tem mazilom prevlečeno. Apno umori mahu korenice, ki se nahajajo v luknjicah kože in zapreči tudi vsako rast pletenic, mahu, kakor tudi merčesom vlego njih jajčic. Namesto apna rabi se pri mlajših drevesih, iz katerih se je popred mah okertačil, lug, napravljen iz lesnega pepela. Gobe in ptičji lim se morajo popolnoma do zdravega lesa odrezati; kajti, ako so bile le poveršno odrezane, potem začnejo hitro na novo rasti; delo je bilo zastonj. Rane se pomažejo z gostim mazilom ali pa z mazilom, ki se napravi iz enega funta (pol kilograma) smole in pa 4 lotov (7 dekagramov) prešičje masti.

Vsa poškodovana in bolna mesta na drevesu se morajo čisto osnažiti do zdravega lesa in potem zamazati. Za izrezavanje bolnih mest imamo tako imenovano ranino železo, ki nam ga kaže *podoba 36*.

Čas pa, o katerem se drevo snaži, rane izrezavajo, in stara koža odpravlja, ni določen; mnenja so gledé tega različna. Opravlja se sicer lahko vsaki čas, posebno dobro pa je, ako se to stori o spomladnem, poletnem ali pa jesenskem času, pa vselej, kedar je vreme vlažno. Pri hudem mrazu, kakor tudi, kedar žgé poletna soparica, naj se to delo opušča.

Najboljše mazilo za zastarane rane je kotram pomešan z ilovico. Rane se morajo vedno gladko odrezati, treba pa je paziti, da se zdravi les preveč ne rani.

Pod. 36.

Kolikokrat pa naj se drevesa snažijo? To je odvisno,

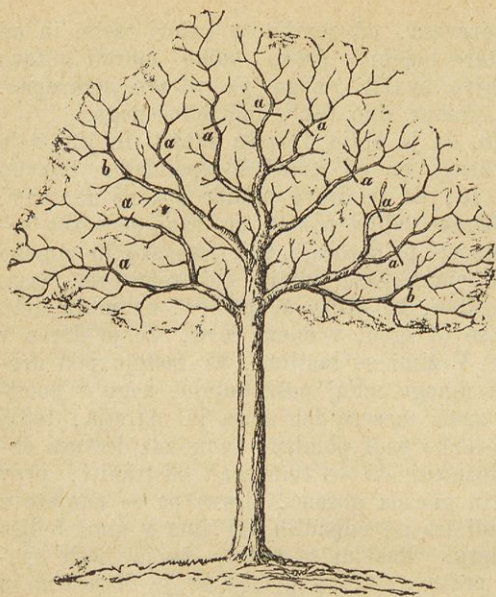
deloma od starosti drevesa, od zemlje, v kateri raste, in od drevesa samega. Staro bolešno drevo bomo morali gotovo večkrat in bolj pazljivo snažiti, nego pa zdravo in krepko. Gledé časa tedaj ni, kakor smo rekli, nič določenega.

Nekateri menijo, da je bolje drevesa snažiti in jim veje odrezati v poletji, drugi pa od jeseni do spomladi. Glavno pravilo pa naj bode to, da se drevo nikdar o zimi ne snaži, kedar je zmrzlo. Drevo lahko pozebe in rane se težko celijo. Tudi druge okolnosti priporočajo bolj jesensko in zimsko snaženje dreves. V onem času imajo sadjerejci več časa. Koža se v zimskem času, ko drevo že počiva, ne more tako lahko raniti, ložej se to zgodi v onem času, ko je drevo v največi muževnosti. V zimi se rastline, ki rastejo pod drevesom, pri snaženju mnogo manj poškodujejo, nego v poletnem času. Ako se snaži meseca februarja in marcija, tedaj se drevesa ob enem lahko tudi pomladé in mlada drevesa obrežejo. Pri tej priložnosti dá se tudi mah odstraniti, prav tako tudi pletenice in gnezda gosenc, drevo pa se namaže z žganim apnom. Tudi les od odpadlih vej ima v zimi boljšo porabo, kakor v poletji. Razvidi se tedaj, da je bolje snažiti, kedar je drevo prazno, nego v poletji ko je obraščeno in s sadjem napolnjeno, ker se pri tej priliki lahko velika škoda naredi.

3. Pomladienje.

Veliko dreves prične koj v mladosti roditi, kar se vé da sadjerejca veseli. Od leta do leta množi se rodovitnost taccih dreves; pa to ne traja dolgo časa. Kmalo se zapazi, da drevo le slabo rodi, verh tega začne sad pokati in rast drevesa pešati. Na stebalu in na stranskih vejah se pokažejo vodence, kar nam pravi, da nema drevo dovolj moči, da bi moglo živeti, primanjkuje mu hrane. Ako puščamo drevo v takem stanji, poginilo nam bode gotovo; ako mu pa pomagamo t. j. ako mu nekoliko vej okrajšamo, kar imenujemo pomladienje, rešili ga bomo pogina, prisili je k življenju, vlili mu tako rekoč novo rodovitnost.

Pomladienje se poskuša tudi pri takih drevesih, ki so vsled bolezni, hudih viharjev, ozebljine zgubila nekoliko verha. Pomladienje obstoji v tem, da se v začetku spomladi ali pa v poletnem časi pred koncem avgusta celi verh za dve tretjini, polovico ali pa za tretji del okrajša, kakor zahtevajo razmere; le ena ali dve veje puščate se, da se hrana tim ložej pre-

Pod. 37.

zamažejo. Pomladijo se jabelka in hruške lahko do 40. leta, češplje pa do 20 leta. *Podoba 37* nam kaže pomlajeno drevo, *a*) so okrajšane veje, *b*) so veje, katere ostanejo ne okrajšane do druge spomladi.

4. Gnojenje dreves.

Že ko drevo sadimo, moramo gledati na to, da ga tako vsadimo, da nam bo mogoče okoli njega zemljo obdelovati in gnojiti. Treba je tedaj da naredimo okoli drevesa osip, ki naj bo v primeru 4—6 črevljev (1 in tretjino do 2 metra) širok; viseti mora proti stebelu drevesa, da dohaja mokrota lahko do korenin.

V večo korist nam služi osip, ako se pokrije s čreslom, mahom, listjem ali pa s sègnjitim gnojem; to pokrivalo zadržuje, da zemlja v veliki vročini tako hitro ne izsuši, korenine pa hladi dalje časa neobhodno potrebna mokrota. A ob enem ostane zemlja tudi delj časa rahlja; zrak ložej na njo vpliva in kroji bolje v njej rastlinsko hrano. Pa tudi plevel se ne more v taki zemlji tako hitro zarasti in drevesu

bavlja, in drugim ranjenim vejam za hitrejše celenje ran služi. Na okrajšanih vejah požene mnogo mladik, od katerih se slabe odstranijo, boljše pa puščajo za prihodnje leto. Rana, ki se na veji vsled okrajšanja napravi, ne sme biti večja, kakor dva do tri palce (7—10 centimetrov). Veje naj se na gladkem mestu in blizo kake stranske mladike gladko odrežejo in potem z drevesnim voskom ali pa z gostim kotramom

hrane jemati. Posebno dobro pa je ono pokrivalo okoli drevesa po zimi; večkrat obvaruje nežne korenine ozeblina ter jih reši tako pogina.

Vsako jesen se mora osip pred zimo prekopati, spomladi in v poletji večkrat zrahljati, da zamore zrak bolje širiti na korenine svoj dobrodejni upliv. Pri prekopavanji in rahljanji naj se vedno pazi na to, da se zgornje korenine ne poškodujejo.

Gnoj je pri sadjereji važno blago. Škoda, da se gnojenje zanemarja in celó opušča; marsikteri sadjerejec, ki sicer ne zasluži tega imena, vsadi drevo in ga potem — kakor križ božji — prepusti roki Vsegamogočnega! A ob času, ko sadje dozori, tirja nehvaležnež vendar od drevesa polno mero! Od pradedov podedovano kopito, na katero se sploh celo gospodarstvo velikokrat nateguje, je marsikomu že veliko škodovalo. Napredujmo tedaj! Gnojimo tudi drevesa, saj gnoj je — kruh! Je-li to res? kajti nekateri terdijo celó, da je gnojenje drevesu škodljivo! Pa pomislimo prvič, da je drevo rastlina kakor vsaka druga, katero na naša polja sejemo, sadimo, za katero gnojimo, orjemo, kopamo; pomislimo dalje, da ni stvari, ki bi živela kar sama ob sebi. In bi le sadunosno drevo delalo izjemo? Res je, da nam da brez gnoja, kar nam dati zamore; pa, sadjerejec, gnoji, in videl boš, kaj ti dá lačno, sèstradano drevo, in kaj drevo, kateremu ne odteguješ svoje dobrotljive roke! Je-li vsak gnoj za drevo dober? Ne! Vsaka jed ni za vsak želodec! In gnoj je velikokrat kriv drevesnih bolezni. Kateri gnoj pa temu ali unemu drevesu bolje pristuje, je odvisno od zemlje, ki potrebuje te ali one tvarine, katere jej primanjkuje.

Drevo obstoji iz organičnih in neorganičnih tvarin: iz ogljenca, vodenice, kisleca in dušca, potem iz apna, kalija, magnezije, fosforove kisline in natrona, iz nekoliko železnega okisa in kremenčeve kisline. Vse te dele mora imeti tudi zemlja v sebi, da bo drevo imelo potrebno hrano in nam vsled tega rodilo obilno sadú. Rudninske hrane se nahaja več ali manj v zemlji sami, le bolj jej primanjkuje organskih tvarin, ki se nahajajo posebno v živalskih kakor tudi rastlinskih delih. Pri imenovanih delih odlikuje se posebno kri in scavnica, odpadki od živali, kosti, volnene cunje, kakor tudi človeški odpadki. Tudi hlevski gnoj ima mnogo organske tvarine v sebi. Za mokro, merzlo, ilovnato zemljo ugaja najbolj konjski, ovčji in perutninski gnoj, ki zemljo sègreva in dela rodovitnejšo. Lehkej, vročej in kremeneni zemlji naj se daja kravjega, presičjega gnoja, ali pa tudi mešanca, ki

je narejen bolj iz ilovnate zemlje, da jo nekoliko ohladi. Najboljši gnoj med vsemi pa je mešanec. Naredi se tako-le: Ves plevel, ki se dobiva okoli dreves, vse smeti, človeški kakor tudi perutninski odpadki, dalje odpadki od zida, mrtve živali, kosti, — vse naj se meče na en kup, pomeša z dobro zemljo in večkrat poliva z gnojnico. Vsake štiri tedne naj se ta kup premeče, ter zopet iz novega polije z gnojnico; to naj se ponavlja toliko časa, da vsi deli popolnoma zgnjijejo. Noben sadjerejec ne bi smel v svojem vertu pogrešati mešanega gnojnega kupa.

Naj bode pa gnoj kakoršen hoče, nikdar se ne sme dati frišen k drevesu, nego tedaj še le, ko je popolnoma sègnjil in je za razkrojevanje že pripravljen. Ako se tako dela, bodimo prepričani, da nam bode vsako drevesce za to zeló hvaležno, obilo sadú nam bode rodilo, dolgo časa ostalo rodovitno! In skušnja bode sadjerejca dejansko učila, da dobro pripravljeni gnoj ni drevesom nikakor ne škodljiv, nego nasprotno zeló koristen.

Gnoj je ali tekoč, ali pa v podobi razpadene zemlje. Tekoči gnoj, h kateremu spada gnojnica, sploh se rabi za gnojenje drevesa in sicer tako, da se naredi okoli drevesa jarek, ali pa več jam, v katere se potem gnojnica vliwa. Pa le popolnoma sègnjita in z vodo pomešana gnojnica naj se za gnojenje rabi; nesègnjita in pregosta gnojnica škoduje drevesom, ker prehudo žgè njihove korenine. To gnojenje se posebno potrebuje za jabelka, hruške in češplje. Češnje pa, marelice, breskve, orehe je boljše gnojiti s terdim gnojem, ker so zeló podveržene smokovim boleznim.

Najboljši čas, z gnojnico gnojiti je pomladanski; gnoji se pa lahko tudi kasneje, meseca junija, ko začnejo drevesa v drugo poganjati; a vselej naj se gnoji z gnojilnico le v deževnem vremenu in nikdar ne v hudi vročini; kajti tak gnoj se koj razkroji in hitro izverši svojo nalogo. Gnojenje naj se ponavlja vsako drugo ali pa tretje leto. Na drevo srednje starosti se računi štiri verče gnojnice za enokratno gnojenje.

S terdim gnojem, h kateremu spada mešanec in vsak drug sègnjiti gnoj, gnoji se tako, da se potrese gnoj na osip okoli drevesa, ali pa da se odkoplje nekoliko zemlje in se gnoj z zemljo pomeša. Taki gnoj se vpotrebuje za vsako drevo in tudi lahko v vsakem času; najboljši čas za to pa je pozna jesen, da se gnoj čez zimo dobro razkroji in prihodnjo spomlad drevesom že za hrano služi. Ker se terdi gnoj ne

razkroji tako hitro, kakor tekoči, naj se gnojenje ponavlja vsaj vsako četrto ali peto leto. Množina gnoja za enokratno gnojenje je odvisna od dobrote zemlje, pa tudi od starosti in velikosti drevesa, kakor tudi od gnoja samega.

5. Precepljenje dreves.

Velikokrat se zgodi, da kupi kdo od neznane roke drevo, ki bi mu imelo roditi najžlahtnejši sad. A kasneje, ko začnjenja drevesce roditi, spozna, da je kupil za žlahtno — divje drevo.

Nekatera drevesa začnejo še le v 15. ali celó 20. letu roditi in še takrat zeló malo; druga ženejo v les in rodijo kmalo, kakor smo že pri pomladi omenili. Zopet ne ugaja povsod zemlja in podnebje in nekatero drevó dozori vsled tega prehitro, drugo prepočasi. Sploh ni tudi vsak sad, ki ga dobimo v naših krajih, za tergovino primeren.

V teh in enacih slučajih si sadjerejec lahko s tem pomaga, da drevo precepi, kar stori, da drevo kasneje ali bolj zgodaj rodi, da postane sad žlahtnejši in da se draže prodaja.

Glavna stvar pri vsakem precepljenju mora biti ta, da se drevesa le s cepiči enake muženosti precepijo. Velika napaka je, ako se precepljenje le tako redkokrat vpotrebuje, in da se rabijo, kedar se sploh precepljuje, cepiči, katerih muženost je različna od muženosti drevesa.

Najboljši čas za precepljenje je od početka marca do sredine maja. Pred precepljenjem se morajo drevesu veje okrajšati, prav tako kakor pri pomladi. Razlikuje se precepljenje od pomladi samo v tem, da se za precepljenje rabijo samo dve ali triletne veje, ki naj se tako okrajšajo, da so spodnje nekoliko daljše, nego zgornje; s tem dobimo lepo piramidalno obliko. Okrajšati pa se smejo le one veje, katere hočemo cepiti; vse druge naj ostanejo neobrezane, da se prehod od starega verha v novi le počasi od leta do leta verši. Prihodnja tri leta se odstranijo zaporedoma tudi ostale veje, tako da imamo po treh letih nov verh, obstoječ le iz precepljenih vej. Naj se pazi tudi na to, da se ne precepijo vse veje v eni spomladi, nego delo naj se doverši v dveh ali treh letih, vsako leto polovico ali tretjino. Preden se cepi, naj se na odrezanih vejah rane ponovijo, kajti na take se cepiči raje primejo; se vé da se morajo potem z novega z voskom zamazati.

Za precepljenje so najboljši načini: cepljenje v žleb, pod kožo in cepljenje v sklad. Cepiči se morajo popred pripraviti, posebno pa dobro shraniti, da ne poženejo, da imajo še speča očesa. Da se cepiči bolje in lažje primejo, dobro je, kakor pri hruškah, češnjah in češpljah, da jih z mahom ovijemo. Drugo leto se okrajšajo tudi nove mladike, kasneje pa oskerbujejo, kakor vsa druga drevesa.

6. Kako se onemogla in zanemarjena drevesa zopet okrepcajo.

Bolezen potlači človeka; prej zdrav in čverst, postane sedaj otožen: glava mu sili v tla, roke so mu nadležne, tudi noge: nič prav mu ni. Treba je iskati zdravnika in zdravila. — Tudi drevo onemore, nič več ne rodi prav, sad še celó popolnoma zaostane. Kaj storiti? Je-li drevo bolno? — Taka je! Kaj je pa krivo nerodovitnosti? Velikokrat naša terda nehvaležnost, ki ne privošči drevesu, kar mu gre, da zamore našim tirjatvam vstreči. Naša zanikernost mu ugrabi rodovitnost, katero edino večkrat pri odgojenji drevesa uporabljamo. Zemlja, v kateri se solzi in stoka drevo, nema gnoja; drevo ne more rasti, ne more se razvijati. Večkrat tudi skopamo drevesu, kedar ga sadimo, že mertvaško jamo, ker ga stavimo pregloboko. Naleze se drevo vsled tega bolezní, vidoma hira in hira, dokler pogine. Tedaj nikar saditi drevesa pregloboko, kajti to jim je zeló škodljivo.

Paziti moramo dalje na to, da se verh v prvih letih primeroma okrajšuje, da se z drevja stara koža posterže. Ako tega ne storimo, dobi verh nepravilno rast, počne hitro roditi, zato pa tudi hitro opéša.

Enako škodljivo je tudi, ako pustimo drevesu staro mertvo skorjo, pod katero gnjezdijo merčesi, ki so pravi drevožerci. Le dobro osnaženo drevo bo zamoglo tudi dolgo časa roditi. Vendar ne smemo pa toliko kože ostergati, da bi drevesu škodovalo.

Četerti vzrok tiči v tem, da se rane in zarezi ne zamažejo z voskom, vsled tega nastane velikokrat bolezen trohnohe.

Peti vzrok nahajamo velikokrat v zemlji sami, posebno v njeni globočini, ako ima preveč kremenika, ali, ako je podlaga, v kateri se korenike širijo, preveč kamnita ali pa tudi močvirna. V prvem slučaju zamoremo pomagati z gnojenjem, v drugem pa ako nepotrebno vodo odpeljemo. Krivo je včasih tudi podnebjé, ki ne ugaja drevesu, drevo ostane nerodovito;

najbolje storimo, da tako drevo precepimo, kakor smo omenili pri precepljenji.

Lehko bodemo pa tudi nerodovitnost odstranili, ako to dejansko izpeljemo, kar smo prej deloma po nemarnosti zamudili — namreč da drevo dobro in umno oskerbujemo.

7. Kako se dobiva debelo sadje?

Ako hočemo posebno debelo sadje izrejati, bo dobro, da si vtisnemo v spomin, kar nam gledé tega slavni nemški sadjerejec Dr. Lukas nasvetuje.

1. Skerbimo vedno, da ostane drevo krepko in zdravo, in z obilnim gnojenjem preskerbimo mu potrebne hrane.

2. Skerbimo za to, da dobivamo sadje le na kratkih sadnih mladikah, katerih se mora mnogo na vejah nahajati. Za tega delj se morajo vse zgodnje mladike okrajšati, mladike v verhu ostanejo neokrajšane.

3. Puščajmo le primerno število sadja; kar je odveč, naj se odstrani tako, da ostane na vsakem cepiči le eden in sicer najboljši sad. Drevo naj se otrebi nepotrebne sadu koj, ko se je počel sad razvijati.

4. Naredimo pod sadno mladiko na okolo zarezo, ki zaprekuje tek povratnemu soku, da ostane tako bolj v sadji.

5. Namočimo sadje v zeleni železni vitrijol, ki je v vodi raztopljen in sicer se raztopita dva grama železnega vitrijola v enem litru vode. To naj se opravi le zvečer in trikrat samo v času, ko se sadje razvija.

6. Odstranimo vse zapreke, ki so razvitku sadja na poti, n. p. merčesi, pripeka, i. t. d. Pregosto sadje naj se odstrani, kakor smo že zgorej omenili, in to zaradi tega, ker je ono krivo, da drevesu toliko hrane primanjkuje, in da začne sadje kmalo onemoglo na tla cepati.

8. Smukanje dreves.

Slavni sadjerejci nam priporočajo, da odstranimo z dreves preobilno perje, da drevesa kakor pravimo osmukamo, in to iz treh vzrokov. Pervič, da ne žene drevo tako zeló v les. Odstrani se, posebno meseca junija, na vsaki mladiki nekoliko peres, (2—3) pa tako, da začnemo še le pri četertem peresu, drugo četerto pero pa naj se zopet pušča, kakor tudi vselej najskrajneše pero. Vsled tega ne ženejo mladike tako na kviško, in sadje boljše in hitrejše dozori.

Stori se to posebno takrat, ko začne sadje zoriti. Solnce tako ložej vpljiva na sadje in to pospešuje zeló, da sadje dozori. Drugi in najvažnejši vzrok je ta, da se sok vsled smukanja zgosti in da les bolj hitro dozori. Gosteji je sok v drevji, bolj so mladike dozorele, ložej prestane zimo, ker mu mraz toliko ne škoduje. Razvidno je iz tega, da se mora to smukanje opraviti pred zimo, koj po prvem mrazu, ako ni perje prej že samo odpadlo. Dobro je tudi, da se pri tej priliki odstranijo verhi vseh mladik, ki so še zelene. Take mladike rade pozebejo, in ozeblina se včasih vsled tega globokeje v mladiko razširi. Perje naj se smuka vedno od zgoraj navzdol. A pazi naj se, kedar se perje smuka z namenom, da sadje bolje dozori, posebno na to, da se ne vzame drevesu preveč na enkrat, tudi ne v vročini, nego vedno, kedar je vreme vlažnejše. V merzlejših krajih je posebno dobro za breskve, kakor tudi za druga drevesa, da se osmukajo pred zimo in da se tako obvarujejo merzlot.

VI. Pritlikovci.

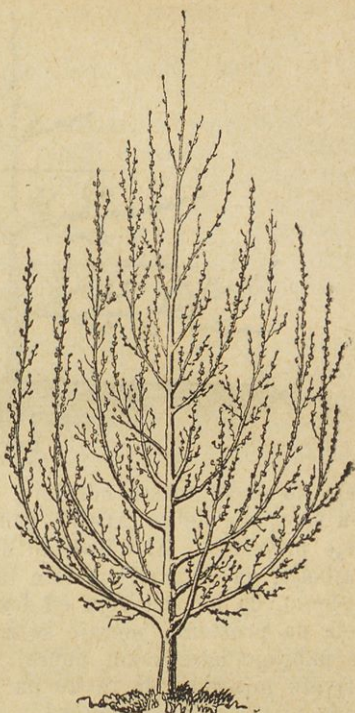
Pritlikovce imenujemo ona drevesa, katerih steblo je nizko izrejeno in ni više od 5 čevljev. Taka drevesa se sadijo posebno na obzidji, ob cesti v vertu, sploh kjer raste zelenjava, kjer ne delajo toliko sence kakor visoka drevesa. Pritlikovce odgojimo, ako cepimo divjake, ki so nizke rasti s cepiči drugih pritlikovskih dreves. Jabelka se cepijo tedaj na paradizka jabelka, hruške na kutne, breskve in marelice na češplje. Breskve in marelice cepljene na svoje divjake bi bile za merzlejša kraja nesposobne, ker bi se dale težko mraza obvarovati, a cepljene na češplje se ložej obvarujejo. Pritlikovci, ki so cepljeni na svojih divjakih, postanejo navadno večji, krepkejši, sploh dalje časa živijo, nego drevesa, cepljena na prej omenjene divjake; hitreje sicer rodijo, a tudi kmalo opešajo. Takí pritlikovci ženejo le malo v les, a veliko v sad; tedaj treba tako drevo le na kratko obrezati, da požene več mladik in ostane dalje časa rodovitno. Tudi pritlikovci, ki so cepljeni na svojih divjakih, se morajo, ako hitro poganjajo bolj na dolgo, ako pa počasi, bolj na kratko rezati.

Pritlikovce odgojujemo, ali v piramido ali pa v špalire; naj bode pa odgojevanje v eni ali drugi obliki, vselej se mora na to že v sadnici paziti. Za odgojevanje stebel pri piramidah veljajo ona pravila, koja smo omenili pri obrezovanji dreves

Pod. 38.

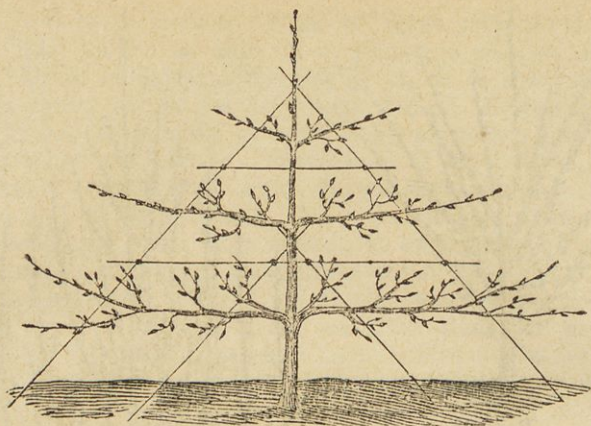
v sadnici. Razlika je samo ta, da se pri pritlikovcih steblo ne odgojuje tako visoko; veje se puščajo potem za verh. Tudi daljno obrezovanje dreves verši se tako, kakor smo omenili pri obrezovanji drugih dreves. *Pod. 38.* nam kaže francosko piramido s preč stoječimi, okrajšanimi vejami. *Pod. 39.* nam kaže pa nemško piramido z lepo po koncu stoječimi vejami.

Pod. 39.

Kar se tiče odgojevanja dreves v špalir, treba na sadnici na to paziti, da se spelje steblo do take visokosti, kakoršno ima dobiti špalir, potem še le se nastavi verh. O nastavljenji verha velja sledeče:

Puščajo se vedno le dve nasproti ležeči mladiki enake visočine, ki nam služijo kot veje, za izpeljavanje špalirja. Veje na eni strani morajo biti ravno tako daleč ena od druge, kakor veje na drugi strani. Mladike, ki poženejo na pojedinih vejah, se morajo vedno okrajšati tako, da ne sežejo dalje nego do druge veje; drugače bi se preveč ena v drugo zarastle, slabo bi rodile in tudi sad bi slabo dozorel. Ko smo dosegli visokost špalirja, katero smo namerovali, odstrani se verh popolnoma, ali pa se pripogne na stran tako, da dela najzadnjo vejo pri špalirji. Ako hočemo špalir v širjavo dokončati, se

Pod. 40.

veje na onem mestu odrežejo, rane pa se zamažejo z voskom. Da se špalir dobro izpelje, treba podpore, da se lahko na njo veje privežejo. Ako hočemo delati špalir na steno, onda je najbolje, da se pribijejo late tako daleč ena od druge, kakor hočemo, da bo ena veja od druge odstranjena. Če se pa špalir dela na prostem, morajo se zabiti v zemljo koli, na katere se nabijejo late, kakor poprej. Late nam služijo za to, da se priveže mladika, da ravno na stran raste. *Podoba 40.* nam kaže pritlikovca, speljanega v obliki špalirja.

Obdelavanje in oskerbovanje pritlikovcev je enako, kakor pri drugih drevesih.

VII. Posodovci.

Posodovce imenujemo ona drevesa, katera odgojujemo v posodah.

Najboljša drevesa za posodovce so dvaletna, ki so se poprej z očesom požlahtnila. Okrajšajo naj se namreč konec prvega leta na en čevelj, ob enem naj se jim puščajo le štiri mladike. Cepljena morajo biti le na takih divjakih, ki že po naravi nizko rastejo.

Posode, v katere se taka drevesa presadé, so od početka nekoliko manjše, kasneje naj se pa presadé v nekoliko večje posode. Pred ko se imenovana drevesa v posodo presadé, treba jim je, korenine skrajšati in sicer tako, da rastejo potem

lepo na okroglo. Mladike naj se jim pa le malo ali celo nič ne prikrajšajo. Naj se pazi tudi na to, da se drevesca v posodo 1 palec (3 centimetre) globokeje vsadé, kakor so bila poprej vsajena.

Zemlja, ki se mora devati v posodo, ne sme imeti v sebi nič frišnega gnoja, ker v taki zemlji drevesca lahko dobijo bolezen gnjilobe na koreninah. Najboljša zemlja zato je stara, razkrojena, z mešancem pomešana, vertna zemlja. Tudi kertna zemlja iz travnikov je za posodovce zeló dobra; lahko se pa posebno s tem zboljša, da se jej primeša nekoliko koščene moke, pepela in saj. Saje posebno obvarujejo posodovce pred deževno glisto.

Ko se taka drevesca v posode vsadé, kar je najboljše spomladi storiti, mora se jim precej dobro priliti, da se zemlja vleže in drevesce precej raztopljeno hrano dobiva. Posoda mora imeti od zdolej luknjico, ki naj se z ogljem pokrije, da se voda počasi odteka. Ako nema posoda luknjice, se zemlja skisa in drevesce postane bolno.

Za časa poletja se drevescem ne sme preveč prilivati, nego le takrat, kedar je potreba; posebno škodljivo je, ako se jim priliva, ko solnce hudo žge, ali pa zvečer popred, ko se je zemlja nekoliko ohladila od solnčne toplote. V jeseni pa naj se jim le poredkoma priliva, dokler še rastejo. Potem pa, ko nehajo rasti, navadno konec oktobra, se vzamejo z zemljo vred iz posode, ter se vsadé na zavarovano toplo mesto na vert, in sicer tako globoko, da se lahko pokrije še nekoliko palcev z drugo zemljo.

Drugo spomlad, pred ko se posodovci zopet iz zemlje v posodo presadijo, se jim morajo mladike nekoliko okrajšati; pazi naj se pri tem obrezovanji na lepo piramidalno obliko. Pri presajenji v posodo velja isto, kar v prvem letu, s tem razločkom, da se jim korenine več ne okrajšajo; vsadé naj se v novo posodo z zemljo, s katero so bili prejšno jesen iz posode vzeti.

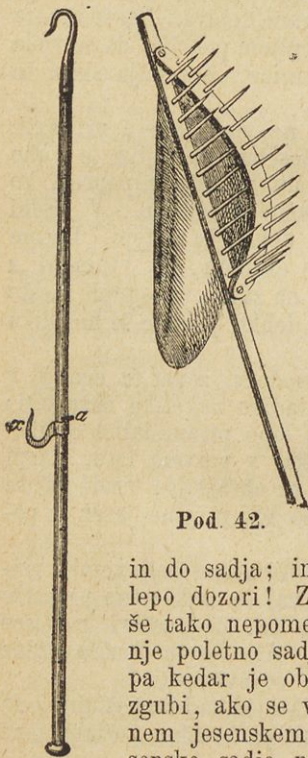
V poletnem času naj se jim priliva in včasih zemlji pristavi nekoliko mešanca; o tem časi naj se tudi vsem prehitro rastočim mladikam odlomi verh, za to, da nastavi drevesce cvetne popke in postane rodovitno. Ako se to opušča, žene drevesce preveč v les in zaostane v rodovitnosti.

Za posodovce so najboljša jabelka, ki so bila požlahtnjena s popkom na šentjanževa jabelka, ali pa hruške, požlahtnjene na kutne.

Podoba 29. nam kaže drevesce posodovca.

VIII. Obiratev sadja.

Lej ga, lej! gologlavega paglavca, kako krepko vihti v mladi roki dolgo lato, katere teža skoro njegove moči presega; kako udriha ž njo po vejevji, kako kerca po sadji, da mu cepne na tla in — v usta; kako gleda ob enem na okolo stoječe tovarše, ki niso siti nikoli, ki živo streljajo z očmi zdaj na drevo, zdaj na tla, da bi ne ugrabili mu sad drevesa, sad njegovega truda! Fant je dobro meril; pa saj ni bilo treba tudi tega, kar pomešal je malo po vejevji — in cel trop pobalinov se kobaca na vseh štirih po tleh, ter stegajo noge in roke po okroglem, pisanem sadji — eden verh drugega, da je veselje! Zginilo je sadje kar na mah med zobe in naprej, in prejšnje delo se ponavlja.

Pod. 42.

Pod. 41.

Sadje je zrelo. Pecelj se le za las mladike derži; in nasloni se le nekoliko na rodovitno drevo, kar vlije se ti cela ploha lepega sadja in poboža ti črepinjo ne ravno ljubo!

Jabelkove peške postanejo ru-jave, hruškine pa černe. Le popolnoma zdrava drevesa nam dajo obilnega in zrelega sadja. Slabo odgojevanje in posebno to, da drevesa pregosto sadimo, in druge razni bolezni — to je vzrok, da nam dajejo drevesa le malo sadja, ki je pa še to nepopolno, nezrelo.

Ob času obiratev sadja, prej nekoliko, naj se drevesa osmukajo; preobilno perje, kakor tudi nepotrebne mladike branijo svitlobi in solne, da ne more tako v drevo in do sadja; in to je imenitni pogoj, da sadje lepo dozori! Zrak je vsakej stvarici, naj si bode še tako nepomenljiva, neobhodno potreben. Zgodnje poletno sadje naj se vedno zjutraj obere, ali pa kedar je oblačno; kajti okus sadja se kmalo zgubi, ako se v preveliki vročini terga. Pri kasnem jesenskem sadji ni treba paziti na to; jesensko sadje postane navadno zrelo, nikakor pa ne dozori, kakor zgodnje sadje. Pušča naj se jesen-

sko sadje kolikor mogoče na drevji, da postane popolnoma zrelo; ko je že nekoliko časa ležalo, bode še le popolnoma dozorelo.

Posebno se mora paziti pri obiranju sadja na to, da se obvaruje vsakega vdarca in ranjenja, sicer se ne da dolgo časa hraniti.

Velik pogrešek pri obiranju sadja je ta, da se s kako preklo odbija, ali pa drevo tako močno trese, da odpadajo s sadjem vred tudi mlade mladike. Tako zgubi drevo mnogo mladih mladik, ki imajo veliko sadnih popkov, kateri bi nam v prihodnjem letu dale obilnega sadja. Najboljši obrač je roka sama; za veje, katerih ne moremo doseči, pa obraško orodje, kakor nam ga kaže *podoba 41.* in *42.*

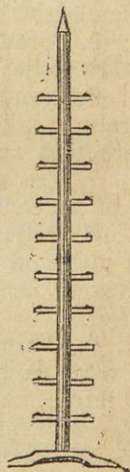
Na palici, ki je 15—20 čevljev (5—7 metrov) dolga, je narejena neka upletnina tako, da se med pojedinimi žebli sadje lahko prime; od spodej je pripeta vrečica za 8—10 sadov, v katero odtergano sadje pada. S takim obračem se sadje ne poškoduje, ter se tako obvaruje gnjilobe; pa tudi delo gre hitro od rok.

Obrač mora imeti okoli sebe plahto, v katero spravlja sadje ali pa cajnico, ki jo lahko na vejo obesi, kakor nam kaže *podoba 43.* Ko je polna, spusti se z vervico polagoma na tla, da se sprazni. Pri tem opravilu je neobhodno potrebna tudi lestva. Nemški sadjerejci potrebujejo lestvo, kakor nam jo kaže *podoba 44.*

Njena podlaga mora biti tretji del od dolžine lestve. Cveki lestve imajo na koncu zabite žreblje tako, da stojé glavice nekoliko od zunaj, da se obrač z lestve nezdersne. Posebno zaradi tega je omenjena lestva sposobna, ker se lahko stavi med pojedine veje in se drevo ne rani. Ako hočemo, da se sadje dalje časa zdravo ohrani, mora se nekoliko dni v sobo shraniti in še le potem v hram, kjer bode stalo čez zimo. Precej po terganju se sadje ne sme spraviti v

Pod. 43.

Pod. 44.

hram zaradi tenke kožice, ki se lahko navzame slabega duha in zgubi svoj pravi, prvi okus; verh tega pospeši to njegovo gnjilobo, ker zgubi v hramu težko ali celo ne svoje preobilne mokrote. Pa ravno tako napačno je tudi sadje v sadnih sobah predolgo časa hraniti, ker se vsled tega sadje lahko zgerbanči.

IX. Kako se sadje hrani?

Da sadje prav hranimo, moramo paziti na to le:

1. Sadje, ki mora biti toliko časa na drevu, dokler postane popolnoma zrelo, naj se skerbno poterga.

2. Pazi naj se, da se sadje ne rani, ali pa pritisne, kajti kjer je vtis, je kmalo tudi gnjiloba, posebno pri sadji tenke gladke kože in rahlega mesa.

3. Pred, ko se sadje spravi v zimske shrambe, se mora dobro obrisati in poškodovano odstraniti.

4. Jesensko sadje naj se pušča 2 tedna v hladni sobi; zimsko sadje pa naj se precej čez 2—3 dni spravi v zimske shrambe.

5. Spravlja naj se v zimske shrambe, ko je suho vreme; mokro sadje se ne sme spravljeti, ker to pospeši gnjilobo.

6. Zimske shrambe morajo imeti vedno enakomerno temperaturo, nikedar manj, nego 5° in nikedar več, nego 10° R. Verh tega naj bodo suhe in zračne.

7. Vse stvari, ki dišijo po gnjilobi ali trohnobi, kakor n. p. stare deske, nečista slama, naj se odstranijo.

8. Sadje se ne sme nikedar naložiti više, nego v dve ali tri plastе in vedno tako, da pride muha navzdol, pecelj pa navzgor. Le sadje terdega in gostega mesa se lahko v več plast naloži.

9. Varuje naj se sadje miši in podgan. Spravlja naj se tedaj na police, kamor miši ne morejo. Ako se spravlja na mize, naj se mizne noge z gladkim oljnatim popirjem 1½—2 čevlja (48—64 centim.) visoko ali pa naj se 2 čevlja (64 centimetrov) na nogah naredi 6 palcev (15 centimetrov) širok kositar okolo in okolo nog tako, da je nekoliko navzdol obernjen. Na tako oborožene noge ne morejo miši in podgane splezati.

Posebno dober način, po katerem se žlahtno sadje lahko do prihodnjega leta ohrani zdravo in okusno, je sledeč:

Ko se je sadje skerbno obralo, naj se najlepše izbere, n. p. najlepša jabelka in hruške. Ko so se začele nekoliko

potiti, naj se dobro z robcem obrišejo in vsak sad za se v bel tenek pivni popir zavije tako, da se konci popirja zavijó okolo peceljna: sadje se potem v sode ali pa škrinje, katerih stene so prevlečene z debelim pivnim popirjem, v plaste naloži tako, da pride pecelj navzgor, muha pa navzdol. Verh vsake plasti naj se potrosi nekoliko čistih otrobov, pernatih plev, ali pa tudi stolčenega oglja tako, da se napolnijo vsi prazni prostori med poedinimi koščki sadja. Te tvarine morajo biti se ve da suhe in brez duha. Tudi suhi pesek, brinjeve igle se lahko za to rabijo; posebno zadnje zaprečujejo mišim vhod do sadja. Ko se je zadnja plast sadja naložila, pokrije se s kako zgorej omenjenih tvarin n. p. z debelim pivnim popirjem; sod ali skrinja se potem dobro z deskami zabije. Posoda pa se shrani v zimske shrambe ali pa se zakoplje 2—3 čevlje (63 centim.—1 meter) globoko v zemljo, da ne more zrak do nje. Posode, ki so v zemlji zakopane, se puščajo toliko časa v nji, dokler se sadje ne rabi. Ker ne stoji tako sadje potem, ko se zopet vzame iz zemlje, dolgo časa, je dobro, da se spravlja le v majhne posode; za porabo se vzame, kedar je potreba, le ena posoda iz zemlje.

Ako so bile pa posode spravljene v kako shrambo, potem treba posode vsaj vsakih 14 dni odpreti, in vse sadje preložiti. Pri tej priliki naj se odstrani vse gnjilo sadje.

X. Kako se sadje pošilja?

Pred, da se sadje razpošilja, naj vsaj skoz 8 dni po tergatvi leži v zračni sobi, da izpuhti iz njega nekoliko preobilne vlažnosti. Potem se vsak sad za se zavije v tenek beli popir, kakor smo ravno prej omenili. Med poedino plast se namesto oglja, peska, i. t. d. naloži zrezani popir, otava, ali pa dolg, mehke in popolnoma suh mah. Ako se sadje ne pošilja daleč, naloži se na dno skrinje nekoliko otave, verh te nekoliko popirja in potem plast nepovitega sadja. Na to plast se dene zopet nekoliko popirja, potem nekoliko otave in verh te sadje; to se ponavlja, dokler ni skrinja polna; na verh se naloži zopet plast otave; skrinja se potem dobro zabije. Ako se pošilja več sort sadja, mora se vsako sadje posebej v plasti naložiti.

XI. Bolezni dreves.

Ako drevo ne raste in ne rodi, kakor bi moralo, ako se začne tedaj nekako kujati, je to znamenje, da je postalo bolno.

Hočemo pa drevo bolezní ozdraviti, moramo popred preiskovati in spoznati, kaj je bolezní krivo. Navadno nastane bolezen vsled slabega odgojevanja ali oskerbovanja dreves ali pa tudi vsled škodljivih vremenskih prikazni. Bolezní se prikažejo pri drevesu na raznih njegovih delih, sedaj na koreninah, sedaj na koži, zopet na stebli ali lesu, na mladikah, na perji, ali pa na sadu.

1. Bolezní na koreninah.

Velikokrat oboliijo korenine; one usahnejo celó, ako nemajo iz zemlje dovolj hrane, ali pa, ako jih obdaja krementasta gruda. Ako se zemlja zboljšša in verh drevesa pomladi, bodo hitro pognale tudi nove korenine in drevo začne novo življenje. Tudi vsled prevelike močvirnosti zbolijo korenine. V tem slučaju se mora preobilna mokrota odpeljati. Okoli drevesa naj se zemlja večkrat zrahljá in pomeša z apnenim sipom; vsled tega postane zemlja veliko toplejšša. Največi vzrok bolezní na koreninah je pa ta, da se drevesa gnojijo z nesègnjitim gnojem, merhovino i. t. d. Sad počne vsled takega gnojenja gnjiti; verh tega pospeši to gnojenje rakovo bolezen.

2. Kožne bolezní.

a) Razpok kože. Ako ima drevo preveč soka, posebno na pomlad in v jeseni, kedar drevo lahko tudi pozebe, se večkrat zgodi, da začne koža na drevesu pokati. Ako je drevo mlado in zdravo, zaceli se razpok kože sam od sebe hitro. Vendar je dobro, da se vsa stara koža gladko odreže; rana pa naj se s cepilnim voskom zamaže in s cunjico povije, da ne more zrak in mokrota do nje. Ravno to se naredi tudi pri bolj starih drevesih.

b) Pereči ogenj (ožig). Ta bolezen se pokaže na koži; napravijo se namreč černe prašnate gljivice, ki kožo suše in posušé, a ne le kožo, nego tudi les pod njo. Drevje, ki je polno soka, je bilo ranjeno ali udarjeno; ti nasledki znajo tudi nastati, če se veja odlomi. Posebno ranjenje drevesa za časa njegove največe muževnosti pospeši zeló te nasledke. Jablani so posebno podverženi tej bolezní. Takemu drevesu naj se vsa bolna koža gladko odreže, rana pa z žganim apnom izpere in s kotramom zamaže. Dobro je tudi, ako se okoli bolne kože meseca maja koža oguli, kar se imenuje, žilo puščati.

c) **Oskrumba.** Pri hruškah, ki rastejo v suhi in mertvi zemlji, se večkrat zapazi, da se koža in pod njo tudi les suši. Ako se ne pomaga koj od začetka, zaostane drevo v rasti in se sčasoma posuši. Bolezen je navadno le v mertvi zemlji doma; drevo ne dobiva dovolj hrane; ni čudo, da se drevesa loti prava sušica.

Najboljši pripomoček za to je, da se bolna koža precej gladko odreže in rana s kotramom zamaže. Tudi naj se proti solnčni strani drevo s tersjem povije in z ilovico pomaže, da ne more solnce toliko do kože, kar bi jo preveč sušilo. Ako se bolezen tudi na mladikah pokaže, naj se nekoliko okrajšajo. Zemlja se more z gnojem okrepčati, najbolje s že sègnjitim mešancem, ali pa z večkratnim polivanjem s sègnjito gnojnico, ki naj se z vodo pomeša.

Največ so podveržene tej boleznì hruške, in to posebno, ako jim je podnebje zeló neugodno. Taka drevesa naj se precepjo s cepiči onih dreves, katerim je podnebje bolj ugodno.

d) **Trohnoba.** Pri tej boleznì začne koža, ali bolje rečeno ličeje tu pa tam trohneti. To se zgodi posebno vsled tega, ker se stara koža predolgo ni od dreves očistila, posebno pri drevesih, ki rastejo na mokrotnih krajih n. pr. blizo gozda. Če tako kožo gladko odrežemo in z žganim apnom, ali pa s pepelnim lugom pomažemo, tako bo drevo zopet okrevalo.

e) **Rija.** Pri nekaterih drevesih začne postajati vsled rudečih prašnih gljivic koža rudečkasta. Bolezen ni nevarna, vendar pa ovira, da koža ne vzdihá. Z lugom ali pa z žganim apnom se bolezen kmalo odpravi.

f) **Mah.** Velikokrat je drevo z rujavim ali pa rumenkastim mahom poraščeno; vsled tega se začne sušiti navadno v verhu in ne raste več. Zemlja ima premalo redilne hrane v sebi; a ne le to, nego tudi veliko zanemarjenje gledé oskerbovanja dreves, spravi ta morilni mah na drevesa, ki grabi drevesu redilno hrano. Zemlja se mora tedaj okrepčati z dobro sègnjitim gnojem; verh pa in mladike, ki so postale nerodovitne, pomladiti. Posebno hitro odstrani to bolezen večkratno poletno gnojenje s tekočim dobro sègnjitim gnojem. Mah se mora z drevesno sterguljo odpraviti, drevo pa z lugom oprati ali pa z apnom namazati.

g) **Ranjenje kože.** Ljudje in živina, kakor ovce, krave i. t. d. na paši ranijo kožo dreves tako, da zna iz rane druga bolezen nastati. Rane naj se torej koj z merzlim voskom, ali pa z ilovico, ki se z govejim gnojem pomeša, zamažejo.

Večkrat se naredé na koži tudi klobase in izrastki, ki privabijo neke kožnate uši na drevo. Najboljši pripomoček zoper te merčese je, ako se drevo na onih mestih z vodo opere, ki se dobiva v plinarnicah, ali pa z gostim, v vodi raztopljenim zelenim milom.

3. Bolezni na lesu.

a) **Rak.** Med vsemi sadnimi drevesi so posebno jablani najrajši podverženi tej bolezni. Spozna se rakova bolezen, ako ima drevo na stebalu ali pa na vejah klobasaste, vozlate izrazke, ki imajo v sredini pikast les, kar se vidi, ako se izrastek, ki včasih tudi razpoka, prereže. Drevesa z rakovo boleznijo poženejo le malo perja, ki je včasih rumenkasto-zeleno, veliko suhega lesa, razpokano kožo in mnogo, a slabega, nedoraslega sadja.

Ako je drevo prej bilo bolno in se bolezen ni prav odstranila, pritegne navadno rakova bolezen. Velikokrat nastane tudi iz drugih vzrokov brez poprejšnje bolezni. V tem slučaju oboli drevo zaradi sledečih vzrokov:

- a) Če sok ne more prosto krožiti po poedinih delih drevesa,
- b) če se drevesu neprimerno gnoji,
- c) če je zemlja za ono drevo nesposobna.

Sok zastaja navadno zaradi tega, ker se je hitro rasteči divjak požlahtnil s cepičem, ki počasi raste; ali pa, ker se je kasno sadje požlahtnilo s cepičem zgodnjega sadja; slednjič, ker se je pri veliki muževnosti drevo pri cepljenji ali pa snazhenji prehudo ranilo.

Posebno frišni gnoj, ki je še nesègnjit, je velikokrat vzrok rakove bolezni, n. pr. ruževina, mrtva živina, i. t. d.

Ako je zemlja premočvirna, premerzla, ako jej primanjkuje potrebne gorkote, tedaj nastane lahko rak. Vzrok je treba tedaj najprej poznati in odstraniti.

Frišni gnoj, ki se še okoli drevesa nahaja, naj se odstrani in s sègnjitim mešancem nadomesti. Iz premokre zemlje naj se nepotrebna mokrota odpelje, ali pa naj se drevesce v primernejšo zemljo presadi.

Za vzroki se mora tudi bolezen odstraniti. Rak naj se globoko do zdravega lesa gladko izreže; ko se je rana nekoliko posušila, naj se s kotramom namaže. Ako nastanejo pri izrezovanji globoke rane, naj se kotram z zemljo pomeša, ali pa s šutnim pepelom, da se klej naredi, s katerim se rane zamažejo. Ta klej (kit) je tako močen in trajen, da skoro vedno ostane.

b) **Smolika.** Raku zeló podobna bolezen je smolika. Pri črešnjah posebno in marelicah se ta bolezen nahaja. Sok, ki se nahaja v drevesih, se spremeni v gumo, ter leze pri koži ven in se sterdi. Drevesa dobivajo to bolezen posebno vsled tega, ako se velike rane slabo zacelijo, tako, da teče za časa velike vlažnosti sok iz njih. Tudi vreme ima velik upliv na to bolezen, posebno kedar se toplo ali mokro vreme naenkrat spremeni v merzlo in suho. Pri koščičastih drevesih se sok zeló spremeni v gumo, ki zleze iz za kože na dan. Bolezen nastane tudi vsled močnega gnojenja ali pa premočne zemlje, ker dobivajo korenine preobilno hrane in se vsled tega sok pomnoži. Drevesa, ki terpé na tej bolezni, ostanejo sicer lahko dolgo časa, vendar se ne da tajiti, da opeša s časoma drevo vsled preobilne zgube redilnega soka, tudi sadje se le slabo razvija. Najbolj škoduje bolezen breskvam, mora se torej hitro odstraniti. Smolnikasta mesta naj se z mokro junjo ali mokrim mahom povežejo, da se guma raztopi; mesta naj se potem večkrat sperejo s kertačo, pomočeno v lugu ali frišni vodi.

c) **Gnjiloba steržena.** Ta bolezen nastane navadno vsled slabega oskerbovanja. Ako se rane, ki jih je drevesce dobilo pri pomladenji ali precepljenji ali pa, kedar veter ali sneg veje odlomi, ne zamažejo dobro s kotramom ali drugim primernim mazilom, tedaj vplivata zrak in mokrota preveč na nje in gnjiloba se pri rani kmalo prikaže. Od rane se gnjiloba dalje širi do sredine stebela, steržena, ki začne tudi gnjiti. Votlina, v kateri se gnjiloba nahaja in mokrota nabira, se od spodej preverta, da izteče vsa mokrota iz nje, od zgorej pa se pokrije z desko, da ne more več mokrota v njo. Ko vsa mokrota odteče, napolni se vsa votlina z raztolčenim ogljem ali pa s premogovim pepelom in z desko pokrije. Dobro je tudi, ako se ves gnjili les izreže, in rana z apnom in cestnim blatom, cementom ali pa s kotramom, ki je z zemljo pomešan, namaže.

d) **Oslabljenje stebela.** Velikokrat se posebno pri koščičastem sadji zgodi, da se steblo primeroma z verhom ne razvija, nego da zaostaja v razvitku; in tako je tudi z rodovitnostjo. Drevo ima preterdo in zategljivo kožo, tako da se les pod njo ne more razvijati; vsled tega ne more drevo tudi verhu oddajati dovolj potrebne hrane. Temu se najložej s tem pomaga, da se na pomlad, in sicer pred, nego postane drevo muževno, naredé z ostrim nožem zareze okoli stebela. Vsled zareze, ki se kmalo posuši, nastanejo mali jarki, ki sto-

rijo, da se steblo potem lahko razvija, kar se iz tega pozna, da so one zareze vedno širje; kajti razteguje jih razvijanje lesa pod kožo. To delo imenujemo narezovanje dreves.

e) **Suhost verha (zlatenica).** Velikokrat opazimo, da postane v poletji na verhu dreves perje rumenkasto. Mladike ne ženejo več tako, vidoma hirajo, kmalo popolnoma poginejo. Drevo je začelo pešati, primanjkuje mu hrane. — Mladike na verhu drevesa dobivajo navadno največ hrane iz korenin; če je ne dobijo, — zgrabi jih sušica. Kje tiči vzrok bolezni? Najberže so pririle korenine v zemlji do terde plasti, do skalovja, ali pa do nerodovitne zemlje, ki nema hrane za sèsalke; a tudi preobilna mokrota, ki se v plasti nahaja, je večkrat temu kriva.

V prvem slučaju ni mogoče staremu drevesu tako lahko pomagati; izkopavanje bi zahtevalo preobilno stroškov. V drugem slučaju pa naj se preobilna mokrota odpelje; to se zgodi, ako se okoli drevesa naredé jarki, v katere se preobilna mokrota steka. Razvidno je iz tega, da je zeló važno, da se prej, nego se drevo sadi, zemlja dobro pregleda.

4. Bolezni peres.

a) **Bledica.** Pri tej bolezni postaja perje blede. Vzroki so isti, kakor pri raku in ožigu; tedaj naj se tudi oni pripomočki upotrebijo. Pa večkrat provzroči bolezen tudi preobilni sok v drevesu, kar se da odpraviti, ako se naredi meseca maja več precej globokih zarezov v steblo; navadno se tudi to imenuje „žilo puščati.“ Preobilni sok izteče in perje dobi zopet naravno barvo. Tudi polivanje perja z železnim v vodi raztopljenim vitrijolom je dober pripomoček.

b) **Previjanje** (kodranje) perja. Pri breskvah posebno se ta bolezen večkrat nahaja. Vzrok je preobilno gnojenje, ali pa hitra sprememba vremena, tako da se vsled tega sok v drevesu prehitro pomnoži. Pripomočki zoper to bolezen še niso sicer znani, vendar se pride bolezni več ali manj v okom z dobrim, primernim obdelovanjem zemlje. Bolna peresa naj se vsa odstranijo.

c) **Prigor.** Vsled vročega, suhega vremena in pomanjkljivosti mokrote v zemlji, postane pri hruškah perje večkrat rujavo-pikasto in odpade vsled tega. Večkratno polivanje perja z vodo, kakor tudi prilivanje pomanjša drevesu nekoliko bolezni, vendar nemamo tudi za to stalnega pripomočka. Tako černo perje odpade večkrat samo in se potem z novim nadomesti;

vsled tega terpi se ve da drevo in se ne more tako razvijati. Kasneje pa se drevesu s pomladenjem in gnojenjem lahko pomaga, tako da se bolezen za prihodnje leto lahko odstrani.

d) **Mana in medena rosa.** Vsled velike vročine izpuhti preobilna mokrota iz soka, ki se vsled tega zgosti. Tak sok, ki ima mnogo sladkorja v sebi, prevleče potem perje, na katerem se posebno, ker jim je takova hrana najljubša, per-nate uši rade udomačijo. Večkrat se nahajajo na takem perji tudi bele gljivice, ki jih „medeno roso“ imenujemo. Take mladike naj se odlomijo, perje pa osmuka; to je najboljši pripomoček. Sicer pa pomaga tudi plinova ali pa milnata voda. Večkrat stori pa nebo z obilnim dežjem človeku to ljubav.

5. Bolezni sadja.

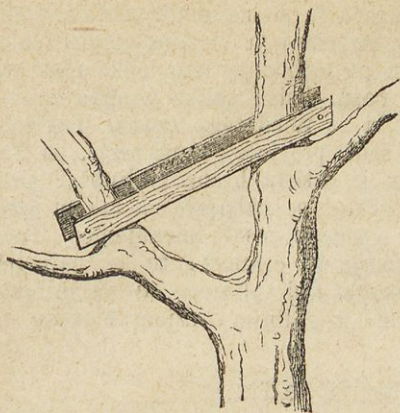
a) **Notranja gnjilost sadja.** Pri debelem sadji zaostaja posebno v pecelnovi jami v mokrih letih več časa mokrota, ki zleze do pešk, in sad začne gnjiti. A večkrat gnjije sadje zaradi tega, ker segajo korenine v kako gnojnico ali pa, ker se nahaja kakoršna koli merhovina blizo korenin. Nekatero sadje je tudi že po naravi podverženo gnjilobi. Ako izvira bolezen iz korenin, naj se vzrok te bolezni odpravi; sicer pa naj se drevo na vsak način precepi.

b) **Steklenost.** Pri mladih drevesih postane posebno v prvih letih njih rodovitnosti sad jako terd, njegova koža svitla in steklu podobna. Tako sadje se kasneje navadno samo od sebe zboljša.

c) **Pikasto sadje.** Večkrat dobi sadje, prej nego je zrelo, več pik na koži. Meso postane vsled tega rujavkasto in dobi grenek okus. Temu je velikokrat krivo gnojenje s frišnim gnojem, kar se lahko opušča. Ako je pa drevo že po naravi tako, da postane sadje rado pikasto, tedaj naj se tako odstrani in z boljšim nadomesti, kajti pikasto sadje rado gnjije in se ne da dolgo časa hraniti.

6. Poškodovanje dreves po toči in nevihti.

Ako je bilo drevo po toči ali snegu tako poškodovano, da ima vsled udarcev veliko ran, ako so bile odbite mladike in veje, morajo se rane precej gladko obrezati in dobro s cepilnim voskom zamazati. V prihodnjem letu naj se drevo pomladi; v nekoliko letih dobi zopet nove krepke mladike in ostane dolgo časa plodno. Ako se puščajo drevesu ranjene

Pod. 45.

spojko zvežejo, kakor nam kaže *podoba 45*. Rane, ki nastanejo, ako se veje odcepijo, se morajo gladko obrezati in dobro zamazati, da ne nastanejo iz tega še večje nove bolezni.

veje, bode drevo, ako ravno se rane zacelijo, težko več tako plodno; verh tega bi znalo to biti podlaga drugim boleznim.

Tudi vetrovi delajo veliko škodo drevju; včasih odpade veliko sadja, še celo veje se odcepijo od stebela. Slabeje in starše je drevo, večja je tudi škoda, ker se takemu drevesu veliko težje zacelijo rane, nego mlademu in krepkemu. Dobro je tedaj, da se veje takih starih dreves podprejo, ali pa s

XII. Škodljive in koristne živali sadnih dreves.

1. Zajec.

Zajec dolgoušec, ki se hrani po leti od različnih poljskih rastlin, se bliža v zimi, ki mu skrije hrano pod merzlo, belo odejo, najraje sadnim vertom. Tukaj se gosti sedaj ne toliko strašljiva skokonoga žival s kožo mladih drevesec. Mlajša in bolj sočnata je koža, bolje ugaja njegovim zobem. Sicer si pa zna v tihi, speči naravi dobro postreči in izbirati. Koža cepljenih dreves se bolje priklada njegovim čeljustim, nego divjakov. Ni čudo, da mu kmet večkrat zagode: „Kosmata kapa! Puška počila v te!“ Posebno ljubi kožo jablanovo, ne toliko hruškovo; češpljeva in črešnjeva koža mu pa že praska po gerlu! Rane, ki nastanejo po objedanji, so veliko bolj nevarne, nego se sploh misli, kajti zajec rani drevo v zimskem časi, ko se rane zelo težko zacelijo, vsled tega včasih drevesca tudi poginejo. Najbolje je tedaj, da se drevesnice ogradijo sè živo ograjo n. p. belim ternjem, in sicer tako gosto, da ne more zajec do nje. Ako so pa drevesa na neograjenem prostoru, morajo se povezati in s ternjem ali tersjem obdati.

Ta povez mora biti vsaj 4 čevlje ($1 \frac{1}{3}$ metra) visok, da ne more zajec do kože, ako tudi sneg visoko zapade. Namesto poveza rabi se tudi poslak, ki je napravljen iz ilovice in kervi, ali pa iz apna in saj, kar se pomeša nekoliko z gnojnico in vodo. Zajcu namreč ne diši živalski duh, ker se živi le od rastlin. Ranjeno drevesce naj se do zdrave kože obreže in z voskom pomaže.

2. Miši.

Tudi miši prizadevajo drevescem veliko škodo, ki je tem večja, ker se še le tedaj spozna, ko ni mogoče pomagati. Miši objedó namreč vse zgornje korenine tako, da poginejo, in vsled tega včasih tudi celo drevo. Miši se morajo torej ali poloviti, ali pa ostrupiti. Ako se lové, naj se stavi v mišnico nekoliko korenja ali pa serce od salate. Za ostrupenje pa se rabi ostrupena pšenica, ali pa testo pomešano z arsenikom, ki se okoli drevesa pokoplje ali pa v mišjo luknjo nameče. Miši se od drevesa tudi lahko odpodé, ako se naložijo okoli drevesa ribe, ali druge smerdljive živalske stvari, katerih duha ne morejo prenašati. Tudi klorovo apno je sposobno za to.

3. Gosence.

a) Najbolj škodljiva med vsemi gosencami je **zemljo-merka**, ki je v začetku 2 čerti ($\frac{2}{3}$ centimetra) dolga, rujava in brez dlak. Kasneje postane svitlo zelenkasta, in potem vedno bolj zelenkasta. Černikaste proge se nahajajo na celem životu. Ko se hoče gosenca zapresti, spusti se po tenki nitki na zemljo, ter se vleže konca meseca maja ali v začetku junija okoli drevesa v zemljo, da izleze v jeseni kot metulj iz nje. Metulj, ki ima prav kratke peruti, se vgnjezdi jeseni na steblo in zaleže na konci mladik jajca, iz katerih izlezejo v prihodnjem letu gosence, ki pokončajo popolnoma ves cvet. Širijo se od enega kraja do drugega, dokler ne opustošijo celo drevo. Najložej se pokonča ta gosenca, ko je še kot mešiček v zemlji ali pa kot metulj. Mešički se pokončajo, ako se zemlja meseca julija do oktobra okoli drevesa 2—3 čevlje ($\frac{2}{3}$ —1 metra) na široko in globoko prekoplje. Vsled tega pridejo mešički, ki se le plitvo pod zemljo nahajajo, tako globoko v zemljo, da ne morejo kot metulji več iz nje. Metulji pa se pokončajo, ako se priveže okoli drevesa 4 čevlje ($1 \frac{1}{3}$ metra) od zemlje visoko lepljiv popirnat pas, ki se z zmesom pomaže, kateri obstoji iz 1 funta ($\frac{1}{2}$ kilogr.) černe smole, pol funta

Pod. 46.

($\frac{1}{4}$ kilogr.) terpentina in $\frac{3}{4}$ funta ($\frac{6}{8}$ kilogr.) lanenega olja. To se naredi začetka oktobra; kajti takrat začnejo babice lezti iz zemlje na drevo. Na tak pas se prilepijo vsi metulji in ne morejo dalje. Povlak pa naj se večkrat ponovi; ko se posuši, naj se zopet namaže, da ostane vedno lepljiv. Da se metulji in gosence polové, je posebno pripraven tako imenovani pas v podobi lijaka. Pas iz popirja se priveže na steblo drevesa in se od spodej z mastjo ali pa s kakim kolomazom eno čerto (3 milimetre) debelo namaže. Zadostuje, da je pas 3 palce (8 centim.) širok; s trakom ali z drobnim dratom se priveže okoli drevesa, kakor nam kaže *podoba 46*.

b) **Perstenica** je 1 palec (3 centim.) dolga, malo z lasmi porašena, plavo rudečkasta, in rumeno progasta z belo herbthno čerto. Koncem meseca junija ali začetka julija zleze metulj iz mešička in izleže 200—300 jaje na okroglo okoli drevesnih mladik. Jajca so spojena eno z drugim v kolobaru okoli mladike. Spomladi izlezejo iz jaje gosence, ki so spervega vse v enem gnjezdu, kasneje pa se razširijo po celem drevesu, da si iščejo hrane. Najložej se pokončajo jajca, ako se mladike, na katerih se jajca nahajajo, odrežejo. Ako so pa gosence že zlezle iz jaje, tedaj naj se zjutraj, ko so še vse v gnjezdih med poedinimi mladikami zbrane, mladike odrežejo, ali pa naj se s čopičem slame, ki se na kol priveže, gnjezda žmečkajo. Tako se lahko dela pri vseh gosencah, ki so zjutraj ali pa v slabem vremenu skupaj v gnjezdu.

c) **Drevesni belin.** Drevesni belin je metulj, ki ima belkaste peroti s črnimi žilami. Gosenca je v začetku umazano rumenkasta, kasneje pa pepelnata in z lasmi poraščena; po herbthtu ima černo, in rudečo rumenkasto čerto. Dolga je navadno $1\frac{1}{2}$ palca ($4\frac{1}{2}$ centim). Metulj se največkrat vidi meseca junija in julija, ko leta po dnevi okoli. Meseca julija izleže babica okoli 300 jaje na perje dreves, iz katerih prilezejo mesec kasneje gosence, ki se po celem drevesu širijo in perje pokončavajo. Čez zimo se zaplete po 6—10 gosenc v en list (perje), iz katerega prihodnje leto meseca aprila zopet izlezejo in drevesno perje z nova objedajo. Še le meseca maja potem se zapletejo. Najložej se pokonča drevesni belin, ako se pokončajo čez zimo gnjezda, v katerih se gosence nahajajo.

d) **Sadni červ** je zelo različne barve; kajti skoro vsako sadje ima svojega červa. Tako je červ v jabelkih rumenkaste,

v hruški belkaste in v češplji rudečkaste barve. Dolg je po $\frac{3}{4}$ palca (2 centim.). Metulj izleže meseca junija ali julija poleg peceljna eno jajce. Čez osem dni že zleze iz tega jajčica gosenca, ki zleze do pešk, od katerih se živi; vsled tega odpade potem tudi sadje. Navadno izleze červ iz sadja meseca avgusta, skrije se v steblo pod razpokine stare kože, kjer tudi prezimi do meseca maja prihodnjega leta. Takrat se zaplete in čez tri dni zleze iz mešička metulj, ki izleže zopet nova jajca. Najboljši pripomoček za to je, da se stara koža, pod katero se mešički in červi nahajajo, kolikor mogoče od dreves očisti, in da se odstrani koj tudi sadje, ki ima že červa.

4. Žužki.

a) **Hrošči.** Meseca aprila in maja izlezejo hrošči iz zemlje; ko je toplo, letajo zvečer 8—14 dni okoli. Redijo se od listja različnih dreves. Kasneje se v zemljo zarijejo 6—8 palcev (18—20 centim.) globoko, kjer izleže babica 30—40 belo-rumenkastih podolgastih jajčic. Pri tej priliki hrošč tudi pogine. Čez tri ali štiri tedne kasneje zlezejo iz jajčic červi, imenovani „ogerci.“ Ta červ se redi sploh le od rastlinskih in posebno od nježnih drevesnih korenin. Tri leta ostane červ nepremenjen v zemlji, kjer vedno spodjeda drevesne korenine. Na pomlad četrtega leta pride iz nje v podobni hrošča.

Drevo, kateremu spodjedajo ogerci korenine, dobi rumenkasto, zvenjeno perje, ravno take tudi mladike. Najbolje je, da se hrošči pokončajo; kajti z vsakim hroščem pokončamo 30—40 ogercev.

Drevje naj se strese zjutraj, ko sedé hrošči še mirno na njem, hrošči pa naj se skupaj spravijo in z vrelo vodo polijejo. Hrošči so za kokoše in tudi prešiče dobra hrana, prav tako dajejo tudi izversten gnoj. Ker letajo posebno zvečer okoli in ljubijo zeló svitlobo, zna se poskusiti, — kar se zeló priporoča, — večerne metulje tako-le loviti:

Postavi se pod drevo stara posoda napolnjena z vodo. Znotraj od zgorej se namaže posoda nekoliko s kotramom ali kolomazom. Na vodo v posodo pa se postavi luč. Hrošči in metulji, ki ljubijo, kakor je bilo rečeno, zeló svitlobo, letajo okoli luči, padejo v vodo, in poginejo v nji; iz posode ne morejo, ker je od zgorej namazana.

Da se ogerci strebijo, zato skerbé kerti najbolje. Dobro je tudi, ako se okoli drevesec rudeče jagode ali salata nasadi;

ogerci posebno ljubijo korenine teh rastlin. Ako se opazi, da so rastline postale vele, tako je to znamenje, da se pod rastlinami nahajajo ogerci, ki se potem lahko pokončajo.

b) **Rilček** škoduje največ zaradi tega, ker odgrizne prašnike in plodnico v cvetu, ki postane vsled tega nerodoviten. Ker prezimijo rilčki navadno pod staro kožo, naj se drevesa dobro oskerbujejo in z apnom pomažejo; to vsaj nekoliko zaprečuje, da se žužek ne skriva tako rad pod kožo. Najboljši mojstri zato pa so tice, ki pokončajo mnogo tacih merčesov.

5. Listne uši.

Listne uši so zelenkaste barve; nahajajo se navadno na jablanih in hruškah. Pri črešnjah so listne uši bolj černikaste, pri češpljah in marelicah pa svetlo zelenkaste barve. Orehova in kostanjeva drevesa navadno nemajo listnih uši. Babice izležejo jeseni v razpokline dreves mnogo jajčic, iz katerih izležejo v prihodnji pomladi uši, ki so drevesom zelo škodljive. Najložej se pokončajo uši, ako se peresa in mladike večkrat izpirajo z vodo kuhanega tobaka, ali pa, ako se drevo večkrat potrese z žveplenim cvetom. Ako se drevesu žila pušča, ali pa koža na stebelu na več krajih dobro zareže, se tudi uši pokončajo; zaradi tega namreč se soku pot na kviško do vej in peres za nekoliko časa zapré. Uši poginejo, ker jim primanjkuje drevesnega soka, njim najbolj potrebne hrane.

6. Škerlatna uš.

Ona škoduje posebno mladim vejam in mladikam. Babica izleže jajca na kožo mladih dreves, iz katerih kasneje izležejo uši, ki živijo od drevesnega soka; zaradi tega se ne more drevesce razvijati. Apneni belež je najboljši pripomoček uničiti te uši. Ž njim se ne pokončajo le uši, ampak tudi bolna koža ozdravi po njem.

7. Kervava uš.

V novejših časih je posebno pri jablanih kervava uš že veliko škode naredila. Ona je belo-rujavkaste barve; če se pa stisne, priteče kervavi sok iz nje, od tod tudi njeno ime. Nahaja se posebno v razpoklinah in ranah kože in lesa, včasih tudi v koreninah. Ona se mnogo težej pokonča, kakor druge drevesne uši; njej tudi mraz ne škoduje nič. Najboljše je,

da se izrežejo oni kraji, kjer se kervava uš nahaja, in s kuhanim tobakom ali s špiritom operejo. Dobro je tudi, ako se okoli drevesa zakoplje nekoliko apna, katero uši pokonča, če se nahajajo na koreninah.

8. Mravlje.

Mravlje so le sladkemu sadju nekoliko škodljive, zraven pa so v tem koristne, da se zelo rade hranijo od odpadkov drevesnih uši; zatorej je njih škoda tudi zelo majhna. Najložej se odpravijo mravlje s tem, da se naveže okoli stebela nekoliko bombaža, ktereга mravlje ne morejo prekoračiti. Tudi povež okoli stebela, namazan s kako klejasto tvarino, mravljam zaprekuje, da ne morejo na drevo, ravno tako jih derže tudi zelo smerdeče tvarine od drevesa.

9. Ose.

Ose škodujejo velikokrat sladkemu sadju, ker izserkajo iz njega najboljši sok, tako, da se sad celo posuši. Ose se ne dajo tako lahko pokončati; največ se doseže, ako se obesi na drevo majhen lonček ostrupenega medu, ktereга uživajo in zaradi tega poginejo. Žlahtnejše sadje naj se v male vrečice zavije, da ne more osa do njega.

10. Drevesne stenice.

Le malokedaj se nahajajo ti merčesi na drevesih, in kjer so, tam dobiva tudi sadje neprijeten okus. Drevo, ki ima take neprijetne goste na sebi, naj se s tobakom pokadi, to je najboljši pripomoček, da se te živali odstranijo.

XIII. Sadnemu drevju koristne živali.

Videli smo, da je človeku le včasih mogoče pokončevati škodljive živali, nasproti pa tudi zapazimo, da storé to, česar človeška roka ne more, druge živali! Drevesu škodljiva žival ima na svetu gotovo svoj namen, ki ga mi ne moremo spoznati, in ko doseže namen, odstrani Vsegamogočni tako žival, posebno po pticah, katere oznanujejo Njegovo modrost. Razen teh še veliko drugih živali služi človeku, ki je krona stvarjenja, kakor bomo videli.

Narava sama se uklanja človeku, ponuja mu svoje moči, da jih povoljno obrača v svoj prid! Narava sama dela človeku korist po postavah, ki jih je neizbrisljivo zapisal Božji perst!

Omeniti hočemo najvažnejše in koristnejše živali, ki sadjerejcem skazujejo posebno ljubav; med temi so:

1. **Kert**, kateri živi od ogercev, mešičkov vsake baže in merčesov bivajočih v zemlji, ki so sadnim drevesom in posebno koreninam zelo škodljivi.

2. **Netopirji** se hranijo od merčesov, ki letajo zvečer v zraku.

3. **Žolne**, ki izvlečejo vse merčese izpod kože dreves in jih pokončajo.

4. **Kukavica** se hrani od različnih, najbolj kosmatih gosenc, in pokonča tako veliko sovražnikov sadnega drevja.

5. **Senice** živijo največ od merčesov in od zalege metuljev.

6. **Škorec** pokonča veliko ogercev in metuljevih ličnikov.

7. **Lastovke** živé od muh in drugih sadju škodljivih merčesov.

8. **Žabe, krote, kuščerji**, kateri živé le od merčesov.

9. **Krešič in roparski hrošči**, ki pokončujejo ličnike in mešičke drugih škodljivih merčesov.

10. **Osa gosenačarica** izleže lastna jajca v jajca drugih merčesov in jih tako pokonča.

11. **Pajki** se živé tudi od različnih merčesov in muh.

12. **Ptice sploh**, ki živijo od različnih merčesov in gosenc, ki sadjerejcu toliko škode naredijo.

Ptice so, sadjerejec! tvoje največe prijateljice. Skerbi torej, da si ohraniš take dobrotnice, skerbi, da se ti množé taki prijatelji, ki te tako dejansko ljubijo. Nikar jih ne preganjaj! In neporednega fantalina, ki ne zna družega, nego stikati po gnjezdih in nedolžne živalice moriti — primi ga, verlo dobro, in zabij mu občutljivo v glavo, kedaj je počenjal svoje vražje delo!

Kjer je veliko ptic, tam je malo gosenc in drugih sadju škodljivih merčesov. Ptice ti naklonijo obilno pridelka, ptice odgojujejo zdravo, krepko drevje! In trudni popotnik, ki se bode v spanji v hladni senci odpočil od dolzega pota, ti bode vedel gorško hvalo in zahvalo! Zatorej, sadjerejec, skerbi za to, da se ti ohranijo in množijo ptice na tvojem sadnem vertu!

Veliko, najkoristnejših ptic kakor škorec, ščinkovci, senice, berzglez, čopasti odáp, pastaričice i. t. d. si navadno delajo

gnjezda le v votlih drevesnih steblih ali pa vejah. Kjer se taka votla drevesa nahajajo, in kjer je dovolj škodljivih merčesov, tam se vgnjezdijo tudi omenjene najkoristnejše ptice.

Ako pa takih drevesnih dupelj v sadnem vertu pomanjkuje, mora sadjerejec skrbeti za to, da preskerbi svojim največim dobrotnicam potrebno stanovanje, ter jih privabi na svoj sadni vert, da mu pokončajo škodljive merčese in gosence. To se pa zgodi s tem, da jim nastavlja umetne valivne. Valivnice naj se pripravijo tako-le: Votla drevesna debla, ali veje, v poljubnej dolžini, od enega do dveh črevljev, ($\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ metr.) se z žago odrežejo, od znotraj lepo očedijo, na obeh koncih z dilcami zabijejo, potem se pa na primernem kraji in po ptičjej velikosti primerno široka luknja izreže, skoz katero ptice ven in noter letajo. Pred luknjo se zabije majhna palčica, klinec ali pa deščica, na katero se ptica lahko vsede. Na zgornjem Avstrijanskem, kjer se zelo mnogo s sadjerejo bavijo, nahaja se skoraj na vsakem drevesnem vertu več valivnih tružic za škorce. Te tružice imajo 4 do 6 sten narejenih iz deščic in tla; so 1 do $1\frac{1}{2}$ črevlja (31—46 centimetrov) visoke, okoli 6 palcev (15 centim.) široke, ter imajo od zgorej strešico, ki varuje, da dež v tružico ne more. Kake dve tretjini na visoko ali pa še više se izreže luknja, kjer ptice noter in ven letajo, pred luknjo se zabije majhna palčica ali deščica, da se ptica lahko vsede.

Vse take valivnice morajo biti od zunaj témne barve; tedaj naj se zbijejo že iz takih dilic, ali pa pobarvajo s primerno barvo, ali pa ovijejo z drevesno skorjo. Postavijo naj se med veje, bolj v zatišje in privežejo na steblo.

Ptice bodo rade valile in gnjezdile v takih valivnicah, sadjerejec bode pa obvarovan svojih največih sovražnikov.

XIII. Poraba sadja.

Ni ga skorej pridelka, ki bi se dal tako mnogobrojno porabiti, kakor ravno sadje. Ni še utergano in že nam sili kupčija za nje novce v žep. V več krajih je celó navada, da se sadje proda, ko je še na drevji. — Iz uterganega in spravljenega sadja si naredimo tudi lahko dobro pijačo, ki nam v poletni vročini jako služi. — Lehko si dalje sadje posušimo, hranimo ga več let in posušeno kuhamo. Marsikateremu bolniku tekne pijača iz kuhanega sadja; priljubljena je posebno zaradi sladkorja, ki ga ima v sebi. — Če

nam sadje čez zimo gnjije, zato še ni zgubljeno. Iz njega se da napraviti najboljši sadni cvet (okis), ki prihrani pridni gospodinji marsikak novič. — Tudi zmerznjeno sadje ni zgubilo še vse svoje vrednosti. — Če je pa sadja veliko, poklada se lahko tudi živini; krave dobijo po sadji obilno dobrega mleka. — Tudi dobro žganje se da narediti iz sadja in črešnjevec n. pr. je tudi precej drag. — Peške se dajo tudi porabiti. Hranijo se za prihodnjo setev; a naredi se iz njih tudi olje. In koliko denarja se ne izda po mestih za frišno sadje! In vendar si, sadjerejec, tako malo prizadevaš, da bi dobil obilnejših dohodkov. Ker je tedaj sadje tolike vrednosti, poglejmo bolj natanjko, kako se da sadje najbolje porabiti.

1. Sušenje sadja.

Večkrat se pripeti, da se frišno sadje ne more precej prodati in spraviti v denar. Kaj storiti ž njim? Najbolje je, ako se tako sadje posuši; posušeno ostane dolgo časa nepokvarjeno; po leti v hudi vročini nam daje kuhano hladno pijačo, v slabih letinah pa dobro hrano. Sicer se pa tudi tako v vsakem časi lahko za dober denar proda. Pa le dobro in lepo posušeno sadje ima svojo veljavo in tudi visoko ceno. Ni dovolj tedaj, da se sadje le posuši, pri sušenju sadja se mora gledati posebno na to, da se lepo in primerno posuši, t. j. da dobi sadje lepo temno-rumenkasto barvo, da ni preveč, pa tudi ne premalo suho. Skerbeti se mora pa tudi za to, da se sušenje le z malimi stroški verši; kajti manjši so stroški, večji bodo čisti dohodki. Da se zamore sadje dobro posušiti, mora biti popolnoma zrelo. Le popolnoma zrelo sadje bo imelo tudi, ko bo suho, dober okus. Nezrelo in flekasto sadje ni dobro za sušenje. Ravno tako za sušenje ni sposobno sadje, ki se je že preveč pomladilo; le hruške drobnice se morajo prej nekoliko pomladiti, nego se suše. Tudi červivo sadje ni za sušenje; porabi naj se za kaj družega.

Presladko sadje tudi ni prav dobro za sušenje, ker nema potem tako dobrega okusa, in skuhano ostane bolj gobasto in usnjato.

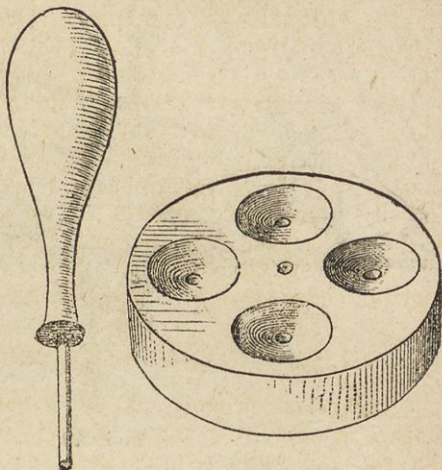
Najboljše sadje je ono, ki ima poleg sladkorja tudi primerno jabelčne kisline. Tako sadje dobi, ko je suho, prav vinski okis in ima tudi največo vrednost v kupčiji. Iz jabelk, ki jih hočemo sušiti, moramo izrezati prej osredeč, to je oni del, v katerem se nahajajo peške. Za to imamo prav dobro pripravo, tako imenovano svedro za peške in za ločitev kosti

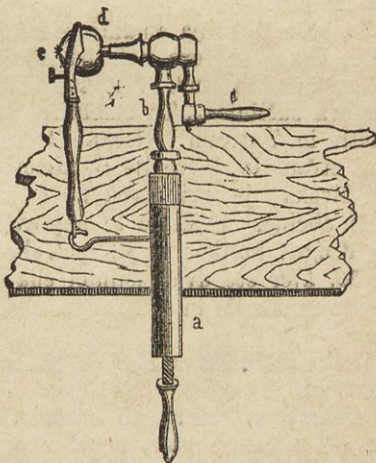
iz črešenj, kakor nam jo kaže *podoba 47*. Veliko bolje se suši sadje in postane tudi žlahtnejšega okusa, ter je ložej prebavljivo, ako se prej olup. Osredek in tudi koža kuhanega sadja sta neprebavljiva; le pri nekaterem prav žlahtnem sadju se koža bolj razkuha in postane nekoliko bolj mehka.

Za dupljenje sadja imamo zeló pripraven stroj. *Podoba 48*. nam ga kaže; *a* je mala deska, katera se s šravbom lahko na mizo priterdi. *b* je naslomba, okoli katere se verti ročno deržalo *c*, in obračalnik, na katérem se nahaja jabelko *d*. *e* je nož, kateri lupi jabelko.

Ko je sadje olupljeno in osredek izvertan, razreže se na majhne kose, navadno v 4 ali 6 enakih kosov. Tudi za to imamo majhno pripravo, ki nam jo kaže *podoba 49*. *a* je deska, katera se privinta na mizo. *b* so vilice, v katerih se premiče ročni deržavnik *c*, s katerim se pritiska na sadje, da se razkosa.

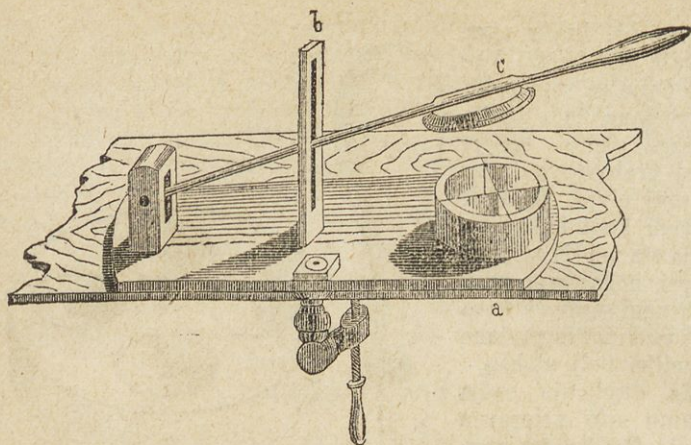

Pod. 47.

Pod. 48.

Majhno in drobno sadje se le olup in navadno celo suši. Pred vsem pa je treba paziti posebno na snago. Ako se je sadje pri terganji umazalo, mora se čisto oprati in potem

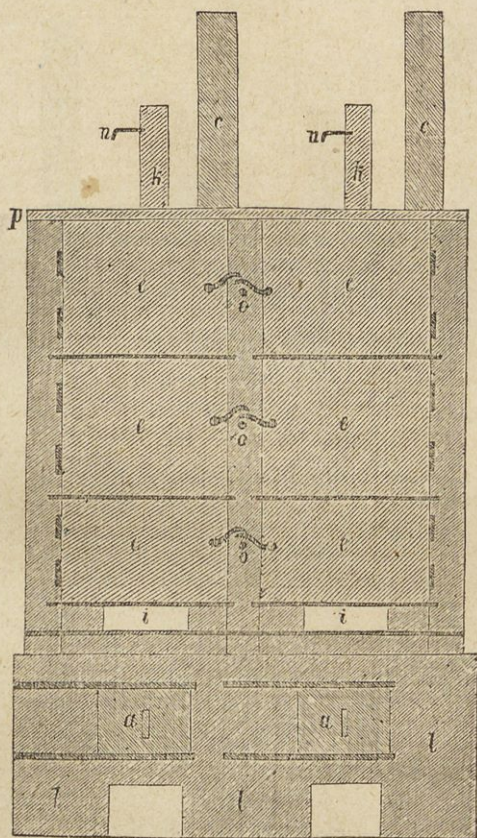
Pod. 49.

zopet posušiti. Tudi stroji za rezanje in lupljenje sadja morajo biti vedno čisti. Pred sušenjem naj se sadje nekoliko dni razpoloži v kako suho, zračno sobo, da preobilna moča iz njega izpuhti.

Za sušenje sadja imamo sušilnice, ki so večje ali manjše, kakor zahteva potreba. Najboljša sušilnica, katera je na Nemškem in tudi v Avstriji že zelo razširjena, je dr. Lukas-ova sušilnica. Ta sušilnica, katera je 5 čevljev in pol (1 metr. in 7 decim.) visoka, 2 čevlja 3 palce (71 centim.) po eni strani in 4 čevlje 5 palcev (1 m. 4 dem.) po drugi strani široka, je pripravna ne le za posestnike, ampak tudi za cele občine. Sušilnic se napravi lahko več skupaj, ena poleg druge, kolikor se jih potrebuje, kakor nam kaže *podoba 50*, kjer ste dve sušilnici ena poleg druge zidani, vsaka s posebnim kuriščem. Te dve sušilnici imate sredno steno skupno. —

Vsaka sušilnica posebej je pa napravljena tako-le: Zdolej napravljena je peč (kurišče) (*pod. 51. a*), zidana iz navadnega zidarskega kamna ali opeke. Na dno kurišča je železna mreža, skoz katero pada pepel v pepelnik (*pod. 51. b*). Zid, kateri se okoli kurišča nahaja, in na katerega je postavljena cela sušilnica (*pod. 50. l*), je v sredini napolnjen s peskom, da se gorkota dalje časa obderžava in se ne zgubi. Na ognjišču tega zidovja napravljen je jarek (kanal) (*pod. 51. c, c, c*), zato, da se toplota enakomerno razdeli in da ne gre iz ku-

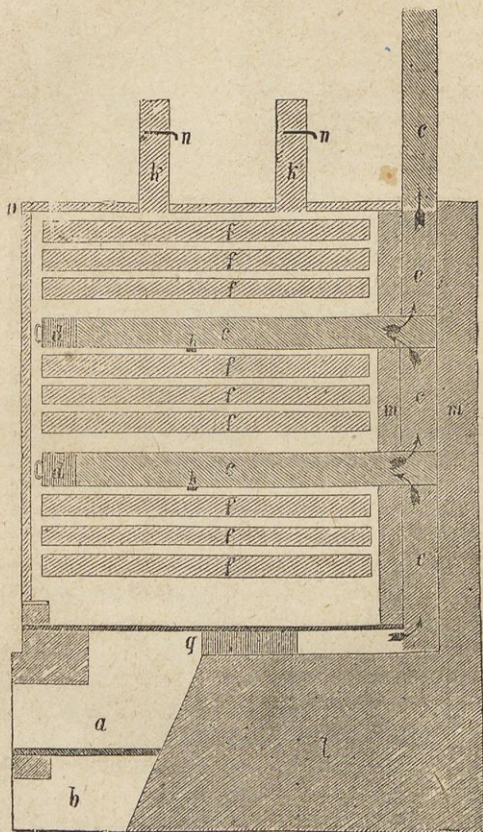
rišča naravnost v dimnik. Ravno zato napravljen je tudi kamen *q*, (*pod. 51.*) Nad tem jarkom nahaja se železna plošča, katera toploto sprejema iz kurišča. Da pa ta plošča dalje toploto obderži, potresena je s čistim peskom. Pa tudi

Pod. 50.

zarad tega je pesek tukaj posebne važnosti, ker bi drugače vsak pecelj, ali odpadek od sadja, ki bi iz sušilnice padel na železno ploščo, lahko povzročil ogenj in smrad. Iz prvega jarka gre toplota v drugi jarek (*pod. 51. c, c, c.*). Tudi ta jarek je razdeljen v dva dela. Po enem kraju gre toplota

proti drugemu koncu, in po drugem kraju zopet iz onega konca v mali dimnik, kateri pelje v tretji jarek (*pod. 51. c, c, c*). Tretji jarek je enak prvemu in drugemu, in iz tega jarka še le gre toplota in dim pri dimniku (*pod. 51. c*) iz sušilnice. Da ne pride dim do sadu, je dimnik veliko višej

Pod. 51.

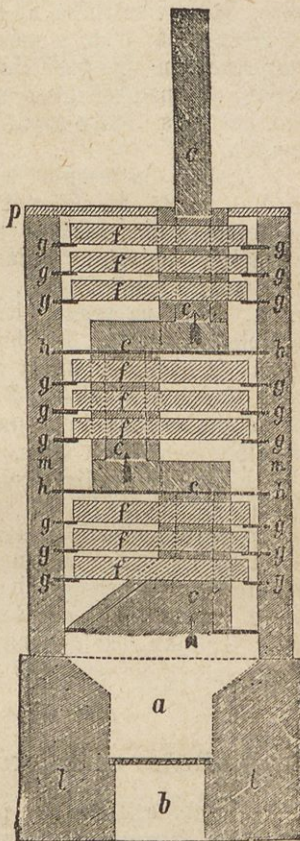
od sušilnice. Drugi in tretji jarek sta iz močnih železnih plošč, in je drug od drugoga 1 črevelj in 1 palec (4 decm.) oddaljen. Ta dva jarka naslonjena sta zadej na zidovje dimnika, na sredi in na drugem koncu pa slonita na železnih pa-

licah (*pod. 52. h, h, h*). Med posameznimi jarki nahajajo se po tri lesene lese, na katerih se suši sadje (*pod. 51. 52. f, f, f*), ki se s pomočjo kolese (*pod. 52. g, g, g*) lahko potegnejo noter ali ven. Vsaki oddelek les zapert je dobro z vraticami (*pod. 50. e, e, e*), da se sadje ne more tako hitro ohladiti in dobiti duha po dimu. Sušilnica pokrita je z lesenim pokrovom (*pod. 51., 52. p*), na katerem se nahaja mali lesen dimnik, 2 in pol palca širok (7 cmt.) in 2 in pol čevlja (8 dem.) visok, skoz katerega se soparica iz sušilnice lahko po potrebi izpušča (*pod. 50. k, n*). Glavni prepih zraka nahaja se nad železno ploščo prvega jarka (*pod. 50. i, i*). Od tukaj gre sègreti zrak skoz vse tri dele sušilnice, ter se med potjo pri jarkih vedno sègreva. Pri tretjem oddelku sušilnice pa, napolnjen s soparico, gre pri malem lesenem dimniku zopet iz sušilnice (*pod. 50. 51. k, n, k, n*).

V 24 urah se lahko do 2 centa (100 kilogr.) sadja v eni sušilnici posuši. Za kurjavo se porabi le 30—40 nov. Ena sušilnica stane okoli 50 gold.

Kar posebno to sušilnico priporoča, je to-le: 1. da se sadje enakomerno suši, 2. da se za sušenje ne rabi veliko časa, 3. da se sadje ne sežge, 4. da so stroški za kurjavo majhni. 5. Posušeno sadje je dobrega in žlahtnega okusa, nema duha po dimu in je, kakor bi bilo s sladkorjem potreseno, zatoraj je pa v kupčiji tudi veliko vredno.

Sadjerejci! naredite si dobrih sušilnic, da bode tudi Vašo sadje okusno ter sposobno za kupčijo, in prepričani boste, da bote lahko za dober denar prodali tudi suho sadje, ako frišnega ne morete spraviti v kupčijo. —

Pod. 52.

Pri sušenju sadja v sušilnici se mora paziti posebno na sledeče: Od začetka naj bode vročina (temperatura) v peči 60—80° R., kasneje pa, ko postane sadje že tako mehko, da se da z iglo prebosti, zmanjša se na 45—50° R. Če se sadje prepočasi ali pa pri premali gorkoti suši, postane kislo in izgubi okus. Sadje v sušilnici ne sme biti preveč nakopičeno; češplje in črešnje naj bodo s peceljnovim koncem na verh obrnjene. Dalje ne sme biti v sušilnici soparica, nego vedno le suh zrak, zato je nad sušilnico napravljena tudi 2 majhna dimnika, skoz katera se lahko soparica iz sušilnice, kolikor je potrebno, izpušča.

Črešnje in češplje se morajo v začetku le bolj z malo vročino sušiti, da ne spokajo in se sok ne izgubi, kasneje se pa temperatura nekoliko povikša. Sadje se ne sme nikedar v sušilnici polagoma ohladiti, ker s tem izgubi lepo barvo, posebno pa vso svitlobo, ampak mora se vroče iz sušilnice vzeti, da se na zraku hitro ohladi, ker le tako obderži lepo svitlobo in barvo. Posebno ugodno je, da se sadje večkrat vzame iz sušilnice in na zraku ohladi, ker to pomnoži njegovo sladkost in okus. Preveč posušeno sadje postane terdo, se ne skuha rado in postane včasih še celó grenko, in zgubi popolnoma prijeten okus.

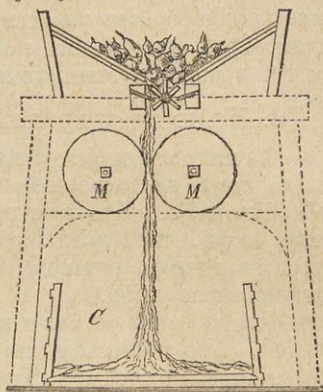
Ko se je sadje posušilo, mora se še nekoliko dni na suhem zraku pustiti, da se popolnoma posuši in ohladi. Ako počne posušeno sadje plesnėti, ali pa, ako postane červivo, mora se koj deti v močno sègreto sušilnico ali pa tudi v peč, v kateri se je pekel kruh; le tako se sadje obvaruje. Najbolje pa je, da se hrani posušeno sadje v zračnih suhih izbah, ali pa v škrinjah, ki so na straneh na več krajih prevertane. Tako spravljeno sadje se ohrani več let popolnoma zdravo in tudi okusno.

2. Kako se napravi sadni mošt (tolkla)?

V nekaterih krajih, posebno na zgornjem Štajerskem, na spodnjem Koroškem in zgornjem Avstrijskem napravljajo iz sadja mošt ali tolklo, ki jim nese vsako leto mnogo tisuč goldinarjev. Poleti je to celó prijetna pijača, ako je dobro in umno napravljena; kajti okus in vrednost sadnega vina sta odvisna od tega, kako se napravi. Le popolnoma zrelo in zdravo sadje se rabi za vinski mošt; vse gnjilo, zmerznjeno ali pa zmeščano sadje ni za to; porabi naj se raji za vinski ocet. Prej nego se dela mošt, naj se sadje po tergatvi spravi

za nekoliko dni v suh, zakrit kraj, da še nekoliko dozori, in da dobi več sladkora. Nikakor pa se ne sme puščati toliko časa, da bi se popolnoma pomladilo, ali morda še celo zmeščalo. Le pusto, terdomečno sadje, n. pr. drobnice, tepke, černelke, milorožice, nam dajo najboljši mošt.

Ko je sadje že nekoliko dozorelo, mora se še enkrat nezdravo in kakor si bodi za to nesposobno sadje izbrati, in le zdravo za to porabiti. Umazano sadje se mora oprati, posebno je to treba storiti pri prašnem, ki je rastlo blizu cest. Ko se je sadje lepo osnažilo, se mora stlačiti ali zmečkati, kar se zgodi, ali z lesenim tolkačem, najbolje pa z zato pripravljenim strojem, ki ima dva zobasta valarja, katera se eden proti drugemu pomikata. Sadje pa ne sme biti tako zmečkano kakor godla, ker se potem težko preša in mnogo soka v njem ostane, zatorej je omenjeni stroj velike važnosti, ker razkosa sadje le bolj enakomerno. *Podoba 53.* nam ga kaže: *M M*

Pod. 53.

sta dva kolesa, katera se eden proti drugemu verteta, in vsled tega sadje zmečkata. *C* je posoda, v katero pada zmečkano sadje.

Stroj se mora pred rabo osnažiti; tudi se mora paziti, da ni med sadjem kakega kamna ali peska, ker bi se stroj tako lahko pokvaril. Ko se je sadje zmečkalo, počne se prešati, kakor grozdje. Mošt, ki teče iz sprešanega sadja, dene se v posodo, najbolje v vinske sode, v katerih je bilo zdravo vino. Tudi sodi, v katerih je bilo žganje, moštu ne škodujejo, ako se dobro izperejo; a v sode, v katerih je bil očet (kis), naj se mošt ne stavi, ker se hitro skisa; škoda bi bila velika. Ko se je prvi mošt iz sadja izprešal, ostane nam drožje, na katero se potem vlije še nekoliko vode in pusti tako nekoliko ur stati. Potem se zopet z novega spreša, in tako se dobi še zadnji mošt. Se ve, da ni drugi mošt tako dober, kakor je prvi; vendar pa ni veliko slabiji, zatorej se navadno s prvim pomeša.

Klet, v katero se shrani mošt, mora biti snažna in zračna; v nji ne sme biti korenja, zelja i. t. d., ker takov duh potegne mošt na se. Temperatura v kleti naj bode od 10—14° R, ki je vrenju mošta najbolj ugodna, katero se v nekoliko dneh

začne. Da se pri vrenji ne zgubi preveč mošta, naj se sodi ne napolnijo popolnoma. Večkrat je treba paziti, kako se vrenje verši, da se ne pripeti kaka nezgoda, ki bi nam znala ostati v našo škodo neznana. Ko je vrenje doveršeno, pretoči se mošt v drug čist sod, da se odstrani od drožja. Ako ostane mošt predolgo časa po vrenji na drožji, lahko se skisa in pokvari. Sedaj pa se mora sod popolnoma napolniti. Ravna se potem z moštom ravno tako, kakor z vinom.

3. Kako se napravlja iz sadja ocet (kis)?

Akoravno se sadjereja skoro povsod še premalo goji, vendar ga ni kraja, skoro ne hiše na deželi, kjer bi čez zimo ne imeli nekoliko sadja. Zgodi se pa večkrat, da je že takrat, ko se sadje terga, med njim mnogo gnjilega; pozneje se pa tako sadje še posebno pomnoži; kajti vsak sad, ki je le nekoliko ranjen, začne gnjiti.

Veliko sadja pa čez zimo tudi zmerzne tako, da ni več za jed. Vse tako sadje naj se zmeče v kako posodo, v kad, da se skisa in sègnjuje. Tudi olupki od sadja, ki se je posušilo, naj se zmečejo v posodo. Vse tako neporabljivo sadje, se potem, ko se je nekoliko skisalo, spreša. Tekočina, ki teče od njega, je bela, nekoliko sladka in smerdi nekoliko po gnjilobi, ki se pa kasneje hitro izgubi. Tekočina naj se dene v odperto posodo toliko časa, dokler ne verže gnjilih stvari, ki jih ima v sebi, na verh. Ta gnjiloba naj se sproti pobira z verha; ko ni več kaj pobirati, tedaj je tekočina čista; pretoči se v očetno posodo, ter postavi na topli kraj. V štirih ali petih tednih postane tekočina zeló kislá in čez njo se naredi skoro perst debel klobuk. Od dne do dne postaja ocet vedno boljši; kasneje dobi lepo rumenkasto barvo in najboljši okus vinskega oceta. Navadno je tak ocet veliko boljši, nego iz zdravega sadja; verh tega se ga dobi skoro še enkrat toliko, kakor iz dobrega in zdravega sadja.

Ako pa hočemo ocet narediti iz sadnega mošta, moramo puščati mošt toliko časa, da zavre in da se očisti. Pretoči se potem v posodo, v kateri je ocet že bil, in se postavi v toplo sobo ali pa k peči. V nekoliko dneh se mošt začne kisati in postane ocet. Posebno se pa kisanje pospešuje s tem, da se med takov mošt verže nekoliko klobuka (maternice) od prejšnjega oceta.

4. Kako se sadje še porabi?

Sadje se lahko še na drugi način v prid oberne; veliko

žganja se dandanes iz sadja naredi. Najboljši in največ žganja nam dajo češplje in črešnje, ne toliko jabelka in hruške; pa slednje vendar več, nego prava. Sadje se mora za žganje stolči, z vodo pomešati in posoda na gorko mesto postaviti, da zmes iz sadja in vode zavre. Kedaj se vrenje konča, je odvisno od toplote, ki je v kraji, kjer je posoda; a v obče se to zgodi v 3—6 tednih. Paziti se mora posebno na to, da se zadene pravi čas vrenja, v katerem treba začeti žganje kuhati. Ko dobi ona zmes rezni okus in se ne razvija več oglenčeva kislina, tedaj moramo začeti hitro kuhati, drugače se nam vse skisa, in sadje ni za drugo rabo, nego za gnojišče. Za kuhanje žganja imamo za to pripravljen kotel, ki se ne sme do verha napolniti z moštom, sicer ne more vreti in tudi alkohol se ne more razvijati. Kotel mora dobro držati, ravno tako tudi cevi, ki so iz kotla skoz čeber izpeljane. Cevi se morajo nahajati vedno v merzli vodi, da se alkohol ohladi in v tekočino spremeni, ki teče v posodo, katera je postavljena pod čebrom. Pervo žganje se mora še enkrat v kotlu prekuhati; a za to ni treba kuriti pod kotlom, žerjavica zadostuje, da žganje počasi zavre in skoz cevi teče. Prevelika vročina vzame drugemu žganju okus; žganje postane vsled tega žarko. Po vsaki kuhi se mora kotel dobro osnažiti in omiti, da ne dobi žganje duha po smodi. Steklenice, v katere se stavi toplo žganje, se ne smejo zamašiti, dokler se žganje popolnoma ne ohladi, sicer bi moč steklenice lahko rasnesla. Veliko sadja se tudi v kuhinji porabi. Kuharice in gospodinje kuhajo iz njega čežano, ki se lahko več let ohrani in je posebno v zimskem času jako dobra; kot kompot naredi se tako le: Jabelka, hruške ali drugo sadje se olup, razreže v kerhlje in osnaži od pešek. V soku izprešanih jabelk kuhajo se ti kosci 12—18 ur. Boljši okus je imelo sadje, boljša bo tugi čežana. Zboljša se pa lahko tudi s tem, da se pridene nekoliko sladkorja in drugih dišav.

V dobrih letinah, ko je veliko sadja in je cena zaradi tega nizka, se s sadjem lahko živina kermi. Tako je bilo leta 1847 na Nemškem, ko je imelo sadje tako nizko ceno, da je veljal mernik komaj 10—14 soldov. Pokladali so tedaj sadje kravam in preračunili so, da se 2 centa sadja, gledè redilne vrednosti enačita 80 funtom najboljše kerme. Krave so imele veliko dobrega mleka, tako da se jim je mernik sadja po tej poti po 30 soldov izplačal.

Iz češpljevih kakor tudi črešnjevih pešek se lahko naredi tudi olje, ki je dobro še celo za hrano.

Drugi oddelek.

Sadjeznanstvo.

V prvem oddelku smo kratko navedli, kako naj se sadna drevesa oskerbujejo, požlahtnijo, odgojujejo, varujejo in ohranijo različnih boleznih. Omenili smo tudi različno porabo sadja; kajti, še le potem se bode sadjereja obilno izplačala, ako sadjerejec vé tudi sadje dobro porabiti. To pa je le mogoče, ako sadjerejec pozna sadna plemena, njih pravo porabo, njih naravo, da pozna, v kakovi legi in podnebjju daje sadno drevo najlepši in boljši sad. Ni vsaka lega, vsako podnebjje in vsaka zemlja za vsako sadno drevo, pa tudi vsako sadje ni za vsako porabo. Eno je boljši za sušenje, drugo zopet boljši frišno za kupčijo, tretje zopet za napravljanje mošta i. t. d. Ravno sarad tega je zeló važno, da spoznavamo razna sadna plemena, ako hočemo, da nam bode dala sadna kupčija tudi lep dobiček. Spoznavanje sadnih plemen potrebno je pa tudi zato, da sadjerejec more za svoje zemljišče in za njegove razmere vedno le tako sadje vsaditi, katero mu največ dobička da. Žalibog, da ravno to je večkrat krivo, da se marsikteri od sadjereje obrača, kateri je po nevednosti nasadil svoja zemljišča s takimi drevesi, katera ne ugajajo ne podnebjju ne kupčiji. Ne drevo, ampak sadjerejec sam je večkrat kriv, ako sadjereja ne donša zaželjenih dohodkov.

Zatorej so nemški sadjerejci vsa sadna plemena po njih zunanjih in znotranjih lastnostih razdelili v razrede, tako, da se lahko spoznavajo sadna plemena.

V novejšem času se posebno Dr. Lukas-ovo razdeljenje sadnih plemen rabi, po katerem se lahko spoznavajo različna sadna plemena.

Lukas je razdelil jabelka v 15, hruške v 15, slive in češplje v 10, črešnje in višnje v 12, breskve v 4 razrede.

V zunajnosti jih je razdelil po sledečih znamenjih: po podobi, debelosti, barvi, gladki in negladki koži, po dolgosti peceljna (pri črešnjah) in po različnosti muhe.

Pri znotranjih lastnostih je posebno ozir jemal na: okus in barvo mesa, ali je meso terdo, mehko, zernato ali močnato; na duh sadja (aroma), na peščišče, ali je odperto ali zaperto. Pri koščenem sadju razlikoval je, ali se meso da ločiti od kosti ali ne.

Gledé zrelosti je sadje razdelil: v poletno, jesensko, zimsko in spomladansko sadje. Črešnje je razdelil po tednih njih zrelosti.

Tudi na porabo sadja, lego in rodovitnost sadnih dreves se je oziral, ter je vsa sadna plemena po različnih lastnostih razdelil tako, da sadna plemena enakih lastnosti spadajo v en razred.

Te razrede sadnih plemen, kakor tudi popis nekterih najžlahtnejših plemen, za različne lege in različno porabo, podajamo našim sadjerejcem v drugem oddelku sadjereje.

Razredi:

A. Jabelka.

I. Razred. Kalvil.

Navadno so jabelka tega razreda le sredne velikosti, visoka in proti muhi nekoliko upadla. Na poveršji so večkrat rebrasta. Lice (koža), katero je gladko, nežno, ni nikdar rjasto ali pikasto, nekoliko mastnato, na drevji dišeče. Meso je mehko, aromatično, pod kožo včasih nekoliko rudečkasto. Okusa so rudečo-jagodastega ali pa malinovega. Peščišče je odperto, predali so raztergani. Sad je za mizo in gospodarstvo.

II. Razred. Klopotulja.

Sad je sreden, velik, pa tudi prav velik. Podobe je podolgaste, keglaste, včasih tudi valkaste, zarad reber na poveršji večkrat celo nepravilne. Lice (koža) je gladko, navadno svetlo, le redkokrat mastnato in bolj debelo (terdo). Meso je zernato, rahlo, nekoliko bolj debelo (grobo), malokedaj dišeče. Okusa je sladkega ali pa tudi kislega. Peščišče je veliko, odperto in nepravilno. Sad je za gospodarstvo.

III. Razred. Guldar (štrucelj).

Sad je majhen ali sredne velikosti. Oblike je ali bolj plošnato-okrogle, proti muhi nekoliko vspičene, ali pa tudi

keglaste in valkaste. Lice (koža) je gladko, nekoliko rjasto, navadno rumeno-zelenkaste barve. Meso je drobno, bolj terdo in sladko vinsko-kislega, ali sladkega, dišečega okusa. Peščišče je vedno odperto z razterganimi predali. Sad je za mizo in gospodarstvo.

IV. Razred. Rožnek (rožica, rožček).

Sad je sreden ali prav velik. Oblika je visoko okrogla, proti muhi in tudi po oboku nekoliko gerbasta, navadno pa pravilna. Lice je gladko in fino, oribljeno se sveti, in pri ribanji diši aromatično. Meso je mehko, rahlo, nekoliko gobasto, se rado vtisne, pod kožo večkrat nekoliko rudečkasto. Okusa je fino aromatičnega po vijolicah ali rožah. Peščišče je navadno zaperto. Sad je za mizo in gospodarstvo.

V. Razred. Golobec.

Sad je majhen ali sreden. Oblike je podolgaste ali keglaste, nekoliko nepravilno rebraste. Lice je gladko, svetlo, fino, malo dišeče in redkokrat nekoliko rjasto. Meso je drobno zernato, sveržnato, sočno in aromatično. Peščišče ima ali čvetero ali petero predalov, je deloma odperto, deloma tudi zaperto. Sad je za mizo in gospodarstvo.

VI. Razred. Veliki rambor.

Sad je velik in prav velik. Oblike je nepravilne, plošnato-okrogle ali pa tudi bolj visoke. Ena polovica je navadno večji kot druga, čez katero se raztegujejo široka in plošnata rebra. Lice je gladko in svetlo, terdo in le malokedaj rjasto. Meso je debelo zernato, rahlo, kislo in le malo aromatično. Peščišče je veliko in odperto. Sad je za gospodarstvo.

VII. Razred. Ramborski kosmač.

Sad je srednje, velike in prav velike debelosti. Oblike je večkrat kakor kalvil ali pa tudi nepravilne, okoli muhe večkrat s širokimi gerbami. Lice je navadno rjasto, redkokrat gladko, enobarveno in na solnčnati strani nekoliko rudečkasto, nikdar pa ni lisasto. Meso je terdo, fino in deloma tudi debelo zernato, dobrega sladko vinsko-kislega okusa. Peščišče ima navadno široke predale, kateri so zaperti, ali pa tudi odperti. Sad je za mizo in gospodarstvo.

VIII. Razred. Enobarveni kosmač.

Sad je majhne ali srednje debelosti. Oblike je okrogle,

plošnato-okrogle ali valkaste. Lice je gladko in svetlo, večkrat okoli muhe nekoliko rjasto. Meso je terdo ali sveržnato, drobno zernato, sladko vinskokislega, večkrat izverstnega okusa. Peščišče je pravilno in zaperto. Sad je za mizo.

IX. Razred. Borsovaška kraljična.

Sad je majhne ali le srednje debelosti. Oblike je pravilno okrogle ali plošnato okrogle. Lice je gladko, svetlo, bradovičasto in nekoliko rjasto, enobarveno, ali pa tudi lisasto. Meso je terdo, jako drobno zernato, zelo dobrega, sladkega ali vinsko-sladkega okusa. Peščišče je navadno pravilno in zaperto. Sad je za mizo.

X. Razred. Rudeček (rudeči kosmač).

Sad je srednje ali tudi velike debelosti. Oblike je okrogle ali okroglo plošnate in brez reber okoli muhe. Lice je svetlo, navadno gladko, malokedaj rjasto. Barve je zeleno rumenkaste ali pa tudi svetlo-rumenkaste, včasih tudi nekoliko lisaste, rudečica je čista brez rije. Meso je fino in terdo, jako aromatično, pod kožo nekoliko rudečo in sladko vinskega okusa. Peščišče je ali zaperto ali odperto. Sad je za mizo in gospodarstvo.

XI. Razred. Rujava kraljična (kosmač).

Sad je srednje in velike debelosti. Oblike je navadno pravilno okrogle ali okroglo plošnate, malokedaj podolgaste. Lice je rjasto, enobarveno in navadno oestro, zeleno-rumenkaste in temno-rumenkaste barve. Zarad reje je rudečica nečista. Meso je fino, sladko-vinsko-kislega in celo aromatičnega okusa. Peščišče je pravilno in zaperto. Sad je za mizo in gospodarstvo.

XII. Razred. Zlatič (zlati kosmač).

Sad je srednje in velike debelosti. Oblike je okrogle, plošnato okrogle in nekoliko visoke. Večkrat se raztegujejo široki robovi po oboku. Lice še dovolj gladko, ni nikdar popolnoma gladko in je bolj ali manj rjasto in to posebno na solni strani. Barve je zlato-rumene, nekoliko lisaste. Meso je zelo fino, sočno, včasih rumenkasto, jako aromatično in navadno vinsko-sladkega okusa. Peščišče je odperto ali zaperto. Sad je za mizo in gospodarstvo.

XIII. Razred. Pisanec.

Sad je majhne in srednje debelosti. Oblike je različne,

navadno okrogle, visoko obokaste, keglaste in nekoliko rebraste. Lice je gladko, svetlo, tanke in večkrat tudi bolj debele kože, je lisasto in redkokrat rjasto. Meso je terdo in zernato, večkrat tudi gobasto in pod kožo rudečkasto, vinsko-kislega okusa. Pravi aroma mu manjka. Sad je le bolj za gospodarstvo, ko za mizo.

XIV. Razred. Špicar.

Sad je majhne in srednje debelosti. Oblike je keglaste, ospičene brez reber. Lice je gladko, svetlo; bele, zelenkaste, belo-rumenkaste barve, in nikdar lisasto. Včasih je temno-rudečkasto brez rije. Meso je rahlo in malokedaj terdo, sladkega in sladko-kislega okusa, nikdar popolnoma kislega. Peščišče je pravilno in zaperto. Sad je za gospodarstvo.

XV. Razred. Plošček (repnica).

Sad je srednje in velike debelosti. Oblike je plošnato okrogle, bolj široke, kot visoke. Lice je gladko, svetlo, nikdar mastnato, enobarveno in nikdar lisasto. Barve je rudečobelkaste, zeleno-belkaste in rumene. Meso je belo in zeleno-belo, navadno mastnato in terdo, čisto sladkega in tudi sladko-kislega okusa, in nikdar aromatično. Peščišče je navadno pravilno in zaperto. Sad je za gospodarstvo.

B. Hruške.

I. Razred. Maslenke.

Hruške so raztopljivega mesa, prave hruškove ali pa plošnato-keglaste podobe. Na poveršji nemajo bul. Barve so različne.

II. Razred. Polmaslenke.

V obliki in barvi podobne so hruškim I. razreda, samo meso ni popolnoma raztopljivo.

III. Razred. Bergamotke.

Meso je enako kakor pri maslenkah, oblike so pa plošnate ali pa okrogle, posebno pa pri peceljnu so plošnate.

IV. Razred. Polbergamotke.

Oblike so plošnato okrogle. Pri peceljnu in muhi so plošnate. Meso je le na pol raztopljivo, kakor pri polmaslenkah.

V. Razred. Podolgaste hruške.

Meso je popolnoma ali le na pol raztopljivo. Oblike so podolgaste. Barve so zelene in le malo rjaste.

VI. Razred. Steklenke.

Meso je popolnoma ali na pol raztopljivo. Oblike so podolgaste ali zelo dolge. Barve so zeleno-rumene ali rumene, in na celem poveršji prevlečene s cimetastjo ali z rudečo rijo.

VII. Razred. Apotekarice.

Meso je popolnoma ali le na pol raztopljivo. Dolge so skoraj tako kakor široke. Na poveršji imajo bule.

VIII. Razred. Etinke (Ruseletinke.)

Meso je popolnoma ali na pol raztopljivo. Oblike so biseraste. Na solnčni strani so rudečkaste.

IX. Razred. Muškotelke.

So drobne in srednje debelosti, bolj podolgaste podobe in muškatnega okusa.

X. Razred. Maslenke.

V ta razred spadajo vse bolj žlahtne hruške s popolnoma ali na pol raztopljivim mesom, podolgaste podobe, katere ne spadajo v prve 8 razredov.

XI. Razred. Dišečke.

Tudi v ta razred spadajo vse hruške, kakor v 10 razred, samo da so bolj drobne in okrogle podobe.

XII. Razred. Podolgaste hruške za kuhanje.

Meso je pusto in sladko. Oblike so bolj podolgaste. Rabijo se le za kuho in sušenje.

XIII. Razred. Okrogle hruške za kuhanje.

Enake so hruškam 12 razreda, samo oblike so okrogle.

XIV. Razred. Podolgaste vinke (vinska hruška).

Meso je na pol raztopljivo pusto in zagoltnega okusa. Podobe so podolgaste.

XV. Razred. Okrogle vinke.

Enake so prejšnim, le podobe so okrogle.

C. Črešnje.

I. Razred. Černe serčice.

Koža je črna, meso je mehko, sok barven.

II. Razred. Černe hrustavke.

Koža je črna, meso terdo in sok barven.

III. Razred. Pisane serčice.

Koža je pisana, meso mehko in sok barven.

IV. Razred. Pisane hrustavke.

Koža je pisana, meso terdo in sok barven.

V. Razred. Rumene serčice.

Koža je rumena, meso mehko in sok brezbarven.

VI. Razred. Rumene hrustavke.

Koža je rumena, meso terdo in sok brezbarven.

VII. Razred. Sladke višnje.

Koža je črna in sok barven.

VIII. Razred. Steklenke.

Koža je svetla in sok brezbarven.

IX. Razred. Navadne višnje.

Koža je črna in sok barven.

X. Razred. Grenkulje.

Koža je svetla in sok brezbarven.

XI. Razred. Pol črešnje.

Rastejo kakor sladke črešnje, ali okusa so kakor višnje.

XII. Razred. Pol višnje.

Rastejo kakor višnje, okusa so kakor sladke črešnje.

D. Slive in češplje.

I. Razred. Damaščanke.

Koža kuhana je kislá, meso je mehko in sočno, podobe so okrogle. Za mizo so prav dobre.

II. Razred. Podolgaste slive.

So enake damaščankam, le podobe so podolgaste.

III. Razred. Dermoncelj.

Meso je kakor pri slivah. Podobe so jajčaste in bolj debele. Za sušenje niso dobre.

IV. Razred. Kraljice.

Meso je bolj terdo in zeló sladkega okusa. Podobe so okrogle. Les ni poraščen. Izverstne so za kuhinjo.

V. Razred. Voščénice.

Meso je sladkega okusa. Podobe so okrogle in ne drobne. Drevo je majhno in košato. Za sušenje in kuhinjo so prav izverstne.

VI. Razred. Češplje.

Meso je terdo in sladko. Koža ni kislá, podobe so podolgaste. Za sušenje in kuhinjo je prav dobra.

VII. Razred. Polčešplje.

Meso je kakor pri češpljah. Podobe so ovalaste, proti peceljnu nekoliko okrogle. Za sušenje so prav dobre.

VIII. Razred. Datelnovke.

Podobe so zeló dolge. Meso imajo kakor slive. Za sušenje niso sposobne.

IX. Razred. Cibore.

Podobe so okrogle, okusa slivnega. Za mizo niso dobre.

X. Razred. Navadne slive.

Podobe so podolgaste in za mizo le malo vredne.

E. Breskve.

I. Razred. Breskve (kalanke).

Sad je kosmat in meso se loči od kosti.

II. Razred. Koščénice (durancije).

Sad je kosmat in meso se ne loči od kosti.

III. Razred. Sladkulje.

Sad ni kosmat in meso se loči od kosti.

IV. Razred. Brignoli.

Sad ni kosmat in meso se ne loči od kosti.

Popis nekterih žlahtnih plemen jabelk, hrušek, črešenj, sliv, breskev in marelic.

A. Jabelka.

A. Letna Jabelka.

Rudeči astrakan (4*) je celo žlahtno, letno jabelko, katero dozori že koncem julija. Sad je srednje velikosti, bolj širok kakor visok, blede-rumenkaste barve, prevlečen malo z rudečkasto barvo. Proti solnčni strani viseča jabelka so večkrat popolnoma rudeča. Belo meso je prijetno kislega okusa, aromatičnega in prijetnega duha. Za kupčijo je to jabelko velike vrednosti, ter je za mizo in gospodarstvo. Ker celo zgodaj dozori, zato je sposobno posebno za merzle kraje. Rodi vsako leto.

Beli astrakan (4) ne dozori tako hitro, kakor poprejšni, vendar pa tudi že meseca avgusta. Barve je slamo-rumenkaste, in le jabelka proti solnčni legi so nekoliko blede-rudečkasta. Meso je belo, celo fino, in jako finega kislega okusa in prijetno po jagodah in melonah diši. Jabelko se vzderži dolgo časa, ter je zarad zgodne zrelosti celó veljavno za terg. Drevo začne zgodaj roditi in rodi potem vsako leto. Tudi se košato razširi in dela dobro senco. Sposobno je posebno za severne kraje.

Rudeči margaretnik (4) je bolj majhno, lepo jabelko, enako široko in visoko. Zori meseca julija in avgusta, ter ima celo fino tenko kožo, katera je nekoliko mastnata. Barve je zeló rumenkaste s temno-rudečimi progami. Drevo je bolj majhne rasti, pa celo zgodaj začne roditi in navadno obilno

(* Število pri plemenih naznanjajo razred, v kateri ono pleme spada.)

rodi. Sad je posebno za mizo. Za verte in za nekoliko bolj visoke lege ga prav priporočamo.

Letni dišiček (2) tudi dozori že začetkom avgusta. Sad je srednje velikosti, podolgast in proti muhi nekoliko ospičen. Pri peceljnu je okrogel ali pa nekoliko plošnat. Barve je začetkoma belkaste, kasneje postane slamo-rumenkaste, na solnčni strani pa nekoliko rudečkaste. Duh je aromatičen. Za mizo in kuhinjo je celo dober, ter se tudi 3—4 tedne vzderži. Drevo raste skoraj v vsaki zemlji, se hitro razvija in rodi obilno. Pri obilni rodovitnosti sad ostane nekoliko manjši.

Charlamovsky (4) je jako lepo jabelko srednje debelosti. Koža je fina in gladka ter že na drevesu diši. Barve je slamo-rumenkaste s svetlo rudečimi lisami. Zori meseca avgusta in se vzderži 4 tedne. To jabelko je dobro za mizo, kakor tudi za gospodarstvo. Drevo se močno in krepko razvija, zgodaj in vsako leto rodi, ter je posebno za bolj merzle kraje sposobno.

Angleški škarlatni pepinek (4) je srednje debelosti, kateri se od vseh drugih razlikuje posebno v tem, da je plošnat in peterooglat. Koža je zelo fina, gladka in volna, zelenkaste barve, kasneje rumenkaste, proti solncu viseča jabelka so skoraj na okolo kervavo-rudečkaste. Meso je belo, prijetno sladkornega okusa. Duh je vijolčast. Jabelko se lepo v verhu v podobi polukrogle razvija, ali skušnje učé, da ga merčesi zelo radi napadajo. Zori sredi meseca avgusta, in se vzderži 3 tedne. Sad je posebno dober za mizo in za napravljenje kompota. Sadi naj se v vertéh v bolj merzlih krajih; za saditev ob cestah ni toliko sposoben.

Virginski rožček (4) zasluži, da se zelo razširi. Sad je srednje debelosti plošnato-okrogle podobe. Koža je fina, ne mastnata, in na drevesu nekoliko dišeča. Barve je slamo-rumenkaste, kasneje pa lepo rumene, na solnčni strani s kratkimi rožo-rudečimi progami. Meso je rumenkasto, rahlo, sočno in prijetnega rožasto-vinskega okusa. Zori meseca avgusta. Je izverstno za mizo in gospodarstvo. Drevo raste visoko in močno, rodi obilno v vsaki zemlji.

Poletni cimetnik (4) je jabelko bolj srednje debelosti in okrogle podobe. Koža je svetla in fina, zeleno-rumenkaste barve, na celem poveršji s temno-rudečimi lisami. Meso je rumenkasto, fino, sladkega cimetnega okusa. Duh je močno aromatičen. Zori navadno meseca septembra in se vzderži več tednov. Za mizo in gospodarstvo je to jabelko eno

najboljših plemen. Drevo ni prav veliko, rastele po na ravnost, rodi prav obilo, cepljen tudi na ivanjači.

B. Jesenska jabelka.

Letna marogasta parmena (10). To jabelko se je razširilo iz Angleškega po Nemčiji. Sad je bolj debel in pravilno okrogle podobe. Kože je fine, gladke in mastnate, lepo rumene barve, na solnčni strani nekoliko rudeče z majhnimi kervavo-rudečimi lisami. Meso je fino, vinsko-kislo in jako prijetnega duha. Zori meseca septembra in oktobra. Eno najlepših plemen je to jabelko za mizo in gospodarstvo. Drevo je močne rasti in tudi dovolj rodovitno.

Fraas-ov letni kalvil (1) je bolj srednje debelosti, visoke na zdolej vampaste in nekoliko rebraste podobe. Koža je svetla mastnata in tenka, zeleno-belkaste barve, le na solčni strani malo rožasta. Jabelka v senci so brez rudeče barve. Meso je rahlo in prijetno dišečega duha. Da in kedaj dozori, to odvisi od lege in podnebja; vendar navadno zori meseca septembra in oktobra. Sad je pa za mizo in gospodarstvo. Drevo raste hitro, rodi zgodaj in obilno. Za merzle in visoke lege se to jabelko priporoča.

Cludiavo jesensko jabelko (4) je še precej debelo, 6—7 cm. visoko in široko, bolj konične okrogle podobe. Koža je zeló fina, v začetku voščeno bela, kasneje rumeno-zelenkasta. Meso je celo medeno in fino, sladkega vinskega okusa. Zorenje začne navadno meseca septembra in traja 3—4 tedne, v bolj merzlih krajih začne navadno nekoliko kasneje. Za mizo in gospodarstvo je ta sad zeló dober. Drevo raste močno in ravno na kviško; rodi zgodaj in tudi obilno. Na ivanjači cepljen pritlikovec tudi obilno rodi.

Burhart-ova rajneta (kosmač, kraljičina) (7) je bolj široke, kakor pa okrogle podobe; se razlikuje od drugih posebno v tem, da je na poveršji prevlečena z mrežasto rijo, tako, da koža postane nekoliko ostra. Sicer je pa koža nekoliko svetla in na ležišču postane kasneje tudi nekoliko olnata. Barve je od začetka že lepo rumenkaste, kasneje lepo rumene, in proti solnčni strani nekoliko rumeno-rudečo osenčene. Meso ima fino, sladek in prijeten vinski okus. Zori meseca septembra in se vzderži dva meseca. Rabi se za mizo in gospodarstvo. Važno je pri tem jabelku to, da v lehkem in tudi v težki zemlji rodi ravno tako visoko drevo ali pa pritlikovec. Tudi za posodovca je celo sposobno.

Škarlatna parmena (10) je eno najzlahtnejših plemen jesenskih jabelk. Sad je srednje debelosti, keglaste podobe, proti peceljnu nekoliko vampast. Koža je gladka, tenka in nekoliko dišeča, svetlo-rumenkasta po celem poveršji prevlečena s karmazin-rudečimi progami in je močno rudeče barve. Meso je mehko, fino in rumenkasto, aromatičnega, sladkega okusa. Zori meseca septembra in oktobra. Drevo rodi v lehki in močni zemlji, se hitro razvija, zgodaj rodi in obilno. Za mizo in gospodarstvo.

Gravenštanjsko (1) je brez dvombe najzlahtnejše in na Nemškem zeló priljubljeno jabelko. Jabelko je debelo in visoko, okroglo; okoli muhe rebrasto, tako, da se muha nahaja v veliki votlini. Koža je svetla, slamno-rumenkaste, kasneje postane zlato-rumene barve; na solčni strani je nekoliko karmazin-rudeče. Posebno se odlikuje v tem, da je jako mogočnega aromatičnega duha, ter prekosi marsiktero drugo pleme. Meso je rumenkasto, jako sočno in ananasovega okusa. Zori že meseca septembra in se vzderži do božiča in tudi še dalje. Drevo raste hitro in naredi košat verh; rodi obilno, vendar mora biti v zavetji, ker sad drugači začne prezgodaj iz drevesa odpadati. Veliko veljavo ima to jabelko za mizo in gospodarstvo, tudi na tergu se lahko proda za dobre novce.

Knežak (2) ni vedno enake podobe. Navadno je bolj valjaste, vendar se pa večkrat popolnoma spremeni, ter je ali bolj široke, ali pa bolj podolgaste podobe. Barve je na drevesu svetlo-rumeno-zelenkaste; ob času zorenja pa postane svetlo-citronove barve. Jabelka na solčni strani dobijo na poveršji karmazin-rudeče lice, česar jabelka, ki v senci rastejo, nemajo. Okusa je sladko-vinskega jako dišečega, zatorej je kaj dobro za na mizo, kakor tudi za gospodarstvo. Zori navadno meseca septembra in oktobra in se ohrani do božiča, celó tudi do meseca februarja. Drevo raste v vsaki, tudi ne v prav ugodni zemlji; se zeló razvija in obilo rodi. Veje se kasneje obesijo proti tlem, zatega del se ne sme zasaditi proti hudemu vetru.

Car Aleksander (6) je eno najdebelejših jabelk, kar jih imamo. Perva domovina mu je bila Rusija, kasneje se je pa razširilo tudi po Nemškem. Sad je debel, nekoliko plošnato ošpičen; ima svetlo kožo, ki je spočetka zeló rumenkasta, pozneje svetlo-rumena, s karmazin-rudečimi pikami in lisami. Belo meso je mehko, prijetnega vinsko-kislega in dišečega okusa. Zori meseca oktobra in se vzderži do meseca

januarja. Akoravno nêma za mizo toliko veljave, vendar je pa toliko veči vrednosti za gospodarstvo, posebno za kuhinjo in za sušenje. Drevo močno raste z visoko stoječimi vejami ter ni občutljivo proti vetrovom in neugodnemu podnebju. Posebno lep in krasen sad tega plemena se dobiva od kordona ali pa od posodevcev.

Marogasti jesenski kalvil (1) je okrogle podobe, srednje debelosti, navadno 8 cm. širok in visok. Kožo ima rumenkasto, večkrat na celem poveršji ne pravilno lisasto, le solnčna stran je nekoliko rudečkasta. Duha ima le malo in je po cimetu dišečega okusa. Zori meseca novembra in se nekoliko mesecev ohrani. Rabi se lahko za mizo in gospodarstvo. Drevo raste hitro, ostane rado zdravo, je le malo občutljivo; zatoraj se za merzle kraje posebno priporoča.

Langtonov dobrin (10) je debel, pravilne plošnato okrogle oblike. Kožo ima gladko, spočetka svetlo-rumene, pozneje citronovo-rumene barve, katera je na celem poveršji z lepimi karmazin-rudečimi lisami marmorirana. Meso je pod kožo rudečkasto, znotraj belo, jako reznega vinsko-kislega, aromatičnega okusa. Zori meseca oktobra in se vzderži do meseca januarja. Za mizo ni toliko sposoben, zarad lepote se pa na tergu tudi rad kupuje. Posebno vrednost ima za napravljanje mošta (pijače). Drevo dobro raste in se posebno priporoča za visoke kraje, kjer je dokazano, da še tudi v višini od 2000 črevljev nad morjem sad obderži prijeten okus.

C. Zimska jabelka.

Ġdanski robač (6) ima še dovolj pravilno podobo in je srednje debelosti. Kože je gladke, tenke in mastnate. Barve je zeleno-rumenkaste, na solnčni strani s karmin-rudečimi lisami in pikami. Meso je belo-rumenkasto, prijetnega aromatičnega, nekoliko vinsko-kislega okusa. Duh je slab, pa prijeten. Sad zori že v oktobru, in se vzderži do januarja. Za gospodarstvo spada to jabelko v prvo versto; za mizo je le druge verste. Drevo raste krepko in se posebno razlikuje v tem, da veje stojé skoraj vodoravno od stebila.

Landberski kosmač (8) je bolj okrogle včasih nekoliko plošnate podobe. Koža je tenka in na ležišču postane mastnata, v začetku je svetlo-zelene, kasneje pa slamnato-rumene barve, z majhnimi rujavimi pičicami in na solnčni strani nekoliko rujavo-rudeče lisast. Meso je bolj terdo, ru-

mene-bele barve in ne preveč dišečega duha, vendar je pa prijetno sladko-vinskega okisa. Sad zori meseca novembra in se vzderži do meseca januarja in ni le za gospodarstvo dober, ampak tudi za mizo. Drevo je lepe pravilne rasti; rodi zgodaj in obilno, pa tudi ne terpi mnogo pred viharji.

+ Luikovo jabelko (13) je zarad obilne rodovitnosti, posebno na Koroškem jako razširjeno. Oblike je plošnato-okrogle in srednje debelosti. Koža je gladka, spočetka svetlo-belo-zelenkasta, pozneje postane belo-rumenkasta, s kervavorudečimi pikami. Sad zori meseca oktobra in se vzderži do meseca marca. Posebno velike vrednosti je to jabelko za gospodarstvo in sicer za napravljanje mošta, kakor tudi za sušenje in kuhinjo. Drevo se krepko razvija, ostane zdravo in živi dolgo let; ker bolj kasno cveti, tudi ne terpi pred spomladanskim mrazom. Zemlja mu vsaka ugaja, kakor tudi bolj merzlo in severno podnebje, zarad tega se tudi za hribovske kraje zeló priporoča.

Rumeni Rihard (5) je plošnato-keglaste podobe in še precej primerne debelosti. Koža je gladka, tenka, mastnata in belo-citrano-rumenkaste barve, na solnčni strani pa nekoliko svetlo karmazin-rudeče. Meso je zeló belo in ima vinsko-kisli rožnati okus. Duh ima slab, ali rožnat, ali vijolčast. Zori od meseca oktobra do decembra in se dolgo ohrani. Sad je dober za mizo, kakor tudi za gospodarstvo. Drevo močno raste in ima plošnat okrogel verh. Rodi v težki zemlji, posebne velike rodovitnosti je pa bolj v peščeni lahki zemlji.

Zlati noble (15) je zeló pravilne, okroglaste podobe in velike debelosti. Koža je jako fina, gladka in mastnata; na drevju zeleno-rumenkaste, kasneje citrano-rumenkaste barve; le na solnčni strani je nekoliko bolj temno rumene z majhnimi rudečo-rujavkastimi pikami. Meso je belo-rumeno in je prijetnega sladko-vinsko-kislega okusa in le malo aromatičnega duha. Jabelko zori meseca oktobra in se vzderži do meseca januarja in februarja. Zarad okusa ni toliko za mizo, kakor pa zarad lepote. Posebne vrednosti pa je v gospodarstvu. Drevo postane močno in začne zgodaj in obilno roditi. V merzlih krajih ni toliko občutljivo.

Voltmanova rajneta (kosmač) (10) je bolj okrogle spičaste podobe in velike debelosti. Spočetka je koža rumeno-zelenkaste barve, kasneje na ležišču se pa spremeni v svetlorumenkasto z zelenimi progami. Na solnčni strani je le malo blede-rudečkasta in pri nekterih še nekoliko s karmazin-rude-

čimi lisami. Meso je popolnoma belo, fino in žlahtnega, aromatičnega vinskega, sladkornega okusa. Zori meseca oktobra in se lahko ohrani do spomladi. Jabelko je za mizo in gospodarstvo. Jabelko raste bolj počasi, vendar ostane zdravo. Ker kasno cveti, mu tudi spomladanski mrazi nič ne škodujejo. Rodi v vsaki zemlji, še celo na bolj slabi peščeni zemlji, daje večkrat obilno sadu. Posebno se priporoča za severne, merzle kraje.

Žlahtni borsič (9) je skoraj najbolj razširjeno jabelko na Nemškem. Jabelko je bolj drobno, lepe plošnato-okrogle podobe. Koža je gladka in terda, na drevesu voščeno-rumenkasta, pozneje zlato-rumena. Na solnčni strani je zeló svetlo-kervavo-rudeče barve. Večkrat se nahajajo na poveršji rumeno-rujavkaste bradovice ali pa cimete pičice, po katerih se to jabelko zeló lahko spozna. Meso je čisto belo in je, ko je zrelo, posebno prijetnega, vinskega in dišečega okusa. Zori pa meseca novembra in se ohrani do februarja, kasneje pa zgubi njegov žlahtni okus. Za mizo je to jabelko velike vrednosti, pa tudi mošt iz njega napravljen je kaj žlahten. Drevo raste spočetka počasi, kasneje pa ostane zdravo in mnogo let traja. Roditi začne v pravi obilnosti še le v 15. ali 20. letu, vendar se pa kasneje izplača, ker obilno rodi in se tudi sad drago plačuje. Da pa počne poprej roditi, naj se starejša drevesa pocepijo s temi cepiči, potem rodi že v 5. ali 6. letu. Cveti to dreve kasno.

Čebular (9) je čebulaste podobe in sredne debelosti. Barvo in kožo ima jednako, kakor poprejšnje jabelko. Zori meseca novembra in se vzderži do februarja. Za mizo nima toliko vrednosti, kakor poprejšnje, vendar pa je za gospodarstvo ravno take vrednosti. Posebno ima pa prednost od prejšnjega v tem, da bolj zgodaj rodi. Drevo ne postane prav veliko.

Kosmač ananas (8) je lepe pravilno visoko-okrogle podobe, na drevesu citronovo-rumene, kasneje zlato-rumene barve. Znamenito je pri tem jabelku, da se na poveršji nahajajo rujave pike, ki so pravilno razdeljene. Meso je rumeno-belo, aromatičnega vinsko-sladkega okusa. Zoreti začne meseca novembra in traja do februarja. To jabelko je eno najboljših za mizo, ravno tako je pa tudi za gospodarstvo; zlasti se napravlja iz njega dober mošt. Drevo raste krepko v piramidalni podobi.

Beli kardinal (5) je večkrat plošnato-keglaste podobe, včasih pa tudi bolj valjaste. Debelosti je srednje. Koža

je tenka, mastnata, na drevesu dišeča. Spočetka je barve rumeno-zelene, pozneje pa citronovo-rumene. Na solnčni strani viseča jabelka so posebno lepe karmazin-rudeče barve. Duh ima celo močno aromatičen po melonah. Meso je rumenkasto in kaj žlahtnega sladkega okusa. Zori meseca novembra in se vzderži skoz celo zimo. Sad je za mizo, kakor tudi za gospodarstvo. Drevo raste močno in naredi okroglast verh. Rodi zgodaj in obilno. Tudi bolj slaba zemlja mu ugaja, in merzli kraji mu ne škodujejo.

Dovnton-ov pepinek (8) je prišel iz Angleškega in je zelo razširjen tudi že na Nemškem. Oblike je lepe, plošnato-okrogle in le srednje debelosti. Koža ima gladko, ne mastnato, citrono-rumenkasto, na solnčni strani zlato-rumeno. Na celem poveršji nahajajo se majhne pravilno razdeljene cimentaste pičice. Meso je fino in ima jako prijeten sladkovinsko-kisli okus. Zori meseca novembra in se ohrani do spomladi kot izversten sad za mizo. Tudi za napravljanje mošta je kaj dober. Drevo ne zraste veliko, vendar zgodaj in obilno rodi. Akoravno je to jabelko žlahtno, vendar se tudi v bolj merzlih krajih lahko zasadi.

Žlahtni kosmač (8) je srednje jabelko, plošnato-okroglo in nekoliko rebrasto. Koža je mastnata in tenka, spočetka svetlo-zelena, kasneje pa lepo rumena. Meso je svetlo belo, muškato dišečega okusa. Zori meseca decembra in traja do pomladi. Drevo raste na dobri zemlji močno in je zelo rodovitno. Sad je dober za mizo kakor tudi za gospodarstvo. Zarad prijetnega okusa in dolgotrajnosti se zelo priporoča.

Angleški kosmač (9) je bolj srednje debelosti in plošnato okrogle podobe. Koža je tenka in suha, na nekterih krajih nekoliko rjasta in ojstra. Barve je svetlo-citronaste, na solnčni strani rumeno-rudečkaste. Meso je svetlo-belo in celo prijetnega dišečega vinskega okusa. Zori meseca novembra in se lahko do spomladi vzderži, če se dolgo časa pusti na drevesu. Dobro je za mizo in v gospodarstvu za vsako porabo. Drevo je bolj majhno, vendar prav rodovitno in ljubi bolj zatišje.

Rumeni Belle fleur (3) je lepo debelo jabelko plošnato-keglaste podobe. Gladka, tenka in mastnata koža je citrono-rumenkaste barve in le na solnčni strani nekoliko rudečkasta. Nahajajo se tudi neke rujave pičice, katere so le rahlo na poveršji razpostavljene. Meso je rumenkasto z zelenimi žilami prevlečeno. Za mizo in gospodarstvo je to

jabelko prve verste. Zori meseca novembra in se vzderži do spomladi. Drevo tudi v merzlih krajih dobro raste, je visoko, tembolj pa rodovitno.

Blemheim-ov zlati kosmač (12) je debelo jabelko; plošnato okroglo, celo pravilne podobe. Koža je svetla, gladka, zeleno-rumenkaste, kasneje zlato-rumene, večkrat pomerančaste barve. Na solčni strani je krasno karmazin-rudeče lisasta in pikasta, posebno pri jabelkih, ki so prosto visela proti solncu. Rumenkasto meso je sladko-vinskega, celo aromatičnega okusa; zatorej je tudi kaj dober sad za mizo. Zori meseca novembra in se vzderži do spomladi. Zarad njegove lepote je tudi za gospodarstvo velike vrednosti. Drevo raste krepko, ima širok verh s proč stoječimi vejami. Rodi zgodaj in obilno. Drevo naj se sadi bolj v zavetje zarad velikega sadú. V severnih in merzlih krajih sad ne dobi tako lepe barve.

Zlati kosmač (7). To jabelko je lepo, debelo, okroglaste podobe, ki je zavoljo njegovih posebno dobrih lastnosti že jako razširjeno. Koža je gladka, na drevesu zeleno-rumenkasta, okoli peceljna z ognjenimi lisami; kasneje postane blede-zlato-rumena. Okoli peceljna se nahaja mnogo majhnih pičic in rijastih lis. Meso je rumenkasto, rahlo, citronovinskega okusa. Meseca novembra zoreči sad traja do meseca marca in je posebne veljavnosti za mizo, kakor tudi za napravljanje mošta. Drevo krepko raste, zraste še dovolj veliko in napravi okrogel verh, ki ima celo goste veje; zatorej se morajo veje večkrat obrezovati, ako hočemo, da nam jabelko vsako leto obilno rodi. Gledé zemlje ni toliko zbirljivo; prav dobro raste tudi ob cestah.

Drobni dolgopecelj (15) je drobno jabelko, pravilne plošnato-okrogle podobe. Koža je jako tenka, gladka, spočetka slamnato-rumenkaste, kasneje citronovo-rumene barve; polovica jabelka je motno-rudeče barve. Meso je belo, vinskislego okusa. Zori meseca novembra, vendar je pa celó mesece maja jabelko se gladko in frišno. Zatorej je priljubljeno na mizi, kakor tudi v gospodarstvu za vsako porabo. Drevo raste na kvišku in napravi topolasti verh. Veje se večkrat vsled preobilne rodovitnosti nekoliko poobesijo. Ker v vsaki zemlji dobro rodi, lahko se zasadi ob cestah in za drevorede.

Muškatnik (10) je jabelko okrogle, proti muhi nekoliko ospičene podobe; srednje debelosti. Spočetka je koža zeleno-rumenkasta, kasneje pa postane temno-lemonaste barve. Na solčni strani je pa sad krasno karmazin-rudeče lisast in

pikast. Rumeno-belkasto meso je žlahtnega muškatno-dišečega vinsko-sladkega okusa. Navadno zori še le meseca decembra in se ohrani do spomladi, ter je potem najžlahtnejši sad na mizo. Tudi za gospodarstvo je velike vrednosti. Drevo napravi srednje okrogli verh; ob času cvetú le malo terpi in jako obilno rodi. Po skušnjah dobi sad v merzlih, visokih krajih boljši okus, kakor pa v nizkih toplih.

Škarlatni kusinot (4) je tudi že precej razširjen. Podobe je okrogle in srednje debelosti. Sladka, svetla koža je na drevesu slamnato-rumenkasta, kasneje na ležišču pa postane citrono-rumenkasta; vendar se ta barva skoraj popolnoma zgubi, vsled temno-karmazin-rudečih lis in pik, s katerimi je jabelko prevlečeno in to posebno na solnčni strani. Meso je rumenkasto, na nekterih mestih rudečkasto, prijetno dišečega in sladko-vinskega okusa. Jabelko se zelo dolgo časa vzderžuje. Zoreti začne že meseca novembra in traja do poletja. Za gospodarstvo je velike vrednosti. Drevo raste jako hitro, postane močno in zdravo, rodi zgodaj in obilno. Posebno za zasajenje ob cestah se to jabelko priporoča.

Rudeči, zimski golobec (5) je jabelko bolj srednje debelosti, navadno jajčje podobe. Koža ima gladko, celo tenko, ki je s početka rumeno-zelenkasta, kasneje pa belo-rumenkasta; je skoz in skoz prevlečena z nežnimi rožo-rudečkastimi progami in pikami. Meso ima lepo, belo barvo in je prijetno dišečega, sladkega okusa. Zori meseca novembra, ohrani se pa vedno frišno do spomladi. Za mizo je to jabelko posebne vrednosti. Drevo raste v mladosti hitro, vendar pozneje ne raste veliko. Sad je na drevesu večkrat nakopičen; zatoraj ga je treba nekoliko odstraniti, da se ostali dobro razvije. Le v dobri zemlji obilno rodi.

Zimska zlata parmena (12) je pleme, katero gledé rodovitnosti v različnih zemljiščih in legah, skoraj vsako drugo prekosi. Jabelko je navadno debelo, jako lepe pravilno-okrogle ali nekoliko plošnate podobe. Koža, ki je gladka, svetla in tenka, je spočetka na drevesu svetlo rumenkasta, večkrat celo pomarančno-rumenkasta. Na solnčni strani je prevlečena z majhnimi karmazin-rudečimi lisami in pikami. Nekoliko rumenkasto meso je jako žlahtno in prijetnega, sladko-vinskokislega okusa. Zori meseca novembra in se ohrani do meseca marca. Sad je največje vrednosti, naj si bode za mizo ali gospodarstvo. Drevo zraste močno, nekoliko piramidalne oblike. Rodi zgodaj, navadno obilno in vsako leto. V vsaki legi, tudi v najbolj severnih krajih je še zmirom rodovitno; zatega-

delj se pa tudi priporoča, da se v vsakem vertu, kakor tudi drugod v obilnem številu nasadi.

Rijavi Matan (13) je jabelko srednje debelosti, plošnato-okroglo in proti muhi nekoliko ospičeno. Barve je spočetka rumeno zelenkaste, kasneje blede-zlato-rumene. Na solnčni strani je kakor z dimnasto rudečico prevlečen s karmazin-rudečimi lisami. Meso je blede-rumenkasto, rahlo in žlahtnega, kislega in dišečega okusa. Sad zori meseca novembra in decembra; se vzderži do meseca maja, vendar nima toliko vrednosti za mizo, ko pa za gospodarstvo, posebno pa za napravo mošta. Drevo zraste veliko, ter napravi širok verh, s proč stoječimi vejami in tudi obilno rodi. Za zasajenje cest in polja je to jabelko izverstno.

Beli Matan (13) je tudi le srednje debelosti, plošnato-okrogel, ali pa nekoliko keglast. Kožo ima gladko in svetlo, spočetka svetlo-zeleno in ko popolnoma dozori, temno-rumeno. Solnčna stran jabelka je rudeča, ali rudečo-rujavkasto lisasta. Meso je rumeno-zelenkasto, kasneje postane belo, vinsko-kislega, dišečega okusa. Zori, kakor poprejšnjo in tudi za porabo je prejšnjemu enako.

Renski kratkopezelj (2) je jabelko nepravilne, keglaste, visoke oblike; srednje debelosti. Gladka koža je spočetka slamno-rumenkaste, ko je jabelko zrelo, pa citrono-rumene barve. Na solnčni strani je rudečo lisasta. Duha je prijetnega. Meso je belo, žlahtno, sladko-kislega vinskega okusa. Zori meseca novembra in se ohrani do spomladi. Zeló sposobno je to jabelko za gospodarstvo, za mizo je vrednosti le druge verste. Drevo raste močno in napravi okrogel verh. Rodi zgodaj in obilno.

Pisani zimski kalvil (1) je celo podoben belemu zimskemu kalvilu, samo skoraj nikdar tako debel ne postane, kakor prvi. Oblike je plošnato-okrogle, nekoliko rebraste. Debelosti je srednje. Koža je mastna, svetla, lepo citrono-rumenkaste barve, okoli in okoli je preprežena z lepimi karmizin-rudečimi lisami, in pičicami. Meso je belo-rumenkasto in je prijetnega malenčasto-kislega okusa. Zori meseca decembra do februarja. Sad sicer ni tolike vrednosti, kakor beli kalvil, vendar je tudi za mizo, kakor za gospodarstvo kaj dobro. Drevo raste polagoma in veje le malo razprostré. Posebno je dobro za bolj merzle kraje.

Bauman-ovi kosmač (10) je lepe plošnato-okrogle, nekoliko rebraste podobe. Debelosti je srednje, večkrat je tudi prav debel. Koža je gladka, svetla in ne mastnata. Barve je

svetlo-rumenkaste, pozneje lepo-rumene, pisane z lepimi temno kervavo-rudečimi lisami. Meso je vinsko-sladkornega okusa; barve belo-rumenkaste in prijetno dišečega duha. Zori meseca decembra ter se vzderži do spomladi. Celó izverstno je to jabelko za mizo, kakor tudi za gospodarstvo. Drevo še precej hitro raste, tudi zgodaj in obilno rodi. Kar se pa zemlje tiče, pa ni zbirčno, ravno tako mu ugaja vsako podnebje, tudi bolj ojstro in merzlo. Naj se zasadi ob cestah in na polji.

Bradikov Nonpareil (8) je srednje debelosti in pravilne plošnato-okrogle podobe. Koža je gladka, ne mastnata, na drevesu rumeno-zelenkasta; ko je jabelko zrelo pa lepo rumena. Solnčna stran je večkrat manj ali več rudeče-rumenkasta. Meso, ki je rumeno, je kaj prijetnega vinsko-sladkega okusa in prijetno diši. Zori meseca decembra in se vzderži do aprila večkrat celo do meseca maja. Jabelko je zeló velike vrednosti, toliko za mizo, kolikor za gospodarstvo, posebno pa za napravo mošta. Drevo raste krepko, vendar ne postane veliko, pa obilno rodi. Tudi kot pritlikovec obilno rodi in je tudi za odgojo kot posodovec sposoben.

Nemški zlati pepinek (8) je navadno drobno jabelko, plošnato-okrogle, lepo pravilne oblike. Že na drevju je lepe zelenkaste barve, katera se kasneje spremeni v zlato-rumeno. Rudečice navadno nima, ali pa le prav malo. Meso je rumenkasto in je jako žlahtnega, dišečega vinsko-sladkega okusa, vsled česar je to jabelko velike vrednosti za mizo. Ker to jabelko dobro visi na drevju, naj se pušča do meseca oktobra, ker se potem vzderži lahko do spomladi. Tudi za gospodarstvo je to jabelko kaj koristno. Drevo raste v vsaki zemlji, se hitro razvija in obilno rodi. Zatorej se to jabelko ne more dovolj priporočati.

Gesdonski kosmač (8) je jabelko srednje debelosti in lepe plošnato-okrogle podobe. Koža je še dovolj gladka in svetla. Na drevesu je jabelko svetlo-zeleno, kasneje pa postane temno-rumeno in le na solnčni strani malo rudečkasto. Poleg tega nahaja se na koži veliko rijastih pičic. Meso je rumenobelkasto, sočno in dišečega sladko-vinskega okusa. Zori meseca decembra ter se vzderži do junija meseca. Kaj izverstno je to jabelko za mizo, kakor tudi za gospodarstvo, ker iz njega napravljeni mošt je izverstna pijača. Drevo postane le srednje velikosti, rodi pa obilno tudi v bolj neugodni legi. Tudi to jabelko naj se pušča dalje časa na drevesu.

Karmelitar (10) je celo razširjeno in tudi kaj žlahtno jabelko. Debelosti je le srednje in navadno podolgasto-okrogle

oblike. Znamenito pri tem jabelku je krivi pecelj, okoli katerega je zaraščeno v podobi kljuna nekoliko mesa. Koža je gladka in svetla, spčetka je blede-zelenkaste, kasneje zeleno-rumenkaste barve. Na solnčni strani je navadno temno-rudečkasto-lisasta. Tudi ima nekoliko rujavih pičic. Meso je rumenobelkasto, žlahtnega, dišečega in sladkega okusa. Zori meseca decembra in je potem posebno za mizo izversten sad. Traja pa do meseca marca in večkrat tudi dalje. Drevo zraste le srednje, napravi pa lep pravilno okrogel verh, zarad tega je pa kaj sposobno tudi za drevorede. V dobri zemlji tudi še dovolj obilno rodi.

Kraljevi kratkopezelj (12) je srednje jabelko, jako plošnato, skoraj podobe sira. Nekoliko svetla koža je blede-zelena, kasneje postane zlato-rumena in je skoraj vsa s karmazin-rudečimi lisami in rijastimi pikami prevlečena. Rumeno-belkasto meso je žlahtnega, celo sladko-vinskega okusa. Zori meseca decembra in se ohrani do spomladi. Jabelko je posebne vrednosti za mizo, kakor tudi za gospodarstvo, posebno za napravljanje mošta. Drevo spčetka hitro raste, vendar doseže le srednjo velikost. Cveti kasno, zatoraj mu spomladanski mrazovi tudi ne škodujejo in skoraj vedno obilno rodi. Celó se priporoča za severne kraje, ki proti vetrovom leže.

Londonski pepinek (8). To jabelko je debelo, široko-okroglo, proti muhi nekoliko ospičeno, navadno s petimi bolj plošnatimi rebri. Koža je tenka, olna in zeló malo mastnata. Barve je na drevesu svetlo-zelene, kasneje pa citronovo-rumene. Na solnčni strani je nekoliko temno-rudeča in lisasta, vendar pa večkrat zeló različna po legi in po vremenu. Meso je rahlo, prijetnega, sladko-kislega dišečega okusa. Zori meseca decembra in se ohrani do meseca marca. Za mizo kakor za gospodarstvo je to jabelko velike vrednosti in zasluži, da bi se veliko bolj razširilo. Drevo raste močno in obilno rodi.

Lutiški rambor (6) je kaj izverstno debelo drevo za gospodarstvo. Oblike je pravilno-okrogle. Na drevesu je zeleno-rumenkasté, kasneje postane citronovo-rumenkaste barve. Okoli je pa s temno-rudečkasto barvo prevlečeno. Zori meseca decembra in se ohrani do kasne spomladi. Drevo raste močno na kviško, rodi zgodaj in obilno. Za zasajenje cest in za sadne vertove je to jabelko velike vrednosti.

Orlejanski kosmač (12) je srednje debelosti in lepe pravilne, visoko-okrogle, nekoliko plošnate podobe. Koža je gladka in svetla, spčetka blede-rumena, kasneje zlato rumena.

Na solnčni strani je nekoliko rudečo-lisasta, sicer je pa povsod s tankimi rijastimi žilami prevlečena. Meso je rumenkaste barve, gosto močno dišečo in sladko-vinskega okusa. Zori meseca decembra in se ohrani do meseca aprila kakor izversten sad za mizo; pa tudi za napravljanje kompota, za sušenje, za mošt i. t. d. ima veliko vrednost. Znamenito je, da peške tega jabelka posušene postanejo sreberno rujavkaste.

Sad naj se pušča dolgo časa na drevesu. V dobri, močni ne premokri zemlji raste drevo hitro in napravi širok piramidalen verh. Roditi začne zgodaj in obilno.

Oznabrikerški kosmač (11) je debelo obokano-okroglo, nekoliko rebrasto in večkrat tudi malo kakor kalvil ospičeno jabelko. Koža je prevlečena s cimetastimi pičicami, ter je vsled tega tudi nekoliko bolj ojstra. Barve je svetlo-zelene, kasneje zeleno-rumenkaste, na solnčni strani pa kervavorudečo lisaste. Meso je belo, žlahtno in prijetno kislega okusa. Zori meseca decembra do marca, vendar lahko zeló zvene, ako se prezgodaj poterga z drevesa. Za mizo, kakor za gospodarstvo ima to jabelko veliko vrednost. Drevo napravi visoko okrogel verh z močnimi vejami in tudi v bolj neugodnih legah obilno rodi. Priporočamo, da se to plemo zasaди ob cestah in poljskih potih in sadnih vertih.

Parkerjev pepinek (11) je debelo jabelko, plošnato-okrogle podobe. Koža je tenka, navadno gladka, vendar nekoliko ojstra zaradi rije. Ona ni mastnata, ampak suha. Barve je slamo-rumenkaste; na solnčni strani skoraj zlato rumenkaste, navadno brez rudečice. Na celem poveršji je sad prevlečen z rujavkasto rijo, tako, da skoraj popolnoma pokrije prvotno barvo. Meso je zeló fino, izverstnega vinskega okusa. Zori meseca decembra in se vzderži do meseca marca. Velike vrednosti je za mizo, kakor tudi za gospodarstvo. Sad naj se kolikor mogoče dolgo časa obderži na drevesu. Drevo raste močno in tudi v merzlih krajih obilno rodi.

Ribstonov pepinek (12) je debelo, lepo, skoraj popolnoma okroglo jabelko. Gladka koža je na drevesu zeleno-rumenkasta, kasneje postane živo-rumenkasta. Večidel, posebno pa na solnčni strani je karmazin-rudečo lisasta. Meso je rumeno in terdo, jako žlahtnega po cimetu dišečega, vinskega okusa. Duha je celo aromatičnega. To jabelko zori meseca decembra; se vzderži do spomladi, ter je velike vrednosti za mizo, kakor gospodarstvo. Drevo posebno močno raste v suhi zemlji; napravi širok verh z redkimi vejami. Rodi

zgodaj in obilno. To jabelko je eno najžlahtnejših za hribovske kraje.

Oberdikov kosmač (8) je lepo, debelo, plošnato-okroglo, katero je dobilo ime po slavnem nemškem sadjorejcu Oberdiku. Koža je tenka, nekoliko mastnata, le malo svetla, potresena z majhnimi pičicami. Barve je zeleno-rumene. Meso je rumeno, dišeče po kutnah in jako finega okusa. Zori meseca decembra in traja do marca. To jabelko je kaj dobro za mizo, kakor tudi za gospodarstvo. Drevo raste na kviško in se posebno odlikuje v tem, da obilno in zgodaj rodi. Tudi za posodovce je to jabelko pripravno.

Zlati guldar (3) je lepo, debelo, keglasto jabelko. Koža je mastna in na senčni strani zeleno-slamnato-rumena z belo-zelenimi pikami; na solnčni strani pa je zlato-rumena z rudečkastimi pikami. Rumeno meso je rahlo in posebno dišečega prijetno sladkega okusa. Zori meseca novembra in traja do spomladi. Posebno za mizo je to jabelko velike vrednosti, pa tudi v gospodarstvu se lahko porabi. Drevo raste močno, vendar pa nekoliko bolj stisnjeno in jako obilno rodi. Ljubi bolj toplo zemljo in pa zavetje.

Rujavi francoski kosmač (9) je še precej debelo, plošnato-okroglo, proti muhi nekoliko ospičeno jabelko; oljnato-zelene barve, na solnčni strani zeleno-rumenkaste z umazano rudečico. Na celem poveršji nahaja se rija. Meso je mehko in rahlo, dišečega vinsko-sladkega okusa. To jabelko se izvanredno dolgo časa derži. Akoravno zori že meseca decembra, se vendar lahko ohrani celo leto, ako se prezgodaj iz drevesa ne poterga. Drevo raste močno, je tudi zelo rodovitno, zahteva pa vendar dobro zemljo, ker drugači postane bolno in dobi raka.

Harbertov kosmač (12) je lepo jabelko, navadno visoke, proti muhi nekoliko ospičene, ali pa tudi plošnato-okrogle podobe. Koža je gladka in ne mastnata. Na drevju je slamno-rumenkaste, kasneje pa citronovo-rumenkaste barve. Na solnčni strani je večkrat tudi rudečkasta. Meso je rumeno in prijetnega okusa, kakor pri orlejanskem kosmaču. Sad zori meseca decembra in se ohrani do aprila. Za mizo, kakor tudi za gospodarstvo je to jabelko velike vrednosti. Drevo raste krepko in hitro, rodi zgodaj in ni zbirčljivo v zemlji. Za ceste in tudi za sadne vertove je to jabelko kaj priporočljivo.

Beli tafelj (15) je jako lepo, plošnato-okroglo jabelko srednje debelosti. Koža je tenka, svetla, na drevju belorumenkaste barve, kasneje pa voščeno rumenkaste. Na solnčni

strani imajo nektera jabelka majhno rožasto rudečico. Meso je popolnoma belo, mehko, vinsko-kislega, po kolmozu dišečega okusa. Zori meseca decembra in se ohrani do spomladi. Zarad posebnega duha in njegove nezmožnosti je kaj priljubljeno na mizi, kakor tudi v gospodarstvu. Drevo raste krepko in rodi v vsaki zemlji.

Beli zimski kalvil (1) je jabelko, katero se zarad njegovih posebnih lastnosti od vseh drugih odlikuje. To jabelko je debelo, plošnato-okroglo, proti muhi nekoliko špičasto. Okoli muhe ima pet reber in več gerb. Koža je gladka, mastnata, tenka in rumeno-belkasta, na solnčni strani bolj rumenkasta. Kedar je drevo bolno, opazijo se tudi černe pike, kar je znamenje bolezni drevesa. Meso je belo-rumenkaste barve, rahlo in izverstnega sladko-kislega, jagodastega okusa in ravno takega duha. Ravno vsled tega je to jabelko visoke vrednosti za mizo, kakor za gospodarstvo. Zori meseca novembra in se ohrani do velike noči. Ker je to jabelko tako priljubljeno, prodaja se tudi na tergu za drag denar. Drevo zraste le srednje, ne rodi prav obilno in zahteva močno, dobro obdelano zemljo. V slabi zemlji lahko dobi raka. Tudi za špalir, kakor za posodovce je ono sposobno in se včasih zelo debel sad dobi. To jabelko je vsega priporočila vredno.

Rumeni zimski štetin (15) je že na več krajih zelo razširjeno jabelko, ono je še precej debelo in plošnato-okrogle podobe. Koža je mastnata, tenka, na drevesu svetlo-zelena, kasneje pa svetlo-citronovo-rumena. Na solnčni strani je nekoliko ilovčasto-rudečkasta. Meso je belo, terdo, prijetno vinsko-dišečega duha in vinsko kislega okusa. Zori proti Božiču in se ohrani do poletja. Čeravno je to jabelko dobro za mizo, vendar ima še več vrednost za gospodarstvo. Drevo zraste le srednje, vendar pa obilno rodi. Ker jabelka ne padajo rada iz drevja, je to jabelko posebno sposobno, da se zasaja ob cestah.

Jutrajni vojn (4) je lepo debelo, plošnato-okroglo, proti muhi nekoliko ospičeno jabelko. Gladka koža je mastnata in svetla, spočetka rumeno-zelenkaste, pozneje rumenkaste barve. Okoli in okoli s širokimi karmazin-rudečimi lisami in pikami preprežena in marmorirana. Meso je rahlo, rumenkaste barve, pod kožo pa nekoliko rožasto-rudečkaste. Okusa je omanovega (alant) sladkega. Duha je rožastega. Zori meseca decembra in se ohrani do poletja. Za kuhinjsko porabo je to jabelko velike vrednosti. Drevo raste močno in lepo, cveti kasno in zarad tega tudi vedno obilno rodi.

Pariški ramborski kosmač (7) je zeló debelo, močno rebrasto, proti muhi nekoliko ošpičeno jabelko. Koža je spočetka rumeno-zelenkaste, kasneje pa rumenkaste barve. Na celem poveršji je z rujavimi rijastimi pikami prevlečena. Meso je rumeno-belkasto, žlahtno in prijetno sladko vinskega okusa. Zori meseca decembra in se lahko ohrani do meseca junija. To jabelko je priljubljen sad na mizi, kakor tudi v gospodarstvu in na tergu. Drevo raste zeló na široko, rodi obilno, vendar mora biti bolj v zatišji, ker drugače debeli sad lahko odpada. V plodni zemlji daje to drevo lepe dohodke.

Vagner (4) je lepo plošnato-okroglo, nekoliko robasto jabelko srednje debelosti. Koža je spočetka le malo svetla, kasneje pa postane bolj mastnata. Na drevesu je barve rumenkaste, kasneje citronovo-rumenkaste, na solčni strani lepo rudečkasta s karmazin rudečimi lisami. Rumeno meso je fino, žlahtno, močno diši, nekoliko cimetastega, prijetno-kislega okusa. Zori meseca novembra in traja do maja. To jabelko je velike vrednosti za mizo in gospodarstvo, in posebno zarad tega še, ker ne gnjije rado. Drevo raste počasi, vendar pa obilno rodi.

Calvil St. Sauveur (1) je jabelko francoskega plemena, katero v naših krajih še ni toliko razširjeno. Na Švajcarskem in v Belgiji je to jabelko najžlahtnejše za mizo. Ono je srednje debelo, plošnato okrogle podobe. Koža je gladka, svetla, mastnata, svetle citronaste barve, na solčni strani nekoliko rudeča z nekterimi rijastimi lisami. Meso je belo, rahlo in žlahtno, prijetnega grozdno-sladkega okusa in se vzderži črez zimo. Za mizo, kakor za gospodarstvo je to jabelko kaj dobro. Drevo raste naglo in obilno rodi. Na pritikovcih se dobiva lep sad.

Karpehtin (11) je kaj drobno jabelko, okrogle in pravilne podobe. Koža je rumeno-zelenkasta, na solčni strani z lepimi karmazin rudečimi lisami, prevlečena s cimetastimi pičicami. Mesó je zeló belo, prijetno-frišnega, vinsko-kislega okusa. Zori meseca decembra in se ohrani do marca. Posebno za napravljjanje mošta je to jabelko velike vrednosti. Drevo raste močno in rodi obilno. Sad se drevesa terdno derži in ne odpade lahko iz njega, zato je to jabelko kaj pripravno, da se sadi ob cestah, in na deželi na sadnih vertih.

D. Spomladanska jabelka.

Sorgolet (8) je veliko, plošnato-rebrasto jabelko. Tenka koža je svetla, ne mastna, na drevju svetlo-zelena, kasneje svetlo-rumena. Na solnčni strani nahajajo se mnoge rudeče pike. Meso je kaj žlahtno, rumeno-zelenkasto, sočno, jako prijetnega, vinsko-sladkega okusa. Zori meseca decembra in se ohrani do poletja. Enake vrednosti je za mizo in gospodarstvo. Drevo zraste precej veliko, ima proč stoječe veje, rodi obilno, in mu ugaja težka, kakor tudi lahka zemlja.

Rudeči stetin (čebular) (15) je sploh znano plošnato-okroglo jabelko. Koža je gladka in mastnata, spočetka belozelena. Celi sad je s svetlo kervavo-rudečo barvo prevlečen, na solnčni strani nekoliko bolj s temno-rudečo. Meso ima nekako nenavadno zeleno-belkasto barvo. Je terdo in prijetnega, sladko-vinskega okusa. Zori meseca novembra in se vzderži do poletja. Za mizo nima tolike vrednosti, kakor za gospodarstvo. Za izvažanje je to jabelko kaj sposobno. Drevo ne raste lepo in ravno, in je zeló podverženo rakovi bolezni. Vendar z dobrim oskerbovanjem se tudi to lahko odpravi.

Bojker (3) je debelo, s petimi rebrami obdano jabelko, in z zeló mastnato kožo. Barve je svetlo-rumenkaste in le malo kedaj ima na solnčni strani malo kervave rudečice, z belimi pikami. Meso je popolnoma belo, zeló gosto in žlahtno, prijetnega, dišečega, vinsko-kislega okusa. Zori še le meseca januarja in se ohrani do kasnega poletja. Za gospodarstvo je to jabelko velike vrednosti. Drevo raste počasi, vendar pa postane močno, se obderži zdravo in mu ugaja vsaka zemlja. Cveti kasno in tudi obilno rodi. Za severne kraje je to jabelko vsega priporočila vredno.

Veliki bob (13) je debelo, jajčje, večkrat tudi valjaste podobe. Koža je gladka, svetla, na drevju travo-zelena, kasneje rumeno-zelena. Na solnčni strani je motno rudečo-lisasta z obilnimi pičicami. Meso je spočetka bolj kislo, kasneje pa, okoli meseca marca postane prijetno sladkega okusa. To jabelko se lahko ohrani črez eno leto, je za kuhanje ali za napravljanje mošta velike vrednosti.

Poterpeči terdinek (13) je veliko, široko-okroglo, nekoliko ospičeno jabelko. Koža je gladka in svetla, spočetka zelenkaste, pozneje citronovo-rumenkaste barve. Celi sad pa je prevlečen z rudečimi lisami, ki so na solnčni strani bolj temne. Meso je blede-rumeno, vinsko-sladkega okusa in brez

posebnega duha. Sad zori še-le meseca januarja, ker še le takrat dobi prijeten okus in se ne obderži lahko le eno, ampak tri leta, brez da bi gnjil. V gospodarstvu je to jabelko kaj priljubljeno. Drevo raste močno in napravi lep, širok verh.

Belington (15) je plošnato jabelko, popolnoma pravilne oblike in srednje debelosti. Tenka, gladka koža je spočetka svetlo-zelena, kasneje pa citronovo zelene barve, le na solnčni strani je nekoliko rudeča. Navadno se nahajajo tudi rijaste pike in bradovice na poveršji. Belo meso je terdo, zagoltno, vinsko-kislega okusa, brez duha. Zori v zimi in se lahko eno leto ohrani. Za mizo to jabelko nima posebne vrednosti, vendar za gospodarstvo je dobro. Drevo, ki močno raste, začne zgodaj in obilno roditi. Za saditev ob cestah se to jabelko jako priporoča.

Zeleni knežak (15) je eno najzlahtnejših jabelk med spomladanskimi jabelki. To jabelko je debelo, plošnato-okroglo, proti muhi nekoliko ospičeno. Svetla koža postane na ležišču mastnata, je spočetka blede-zelena, kasneje rumeno-zelena in le malo kedaj na solnčni strani nekoliko rudečkasta. Meso je frišno in vinsko-kislega okusa. Zori še le meseca aprila, ter se potem vzderži skoz celo leto. Za gospodarstvo se kaj dobro porabi. Drevo raste močno, veje mu visijo navzdol, rodijo obilno ter ostanejo zdrave.

Elkoferjev pepinek (8) je drobno, plošnato-okroglo jabelko. Koža je svetla, svetlo-zlato-rumena, na solnčni strani zlato-rumeno-rudečkasta. Okoli muhe je kervavo-rudeča. Meso je belo, jako sočno in prijetnega, vinsko-sladkega okusa. Jabelko zori še le proti februarju, dobi dober okus, ter se ohrani skoz celo leto. To jabelko je na mizi, kakor tudi v gospodarstvu kaj priljubljeno. Drevo raste polagoma, vendar tudi v merzlih krajih obilno rodi.

Zlati kosmač (12) je jabelko srednje debelosti in bolj okrogle podobe. Koža je gladka, svetla in ne mastnata, s početka zeleno-rumenkasta, na ležišču lepo zlato-rumenkasta. Na solnčni strani ima kratke karmazin-rudeče lise. Meso je rumeno-belo, zeló dišeče in sladko-vinskega okusa. Zori še le meseca aprila in se ohrani do septembra. Še le ko je sad popolnoma dozoril, dobi pravi okus in je potem tudi na mizi kaj priljubljen. Drevo je le srednje velikosti, zeló rodovitno tudi v neugodni legi. Ker je za gospodarja velike vrednosti, naj se zasaja ob cestah.

Luksenburški kosmač (7) je jabelko srednje debelosti, plošnato-okrogle visoke oblike. Koža je gladka, svetla, spočetka rumeno-zelenkasta, pozneje citronovo-rumena, na solnčni strani zlato-rumena brez rudečice. Belo meso je terdo, sladko-vinskega okusa. Sad zori meseca februarja in se skoz celo leto vzderži. Posebno izverstno je to jabelko za napravljanje mošta, pa tudi za mizo ni ravno slabo. Drevo raste močno, ima viseče veje, cveti kasno, rodi obilno celo v merzlih krajih.

Zimski citronovec (15) je lepo debelo jabelko, večkrat okrogle pa tudi keglaste podobe. To jabelko je posebno lepo, citronovo-rumenkaste barve, na solnčni strani lepo svetlo, kervavo-rudeče. Meso je rumeno in dobrega sladko-vinskega okusa. Jabelko zori meseca decembra in se obderži skoz celo poletje. Drevo je močno, zdravo in zeló rodovitno.

Batulovec (15) je srednje, plošnato-okroglo jabelko, lepe oblike. Koža je gladka in močno svetla, spočetka bledezelene, kasneji slamnato-zelene barve. Na poveršji je večidel lepe karmazinove rudečice. Belo meso je rahlo, prijetnega, vinsko-kislega okusa. Zori meseca decembra in se vzderži črez poletje. Za gospodarstvo in za napravljanje mošta je to jabelko velike vrednosti. Drevo ima bolj rahle veje, vendar pa bolj piramidalno obliko.

Zimak (2) je lepo dolgotrajajoče jabelko, plošnato-keglaste podobe. Koža je gladka, tenka, ne mastnata, svetlozelene barve, katera pozneje nekoliko bolj rumena postane. Meso je rumeno-belkasto, pod kožo nekoliko rumenkasto, sočno, in sladko-kislega okusa. Zori meseca decembra in se obderži črez poletje brez da bi gnjilo. Za gospodarstvo je to jabelko kaj dobro, čeravno za mizo ni tolike vrednosti. Drevo napravi širok verh z navzdol širokimi vejami.

Šampanj (8) je kaj žlahtno jabelko, katero je na Nemškem zeló razširjeno. Ono je srednje debelosti in lepe plošnate podobe. Koža je svetla, citronovo-rumenkaste barve, le na solnčni strani nekoliko rožasto-rudeče. Meso je belo, zeló prijetnega, vinsko-kislega okusa, brez duha. Ko meseca marca popolnoma dozori, je to jabelko kaj priljubljeno na mizi, še boljši pa je za napravljanje mošta. Drevo raste stisneno in je le srednje velikosti. Sad ne pade rad z drevja in le malo pred vetrovi terpi, zato je to drevo vredno, da se obilno zasadi.

B. Hruške.

A. Poletne hruške.

Julijeva tehantovka (4) je majhna, drobna zgodnja hruška okrogle podobe. Koža je tenka, blede-zelenkasta, na solnčni strani nekoliko rudečkasta. Pik ima mnogo. Rumeno-belo meso je pol sočnato, prijetno sladkega, nekoliko muškatega okusa. Zori že meseca julija, pa se le malo dni ohrani. Sad je le za mizo velike vrednosti. Drevo zelo krepko raste, hitro in jako obilno rodi. Tudi na kutno cepljena je ta hruška prav rodovitna.

Rumena zgodnja (11) je nekoliko debelejša, kakor poprejšna, je bolj keglaste, včasih tudi jajčaste podobe. Gladka, tenka koža je spočetka svetlo-zelena, postane pozneje svetlorumena, na sončni strani nekoliko rudečkasta. Rumeno-belkasto meso je žlahtno, fino in cimetastega-sladkega okusa. Zori meseca julija in avgusta ter se lahko ohrani skoz štirinajst dni. Ne le za mizo je ta hruška velike vrednosti, ampak tudi za gospodarstvo. Drevo raste precej hitro in rodi v vsaki zemlji.

Sv. Magdalena (11) je hruška srednje debela, podolgasto-jajčeje podobe. Barve je svetlo-zelene, s temno-zelenimi pikami. Rumenkasto belo meso je sočno, raztoplivo in prijetnega kisl-sladkega okusa. Ko je zrela, je tudi prijetnega duha. Ona spada med zgodne hruške, ker zori že meseca julija in avgusta; je za na mizo in gospodarstvo kaj dobra. Drevo raste močno s pokonci stoječimi vejami. Rodi obilno in vsako leto, vendar ljubi bolj zatišje.

Žlahtna poletna (8) je bolj drobna hruška, spičastokeglaste podobe, lepo svetlorumenkaste barve, na solnčni strani večkrat nekoliko rudečkaste. Belo meso je kerhko, sočno in zelo prijetnega sladkega okusa. Zori ob početku avgusta in se vzderži skoz štirinajst dni. Zarad njene lepote in žlahtnega okusa je priljubljena na mizi, kakor tudi v gospodarstvu. Drevo raste na kviško in je jako rodovitno.

Bela poletna maslenka (2) je srednje debela, vampasta, večkrat plošnato-okrogle, široko ovalne podobe. Koža je gladka, s početka blede-zelenkasta kasneje rumeno-zelenkasta, na solnčni strani z rujavo rudečico, ali rujavimi pikami prevlečena. Zori proti koncu avgusta in je jako prijeten sad za mizo. Drevo ne zraste veliko, vendar je jako rodovitno, proti mrazu je nekoliko občutljivo. Tudi za špalir in piramido je to drevo kaj sposobno.

Šampanjka (5) je debela hruška, prave hruškove podobe; lepo svetlo-zelene, kasneji pa popolnoma rumene barve. Le redkokrat nahaja se na solnčni strani nekoliko rujavkaste rudečice. Meso je belo, raztoplivo, jako sočno, in sladkega muškatega okusa. Zori v sredi meseca avgusta. Ta hruška je ena najlepših med hruškami za mizo, ki je tudi v gospodarstvu priljubljena. Drevo raste močno in tudi še v neugodni zemlji obilno rodi.

Malamuškatelka (9) je drobna hruška, navadno hruškove, ali pa tudi keglaste podobe. Koža je gladka, spčetka svetlo-zelene, kasneji rumene barve z obilnimi zelenimi pikami, ki pozneje rujavkaste postanejo. Solnčna stran je navadno lepo rudeča in okoli muhe tudi nekoliko rijasta. Meso je blede-belo, žlahtno, sočno, kerhko, jako prijetnega sladkega okusa in muškatega duha. Zori meseca avgusta in se lahko ohrani skozi štirinajst dni. Zarad prijetnega duha ima ta hruška veliko vrednost na mizi kakor tudi v kuhinji. Drevo raste močno, piramidalno in je jako rodovitno.

Rimljanka (10) je prav lepa debela hruška, navadne hruškove, nekoliko ospičene podobe. Gladka koža je svetlo-zelena, na solnčni strani rujavo-rudeča, katera kasneji postane citronovo-rumena s karmazin-rudečimi lisami. Rumenkasto meso je zelo sočno, v ustih hrusta, je raztoplivo, sladko in prijetnega muškatega duha. Zori meseca avgusta in spčetka septembra in traja skoz štirinajst dni. Na mizi, kakor tudi v gospodarstvu je ta hruška jako priljubljena, posebno za sušenje je kaj izverstna. Drevo postane veliko in ljubi nekoliko bolj vlažno zemljo, ker v suhi zemlji sad pokati začne ter postane pikast.

Nemška koza (8) je srednje debelosti, navadno pravilne hruškove podobe. Gladka koža je tenka, rumeno-zelena, kasneji rumena, na solnčni strani nekoliko kervavo-rudečkasta. Meso je belo-rumenkasto, sočno, masleno in zelo sladkega cimetastega okusa. Po legi zori ta hruška od meseca avgusta do septembra in se ohrani kakih osem dni. Pred ko postane rumena, naj se vzame z drevja, ker drugače postane zelo mehka. Za mizo, kakor za gospodarstvo ima ta hruška vrednost. Drevo raste lepo piramidalno in je le srednje velikosti. Rodi obilno, posebno kot pritlikovec.

Poletna rujavka (8) je bolj drobna hruška, keglaste podobe. Travo-zelenasta koža prevlečena je skoraj vsa z rumeno-rujavkasto rijo. Le solnčna stran je včasih nekoliko rumenkasta. Meso je blede-belo, jako sočno, okoli peščišča

zernato, raztoplljivo in masleno, zeló žlahtnega kislo-sladkega okusa in bergamotnega duha. Zori navadno meseca septembra, je kaj žlahtna hruška za mizo in gospodarstvo. Drevo raste lepo piramidalno in je zeló rodovitno. Tudi za merzlejše kraje je ta hruška sposobna.

R e d k v i c a (11) je drobna hruška okrogle podobe, ki je zeló razširjena. Zeleno-rumenkasta koža postane kasneji svetlo-rumena, z obilnimi temno-zelenimi pikami. Belo meso je dišeče in sladko bergamotnega okusa. Zori meseca septembra in se ohrani navadno le osem do dvanajst dni. Za mizo ni toliko vredna, temveč pa za gospodarstvo. Močno in krepko drevo je prav rodovitno.

A p o t e k a r c a p o l e t n a je debela hruška nepravilne jajčaste, vampaste in bulaste podobe. Koža je mastnata, zlato-rumena, na solnčni strani svetlo-rudečo lisasta, pikasta in rijasta. Meso je mehko, debelo, zernato, kerhko pa sočno in sladornega okusa. Zori meseca septembra in se ohrani tri do štiri tedne. Akoravno je ta hruška za vse porabe dobra, vendar da se izverstno kuhati ali sušiti. Drevo postane zeló veliko in tudi obilno rodi, ako na močni bolj vlažni zemlji raste.

S m o k v a (5) je lepa, debela, žlahtna hruška podolgastovalikaste podobe, z nekoliko zakrivljeno špico. Koža je debela, gladka, temno-zelena, kasneji rumeno-zelena z drobnimi rijastimi pikami. Solnčna stran je včasih nekoliko rujavo-rudečkasta. Meso je bolj belo, okoli peščišča zernato, raztoplljivo in dišečega žlahtno-sladkega okusa. Zori navadno v sredi ali koncem septembra, vendar se mora že kakih osem ali štirinajst dni poprej z drevja potergati. Izverstna je za mizo, kakor za gospodarstvo. Drevo raste krepko, in rodi tudi v merzlih krajih, zatorej se tudi za take lege priporoča.

A m a n l j e v a m a s l e n k a (1) je hruška srednje debela, spičaste, jajčje ali pa tudi hruškove podobe. Koža je gladka, zeleno-rumena, na solnčni strani zlato-rumena, prevlečena z rujavimi rijastimi pikami. Belo meso je žlahtno sočno, masleno, zeló dišečega, sladornega, muškatnega okusa. Sad zori meseca septembra, pa postane hitro mehak, zatorej se more tudi hitro porabiti; o pravem času zrelosti je pa kaj izverstn za mizo. Drevo je močno in tudi dovolj obilno rodi.

L j u b l j e n k a (13) je obče priljubljena, bolj drobna hruška, vertavkaste podobe. Koža je temno-zelena, kasneji citronovo-rumena, na solnčni strani lepo karmazin-rudeče lisasta, z belimi pikami in rijo prevlečena, zarad česar koža nekoliko bolj ostra postane. Meso je rumeno-belkasto in pri-

jetnega, nekoliko dišečega sladkega okusa. Zori meseca septembra, ter se tudi dolgo časa še na ležišču ohrani. Za gospodarstvo je ta hruška veliko vredna, posebno se dobro suši. Drevo zraste veliko, in obilno rodi.

Z v o n a č a (13) je debela vampasta hruška, brez prave podobe, večkrat z bulami na eni ali drugi strani. Koža je gladka in svetla, temno-zelena, kasneji zeleno-rumena. Rudečice nima, ima pa veliko rijastih pik. Meso je belo, sladkega cimetastega in dišečega okusa. Zori meseca septembra in se lahko ohrani celi mesec. Za gospodarstvo je ta hruška ena najboljših, posebno pa za kuhanje in sušenje. Drevo raste močno, postane staro, rodi obilno, posebno v težki zemlji, ki mu jako ugaja.

V o l k m a r g a r c a (11) je drobna hruška, okrogle jajčaste podobe, temno-zelene, kasneji pa rumene barve. Na celem poveršji je prevlečena s cimetasto rijo, katera prvotno barvo skoraj popolnoma zakrije. Rumeno meso je žlahtno, sočno, raztopljivo, dišečega, reznega, cimetastega okusa. Zori meseca septembra ali še le začetkom oktobra, in je izverstno sadje za mizo, ako se še nekoliko nedozorelo poterga. V gospodarstvu se porabi za kuhanje, za sušenje in jabelčnik. Drevo raste močno in v vsaki zemlji obilno rodi.

R u d e č a b e r g a m o t k a (6) je drobna, plošnato-okroglja hruška. Koža je bolj debela in ostra, spočetka temno-zelene, kasneji rumeno-zelene barve. Na solnčni strani je malo rujavo-rudečkasta, okoli in okoli pa rijasta. Meso je belo, zernato, mehko, masleno raztopljivo, prijetnega, sladkega, vinsko-bergamotnega okusa. Navadno zori še le meseca oktobra in se ohrani nekoliko tednov. Zeló žlahtni sad je ta hruška za mizo, pa tudi v gospodarstvu, da se napravlja kompot i. t. d. Drevo zraste veliko, je terpežno in rodovitno ter sposobno za vsako lego.

B. Jesenske hruške.

V i l j a m o v a k r i s t n i c a (7) je zeló debela hruška, podolgasto-jajčaste podobe. Koža je zeleno-rumenkasta, kasneji svétlo-rumenkasta, na solnčni strani rudečkasta, prevlečena s cimetasto rijo in pikami. Na poveršji se veče bule nahajajo. Rumeno-belkasto meso je jako žlahtno, sočno, raztopljivo in izverstnega, malo kislega, po cimetu dišečega okusa. Navadno zori meseca septembra, ter je izverstni sad za mizo.

Drevo raste lepo piramidalno, ni zbirčno gledé zemlje in jako obilno rodi. Posebno kot pritlikovec da to drevo lepi sad.

E s p e r e n o v a g o s p o d a (3) je bolj srednje debelosti in keglaste, plošnate podobe. Koža je spočetka bledo-zelena, katera pozneji postane svetlo-zelena brez rudečice. Meso je rumenkasto z zelenim obrobom, jako žlahtno, raztopljivo, izverstnega bergamotno-sladkega okusa. Zori meseca septembra, in je celo izverstno za mizo, kakor tudi za kuhinjo. Drevo raste piramidalno, krepko, rodi zgodaj in obilno. Posebno važno je zarad tega, ker jako hitro raste in rodi v vsaki legi in zemlji.

S i l v e s t e r c a (1) je zeló debela, nekoliko bolj ospičena hruška. Kožo ima gladko, svetlo rumeno, kasneji citronovo-rumeno, na solnčni strani večkrat nekoliko rudečkasto. Belo raztopljivo meso je nekoliko po cimetu dišečega sladkega okusa. Zori meseca septembra do srede oktobra in je ena najžlahtnejših hrušk za mizo. Drevo ljubi močno zemljo, raste polagoma in ne postane veliko. Cepljeno na kutno naredi lepo piramido, rodi zgodaj in obilno. Za verte je ta hruška sposobna in vsega priporočila vredna.

M a r i j a n a (6) je hruška srednje debela, vampaste, včasih tudi nekoliko bolj podolgaste podobe. Koža je gladka, zeló tenka, le na nekaterih mestih nekoliko bolj ostra, rumeno-zelenkaste barve, katera pozneji postane svetlo-citronovo-rumenkasta. Okoli in okoli nahaja se cimetasta rija, na solnčni strani pa rujavo rudečkaste pike. Sad je kaj izversten za mizo in zori meseca septembra do srede oktobra. Drevo ne postane ravno veliko, vendar rodi obilno in raste v lepi, piramidalni obliki.

P i k a s t a t e r n o v k a (5) je jako žlahtna, podolghoste-keglasta hruška, srednje debelosti. Nekoliko bolj debela koža je bledo-zelena, kasneji postane svetlo-rumena z rujavimi pikami okoli muhe. Na solnčni strani je včasih nekoliko rudečkasta. Meso je snežno-belo, žlahtno, masleno-raztopljivo, sladko in prijetnega muškatelega okusa. Zori proti koncu septembra in se ohrani več tednov. Ne le za mizo, ampak tudi za gospodarstvo je ta hruška celo izverstna, posebno za napravljanje kompota je nepresegljiva. Drevo raste močno v piramidalni obliki. Rodi tudi v bolj nerodovitni zemlji, sadi se prav pripravno poleg cest in na bolj merzlih krajih.

K a p i o m o n t (3) je srednje debela hruška, podolgaste, jajčaste podobe. Koža je nekoliko bolj ostra, spočetka bledo-rumena, kasneji citronovo-rumena, vendar okoli in okoli s

cimetasto rijo in s pojedinimi belimi pikami prevlečena. Na solnčni strani je večkrat rudečkasta. Belo meso je sočno-masleno, vinsko-sladkega okusa. Ta izverstna hruška zori meseca oktobra, se ohrani skoz štiri tedne in je hruška prve verste za mizo. Drevo raste krepko, ne postane veliko, vendar je pa jako rodovitno. Vlažna zemlja tej hruški jako ugaja. Za verte je vsega priporočila vredna.

Pečenica (15). Ta hruška je na Nemškem zelo razširjena, ker je izverstna za napravljanje mošta. Ona je srednje debela, plošnato-okrogle podobe. Barve je svetlo-zelene, kasneji svetlo-rumene brez rudečice in prevlečena z obilnimi rujavimi pikami. Zori meseca oktobra in traja nekoliko tednov. Drevo raste polagoma, zatoraj je boljši, da se ta hruška cepi v verhove drugih močnih hrušk. Rodi obilno. Ta hruška je ena najizverstnejših hrušk za napravljanje mošta, in raste tudi v bolj merzlih krajih.

Nemška narodna (4) je debela, bergamotasta hruška, proti peceljnu plošnato-keglaste podobe. Koža je zeleno-rumenkasta, kasneji svetlo-citronovo-rumenkasta pomešana z zelenimi pikami. Solnčna stran je včasih ilovčasta rudeča. Meso je žlahtno, sočno, masleno-raztopljivo in izverstnega sladkega bergamotnega okusa. Zori meseca oktobra, in se le malo časa ohrani. Za mizo, kakor za gospodarstvo je ta hruška kaj dobra. Drevo raste posebno v močni zemlji hitro, drugači raste le počasi.

Jesenska maslenka (1) je bolj debela hruška, nekoliko bolj vampasto-keglasta, včasih tudi jajčasto-okrogla. Koža je bolj ostra, je lepo svetlo-zelena, kasneji rumeno-zelena, in skoraj popolnoma z rudečo-rujavkasto rijo prevlečena. Bolj v zatišji dobi sad tudi nekoliko rudečice na solnčni strani. Meso je belkasto, okoli peščišča zernato, raztopljivo, masleno in žlahtnega muškarnega okusa. Zori meseca septembra in oktobra in je za mizo izverstna. Ohrani se dva do tri tedne. Drevo je le srednje visokosti, ter zahteva za dober razvitek močno in toplo zemljo. V neugodni zemlji ostane sad majhen, neokusen in dobi razpoke.

Kolomova maslenka (1) je bolj debela hruška, jajčasto-okroglaste, včasih tudi valjkaste podobe. Koža je gladka, tenka, svetlo-zelena, kasneji svetlo-citronovo-rumena brez rudečice, prevlečena z mnogimi rujavkastimi pičicami. Žlahtno belo meso je zelo sočno, masleno, dišečega sladkovinskega okusa. Zori meseca oktobra in se ohrani dva do tri tedne ter je ena najizverstnejših hrušk za mizo. Drevo

raste močno v piramidalni obliki, rodi v vsaki zemlji, in tudi v bolj merzlih legah.

Boževa steklenka (6) je debela hruška, podolgaste steklene podobe. Koža je zeló tenka, svetlo-zelena, kasneji svetlo-rumena, okoli in okoli s cimetasto rijo. Rudečice nima nobene. Meso je rumeno-belkasto, masleno-raztopljivo, jako sladko, sočno in prijetnega dišečega okusa. Zori meseca oktobra in se vzderži dva do tri tedne. Za mizo je ta hruška kaj velike vrednosti, slovi tudi zarad lepote. Drevo raste krepko, rodi obilno tudi v bolj merzlih krajih, posebno pa kot pritikovec.

Zelena jesenka (5) je precej debela hruška, bolj podolgaste, jajčaste podobe. Koža je gladka, mastnata, travo-zelenkasta, kasneji rumeno-zelenkasta, na solnčni strani le malo rudečkasta z obilnimi pikami. Meso je belo, jako sočno, raztopljivo in nekako posebnega, kisló-sladkega, muškatega okusa. Zori meseca oktobra in se ohrani štiri tedne. Ne le za mizo, ampak tudi za gospodarstvo je ta hruška veliko vredna. Drevo raste močno, napravi piramidalni verh in rodi obilno in zgodaj.

Rudeča tehantovka (3) je srednje debela, plošnato-okrogla; ostre kože, rumeno-zelenkaste, kasneji rumenkaste barve. Solnčna stran je temno-rudečkasta, okoli in okoli je pa sad prevlečen s cimetasto rijo in rujavo-rudečimi pikami. Zori meseca oktobra in se ohrani dva ali tri tedne. Ta hruška je celo izverstna za mizo, ter marsikatero drugo prekosi. Drevo je le srednje veliko. Rodi zgodaj in obilno, tudi v bolj merzlih legah.

Jesenska bergamotka (3) je debela, bolj okrogla, včasih nekoliko plošnato-keglasta hruška. Koža je bolj ostra, zelene barve, kasneji zeleno-rumenkaste brez rudečice. Prevlečena je z večimi rujavimi pikami in rijo. Zelenkasto meso je sočno, masleno-raztopljivo in sladkega okusa. Zori meseca oktobra in se ohrani dolgo časa. Ta hruška je kaj žlahtna, vendar pa zahteva močno zemljo, dobro lego in ugodno podnebje. Drevo ne zraste veliko, pa pri ugodnih razmerah obilno rodi.

Bela jesenka (1) je znana in priljubljena hruška, okrogle jajčaste podobe. Tenka, gladka koža je svetla, bledo-zelenkasta, pozneji citronovo-rumenkasta, na solnčni strani nekoliko rudečkasta z drobnimi pikami prevlečena. Belo meso je zeló sočno, masleno-raztopljivo, nekoliko sladko-smetenastega okusa. Duha je muškatega. Zori meseca oktobra ter se ohrani

skoz tri tedne. V gospodarstvu, kakor tudi na mizi se hruška lahko porabi. Drevo raste spočetka hitro, vendar ne zraste veliko. V dobri zemlji in zavetji rodi obilno, v slabi zemlji pa postane sad pikast in rad razpoka. Kot pritlikovec v dobri, zavarovani legi rodi jako lep sad.

Divjakinja Montinska (1) je srednje debelosti, okrogle, včasih nekoliko bolj podolgaste podobe. Tenka, gladka koža je svetlo-zelena, kasneji svetlo-rumena brez rudečice. Okoli peceljna je prevlečena s cimetastimi pikami in drobno rijo. Belo, sočno meso je rezno, sladko in muškatego okusa. Zori meseca oktobra, se ohrani več tednov in je sad prve verste za mizo. Drevo raste močno in rodi obilno, ter se krepko razvija tudi v bolj neugodni zemlji.

Žlahтна maslenka (1) je debela, jajčasto-okrogla, proti peceljnu nekoliko ospičena hruška. Koža je gladka, zeleno-citronovo-rumenkaste barve, okoli muhe prevlečena z rujavimi pikami. Rumenkasto belo meso je kaj žlahтно, masleno, raztopljivo, zelo sočno, žlahnega, dišečega, sladko-vinskega okusa. Zori meseca oktobra, se ohrani dolgo časa in je zelo izversten sad za mizo, ker je tudi prav lep. Drevo je srednje, rodi zgodaj in obilno.

Tongreška (5) je hruška novega plemena, precej debela, podolgaste hruškove ali keglaste podobe. Koža je spočetka zeleno-rujavkasta, kasneji zlato-rumenkasta, na solnčni strani lepo karmin-rudečkasto pisana. Na poveršji nahaja se mnogo rumenkastih pik. Meso je rumeno-belkasto, žlahтно, sočno, raztopljivo in dobrega, kisl-sladkega okusa. Zori meseca oktobra, ter se ohrani skoz več tednov. Ne le zarad izverstnega okusa, ampak tudi zarad izvanredne lepote je ta hruška za mizo celo priljubljena. Drevo ne raste hitro, rodi pa zgodaj in obilno. Posebno kot pritlikovec ali špalir cepljen na kutni da prav lep sad.

Sladka dobra (7) je debela, vampasto-keglasta, nekoliko bolj podolgasta hruška. Gladka koža je svetlo-zelena, pozneji citronovo-rumena brez rudečice, na kateri se večkrat rijaste pike nahajajo. Belo meso je žlahтно, masleno, sladkorno, nekoliko po cimetu dišeče. Zori meseca oktobra ali spočetka novembra in se ohrani skoz štirinajst dni. Ta hruška je izverstna za mizo. Drevo raste hitro in v dobri, topli zemlji obilno rodi. Tudi kot pritlikovec da obilno lepega sadu.

Žlahтна Lojzika je bolj debela hruška, podolgaste jajčaste podobe. Gladka koža je citronovo-rumena z zelenimi, na solnčni strani z lepimi, širokimi lisami in pikami. Rumeno-

belkasto meso je žlahtno, sočno, masleno-raztopljivo, nekoliko kislega, pa vendar žlahtnega sladornega okusa. Zori meseca oktobra in se ohrani dolgo časa. Ta je ena najboljših naših hrušk za mizo, zatoraj je tudi vredno, da se sadjerejcem priporoča. Drevo raste lepo piramidalno in je izvanredno rodovitno.

G r u m b k o v k a (7) je zeló debela hruška, vampasto-keglaste, večkrat bulaste ali vogljaste podobe. Koža je debela, gladka, spočetka blede-zelena, kasneji svetlo-rumena brez rudečice z obilnimi pikami. Večkrat nahajajo se na poveršji černe rijaste pike, ki segajo noter v meso. Meso je belo, večkrat zelenkasto-belo, okoli peščišča zernato, jako sočno, masleno in raztopljivo, zeló prijetnega kisló-sladkega, reznega okusa. Zori meseca novembra in je prav okusen sad, ako se popred povžije, predenj rumen postane. Drevo raste močno, vendar ne postane veliko.

Sestrica (1) je bolj podolgasta, vampasto-keglasta, proti peceljnu nekoliko ospičena hruška. Koža je svetlo-zelena, kasneji citronovo rumena z zelenimi lisami, okoli muhe in peceljna pa z rujavimi pikami in rijastimi progami. Meso je rumeno-belkasto, žlahtno, sočno in prijetno-dišečega sladkega okusa. Zori meseca oktobra, ter postane izverstna za mizo. Drevo raste močno, rodi zgodaj in obilno.

L i g e l - n o v k a (toplénka) (1) je bolj debela hruška, bolj široke, jajčaste, proti peceljnu nekoliko plošnate podobe. Koža je ostra, zeleno-rumenkasta, okoli in okoli cimetastorijasta; na solnčni strani nekoliko rudečkasta. Belo meso je jako sočno, rahlo, masleno-raztopljivo in žlahtnega, sladkega okusa. Zori meseca oktobra in se ohrani skoz tri tedne. Za mizo kakor za gospodarstvo je ta hruška enake vrednosti. Drevo raste spočetka močno, kasneji se pa veje nekoliko pobesijo, zarad tega lahko tudi pred vetrovi terpi.

Vojvodinja Angulemska (7) je jako debela nekoliko bulasta, jajčasto-okrogla hruška. Gladka koža je debela, zeleno-rumenkasta brez rudečice, prevlečena z rujavimi pikami in rijo. Belo meso je jako žlahtno, masleno-raztopljivo, zeló sočno, cimastega, sladornega okusa. Zori meseca oktobra ali novembra in se ohrani do decembra. Jako izverstén in okusen sad za mizo. Drevo ostane zdravo in je v močni zemlji tudi rodovitno. Kaj sposobna je ta hruška za pritlikovce.

Žlahtna Šarnevka (1) je debela, zeló vampasta, jajčasto-okrogla ali keglasta hruška. Koža je tenka, suha, zeleno-rumenkasta, kasneji citronovo-rumena z rudečimi lisami na

solnčni strani in z rujavimi pikami prevlečena. Rumeno-belo meso je jako žlahtno, masleno, zeló sočno in sladornega okusa. Ta hruška zori koncem oktobra ali v sredi novembra, ter se ohrani več tednov. Za mizo kakor tudi za gospodarstvo je ta hruška perve verste. Drevo zahteva suho, toplo zemljo in zavetje, zategadelj je tudi ta hruška kaj pripravna kot pri-tlikovec.

Marija Lojza (6) je bolj debela hruška, jajčasto-okrogle ali keglasto-podolgaste oblike. Gladka koža je svetlo-zelena, kasneji citronovo-rumena, ima na solnčni strani le malo rudečice, vendar pa se nahaja okoli muhe in peceljna mnogo rijastih pik. Belo meso je žlahtno, sočno, sladko in vinskega okusa. Zori meseca oktobra in novembra. Ohrani se le malo časa, vendar je pa kaj okusna hruška za mizo. Drevo rodi obilno in tudi zgodaj. Veje so nekoliko pobešene, posebno pa, kadar so napolnjene s sadjem. Drevo le v dobri zemlji in ugodni legi da obilno dobrega sadu.

Plošnata maslenka (3) je hruška srednje debelosti in plošnato-okrogle, nekoliko bolj stisnjene podobe. Nekoliko zakrivljen pecelj je celo dolg. Koža je ojstra, spočetka bledo-zelenkasta, kasneji bledo-rumenkasta brez rudečice, prevlečena z obilnimi rijastimi lisami in pikami. Meso je bledo-belo, masleno, zeló sočno, muškateelnega kislega okusa. Zori meseca oktobra in novembra, in se ohrani do decembra, vendar na ležišču rada zveni. Ta hruška je že povsod poznana kot izverstna za mizo. Drevo raste krepko na kviško, zahteva dobro in nekoliko bolj mokro zemljo. V suhi zemlji sad ne dobi dobrega okusa in se tudi rad spoka.

Napoleonka (7) je ena najboljših hrušk za mizo, katera je tudi že jako razširjena. Ona je srednje debela, vampa-pasta, plošnato-keglasta ali pa podolgo-zvončasta. Gladka koža je svetla, zelena, kasneji rumeno-zelena brez rudečice, potresena z rujavimi pičicami. Belo meso je tako sočno, da se sok iz njega cedi. Njen dišeči vinsko-sladki okus je tako izverst, da je na mizi jako priljubljena. Drevo ne raste hitro, je pa terdno in zeló rodovitno. Sad se na drevesu dobro derži, zatoraj ga tudi veter ne more tako lahko otresti. Tudi zemlja mu vsaka ugaja, zatoraj je to pleme tem večje hvale vredno.

Cimetovka (10) je debela, podolgo-steklenasta hruška. Koža je nekoliko ostra, zeleno-rumenkaste barve, kasneji citronovo-rumene, katera je na celem poveršji prevlečena s cimetasto rijo. Belo, zernato meso je sočnato, sladkega okusa, vendar pa ne tako žlahtno, da bi bila posebne vrednosti za

mizo. Zarad velike rodovitnosti, kakor tudi zarad debelosti se vendar tudi za gospodarstvo lahko priporoča. Zori meseca oktobra, se ohrani več tednov. Drevo kaj hitro raste in se posebno odlikuje v rodovitnosti.

Mons-ovka (6) je debela, podolgasto ovalasta, nekoliko ospičena hruška. Koža je tenka, jako ostra, svetlo-zelene barve z rudečo-rujavkasto rijo. Meso je raztoplivo, sočno, prijetno-dišečega, sladkega okusa. Zori meseca oktobra in se ohrani do decembra in je izverstna za mizo. Drevo raste polagoma, je pa jako rodovito. Zahteva dobro, močno zemljo in lego, ki je pred vetrovi obvarovana. Kot pritlikovec jako obilno rodi.

C. Zimske hruške.

Dilovka (1) je celo debela, vampaasta jajčje okrogla hruška. Tenka koža je svetlozelena, kasneje rumeno zelena. Na celem poveršji nahajajo se rijaste pičice. Belo meso je okoli peščišča zernato, masleno, in prijetnega sladkega okusa. Sad zori navadno meseca novembra in decembra, ter se celi mesec ohrani. Zarad žlahtnosti je ta hruška kaj izverstna za mizo. Drevesu ugaja najbolj nekoliko bolj topla, mokra zemlja, vendar tudi v severnih krajih obilno rodi. Na pritlikovcih se dobi najlepši sad.

Blumenbah-ovka (1) je le srednje debelosti, nekoliko bolj zvonaste ali bulaste oblike.

Koža je ostra, zeleno-rumena, kasneje rumena, okoli muhe in peceljna nekoliko rijasta. Na poveršji nahaja se mnogo pičic. Rumeno-belo meso je žlahtno, masleno-raztoplivo, sladko vinskega, nekoliko cimastega okusa. Ta za mizo kaj izverstna hruška zori meseca novembra in se ohrani 4 tedne. Drevo raste hitro, rodi obilno in zgodaj. V lehk, topli zemlji kaj izverstno napreduje.

Arenberg-ovka (1) je debela hruška, plošnato-keglaste podobe. Koža je nekoliko ostra, svetlo-zelena, kasneji zlato-rumeña z rujavimi pikami. Meso je blede, raztoplivo rezno, vinsko-sladkega okusa in muškatega duha. Sad zori meseca novembra, se ohrani do decembra in še dalje, ter je izverstn za mizo. Drevo raste počasi in zahteva toplo zemljo, rodi pa zgodaj in obilno. Na kutni cepljena drevesa hitro poginejo, boljši jih je cepiti na divjake.

Klajzgovka (4) je še le bolj novo pleme, se pa posebno odlikuje zarad njene lepote, in je že tudi zelo razširjena. Debela je, in navadne hruškove podobe. Pecelj stoji

po strani, včasih celo v četerem kotu s sadom. Koža je gladka, svetla, zelena, kasneje lepo zlatorumena. Na solnčni strani je rudečkasta, okoli peceljna in muhe ima navadno rijaste pike. Kakor je lepa njena zunajnost, tako izverstno je tudi njeno meso. Ono je rumeno belkasto, celo raztopljivo kakor maslo, jako sočno in sladko, ter kaj prijetnega duha. Izverstna je ta hruška za mizo, zori meseca novembra in se ohrani do januarja. Drevo raste hitro, rodi v vsaki zemlji, le v premerzli in preilovčasti ne. Tudi kot posodovec se kaj dobro obnese.

S m o k v a (2) je srednje debelosti, podolgaste figove podobe. Koža je travno zelena, kasneje rumeno zelena prevlečena z rijastimi pikami, na solnčni strani rudečo pisana. Meso je rumeno belo, sočno, raztopljivo, sladko in prijetno dišeče. Zori meseca novembra in je izverstna za mizo. Drevo raste močno in rodi obilno. Posebno rodovitne so cepljene na kutnah in odgojevane v podobi piramide.

N o v a P o j t o n k a (5) je zelo debela hruška, navadne hruškove ali pa podolgasto ovalaste podobe. Koža je travo zelena, kasneje postane le nekoliko bolj rumena. Rudečice nima nobene, vendar pa ima mnogo rijastih pik. Zeleno rumenkasto meso je jako žlahtno, sočno, raztopljivo, sladkega okusa in bergamotnega duha. Zori meseca oktobra, se ohrani delj časa in je kaj žlahtna za mizo. Drevo raste v lepi piramidalni obliki, še dovolj obilno rodi tudi v bolj severnih krajih.

S l a v n a (7) je debela hruška, v ampaste hruškove podobe. Gladka koža je svetlozelena, kasneje citronovorumena, na solnčni strani rudečkasta, ali pa rumenorujavo pisana. Belo meso je sladko, maslenega okusa, in kaj izverstnega duha. Zori meseca novembra in decembra, ter je v zimi jako priljubljena na mizi. Drevo raste hitro, pa ne ravno, zatoraj se mora o pravem času k podpori privezati.

L i g e l - n o v k a (1) je hruška srednje debelosti, jajčje okrogle, proti peceljnu nekoliko plošnate podobe.

Koža je gladka, travo zelena, kasneje rumeno zelena, prevlečena z rujavimi pikami in zelenimi lisami. Meso je blede, masleno in žlahtnega okusa. Zori meseca novembra in se ohrani do januarja. V zimskem času je zelo izverstna za mizo. Drevo se posebno odlikuje zarad obilne rodovitnosti in lepe piramidalne podobe. Tudi mu mraz toliko ne škoduje in prilega se mu vsaka zemlja. Zarad tega se tudi zelo priporoča.

Gregorka (3) je bolj drobna hruška, okrogla, včasih nekoliko keglasta. Koža je tenka, zelena, kasneje nekoliko rumena, brez rudečice, prevlečena s cimetasto rijo. Rumeno belkasto meso je sočno, raztopljivo, sladkega in dišečega okusa. Sad zori meseca novembra in se ohrani do januarja. Izverstna je ta hruška za mizo. Drevo raste močno, rodi obilno tudi v ne prav ugodni legi.

Svetovalka (5) je debela hruška, podolgaste hruškove podobe. Koža je svetlo zelena, kasneje zeleno rumena, z rudečo-rujavimi pikami in lisami prevlečena. Meso je belo, sočno, sladkega in dišečega okusa. Zori mesecega oktobra in se ohrani do novembra, ter je še precej dobra za mizo. Drevo raste jako hitro, rodi zelo obilno in mu ugaja vsaka zemlja.

Carovič Ferdinand (7) je večkrat zelo debela hruška, podolgasto-jajčaste, ali pa vampasto-hruškove podobe z bulami na poveršji. Koža je debela, motna, svetlozelena, kasneje citronovo-rumena, brez rudečice, prevlečena z obilnimi rujavimi pikami. Meso je belo, sočno, masleno, vinsko sladkega okusa. Zori meseca novembra, in se ohrani do februarja, večkrat tudi do meseca marca. Ta hruška je ena najboljših naših domačih hrušk za mizo. Drevo ne raste hitro, zahteva močno, toplo zemljo in zatišje. Kot pritlikovec najlepši sad rodi.

Bunka (12) je le srednje debelosti, široko jajčaste ali keglaste podobe. Na solnčni strani je le malo blede rudečkasta, sicer pa ima na poveršji mnogo pik. Meso je rumeno-belo, nekoliko zernato, sladko vinskega okusa. Kuhano postane lepo rudeče. Zori meseca novembra in je po zimi kaj izverstna za kuhinjo. Drevo raste v vsaki zemlji, postane veliko, in rodi obilno. Ta hruška je ena najboljših za kuhinsko porabo.

Germanška (5) je srednje debelosti, podolgasto keglaste podobe. Koža je nekoliko ojštra, debela, travo-zelene barve, kasneje zeleno-rumene, brez rudečice z obilnimi rujavimi pikami. Blede meso je nekoliko zernato, raztopljivo, rezno, in nekoliko kislega okusa. Zori meseca novembra, se ohrani do februarja, in je zelo priljubljena na mizi. Drevo raste krepko v piramidalni obliki, in rodi jako obilno. Podnebje mu ne škoduje, vendar pa zahteva bolj močno in nekoliko vlažno zemljo.

Kolmarica (1) je debela, že zelo razširjena hruška, okroglo-keglaste podobe. Zelena, kasneje rumeno zelena koža prevlečena je z ostrimi rijastimi pikami. Blede meso je zelo

sočno, masleno, sladko vinskega okusa. Zori meseca novembra in decembra, ter se ohrani do februarja. Drevo raste počasi in ne postane veliko. Zahteva zavetje, in kot pritlikovec zeló obilno rodi.

Grof Kanal (5) je lepa, debela hruška, podolgaste hruškove podobe. Koža je zelena, kasneje postane zeleno rumena, na solnčni strani malo rudečkasta. Prevlečena je povsod s svetlo-rujavimi pikami. Belo rumeno meso je v sredini nekoliko zernato, sočno, raztopljivo in sladko-vinskega okusa. Sad zori meseca decembra, se ohrani do februarja, in še dalje. Ta hruška je izverstna za mizo, in zasluži, da se obilno razširi. Drevo močno raste, je zeló rodovitno, posebno v dobri legi in rodovitni zemlji. Tudi za severne kraje je kaj dobro.

Lepa Angevinka (12) je nenavadno debela, zaradi tega je tudi bolj priljubljena zaradi lepote, kakor pa zaradi dobrote. Večkrat je do 18 cm. dolga in 10 cm. široka, teži celo do en in pol kilogr. (3 funte). Podobe je navadne hruškove, proti muhi in peceljnu nekoliko ošpičene. Koža je debela, bleda, kasneji zeleno-rumenkasta, na solnčni strani karminorudeča. Rumeno belo meso ni žlahtno, je suho in zagoltnosladkega okusa. Ta hruška se ne uzderži dolgo časa, postane zeló suha in močnata. Vrednost ima le za kuhinjo in za lepoto. Drevo raste hitro in je zeló rodovitno. Zahteva pa dobro lego in rodovitno zemljo. Na kutnah cepljeni pritlikovci rodé najobilnejši.

Postervka (8) je srednje debelosti, navadno lepe hruškove podobe. Koža je gladka, svetlo zelena, kasneje mastnata in citronovorumena. Na solnčni strani je svetla, rujavorudečkasta, kasneje karmazin rudeča, prevlečena z rudečimi pikami, kakor posterve. Belo meso je jako sočno, masleno, raztopljivo, izverstnega sladko-vinskega, meloninega okusa. Sad zori od meseca novembra do januarja, in se lahko do aprila ohrani. Zaradi lepote, okusa in dolgega uzderževanja je ta hruška ena najboljših. Drevo raste hitro, nastavi visoke veje in rodi obilno.

Toplenka malinska (1) je bolj drobna hruška, vampaste, keglasto-okrogle podobe. Koža je ostra, bleda, kasneje zeleno rumena brez rudečice. Na celém poveršji prevlečena je z rijo. Meso je žlahtno, bledobelo, v sredini nekoliko zernato, raztopljivo, vinskokislo-sladkega, cimetastega okusa. Zori meseca decembra do januarja. Zaradi žlahnosti je na mizi zeló priljubljena. Drevo ne raste hitro, rodi obilno in prav lep sad. Raste v vsaki zemlji.

Josepina (1) je srednje debolosti, skoraj okrogle podobe. Koža je svetlo citronovorumena, na solnčni strani malo rudečkasta, okoli muhe in peceljna prevlečena z obilnimi rijastimi pikami. Meso je rumenobelo, okoli peščišča malo rudečkasto, razstopljivo, prijetnega sladko-vinskega dišečega okusa. Sad zori januarja in februarja in se ohrani do aprila. Ta hruška je ena najboljših med kasnimi zimskimi hruškami. Drevo raste bolj počasi, in je bolj primerno za pritlikovca, kakor pa visoko drevo.

Velika mačja glava (15) je zeló debela hruška za kuhinjo, nepravilne okrogle podobe. Koža je terda, negladka, blede zelena, kasneje svetlo citronovorumena. Solnčna stran je rujavo rudečkasta, kasneje svetlo pisana. Meso je blede belo, sočno, nekoliko debeložernato, zagoltnega, vinskosladkega okusa. Zori koncem novembra, ter se ohrani do poletja in je potem kaj izverstna za kuhinjo. Drevo raste spočetka hitro, ne postane veliko, napravi širok verh in je zeló rodovitno. Gledé zemlje drevo ni tako nevšečno, vendar naj se pa zarad velikega sadu sadi bolj v zavetje.

D. Spomladanske hruške.

Zimska tehantovka (1) je debela hruška, okrogla, jajčaste, večkrat tudi hruškove podobe. Gladka koža je debela, svetlo zelena, na solnčni strani nekoliko rudečkasta. Prevlečena je z rujavimi pikami in rijo. Meso je rumenobelkasto, okoli peščišča zernato, sočno, masleno, prijetnega, muskatnega sladkega okusa. Zori navadno meseca decembra in januarja, še ohrani do marca in še dalje. Dobra je za mizo kakor tudi za gospodarstvo zarad dolge trajnosti. Da se dalje časa ohrani, ne sme se prezgodaj potergati z drevesa, in se mora suha na hladnem prostoru shraniti. Zarad debelega sadu naj se drevo zasadi bolj v zavetje, da je obvarovano hudih vetrov.

Bergamotka Esperova (3) je hruška srednje debelosti, okrogla, nekoliko vampasta. Koža je ostra, zelena, z rujavimi pikami prevlečena, ob času zorenja pa postane rumena. Meso je belorožasto, žlahtno, razstopljivo in sočno, sladkega, dišečega okusa. Sad zori še le meseca aprila in redkokrat poprej. Zarad dišečega okusa je ta hruška kaj dober zimski sad za mizo. Drevo raste hitro in je zeló rodovitno. Sad je v kopicah na drevji nakopičen. Posebno kot pritlikovec cepljen na kutni da obilnega sadu.

Baronovka (2) je keglasto okrogla, zimska kuhinska hruška. Koža je debela, svetlo zelena, kasneje svetlorumena. Na solnčni strani je nekoliko rudeče lisasta. Meso je rumenobelkasto, sočno, sladkega, cimetastega dišečega okusa. Sad zori meseca januarja in se ohrani do aprila. Večo vrednost ima ta hruška za gospodarstvo, kakor pa za mizo. Kadar je ta hruška kuhana, postane meso lepò rudeče in je kaj okusno. Drevo raste hitro, ostane zdravo, in jako obilno rodi. Da se dalje ohrani, naj se pušča delj časa na drevesu, kakor vsako zimsko sadje.

Srečnica (7) hruška srednje debelosti, okrogle nekoliko plošnato keglaste podobe. Zelenkasta, kasneje rumenkasta koža prevlečena je z rujavimi pikami in rijo. Belo meso je masleno, sočno, sladkega prijetnega okusa. Sad zori februarja in marca, se pa ohrani do junija meseca, ter je kaj dober za mizo. Drevo raste hitro, ostane zdravo, in obilno rodi. Zahteva bolj lehko zemljo, katera ni premočna, in lego v zavetji.

Zimska apotekarca (7) je navadno prav debela, vampasta, bulasta hruška navadne hruškove podobe. Koža, katera je spočetka zelenorumena, postane kasneje citronovorumena. Na solnčni strani je nekoliko karmazinrudeče pisana. Meso je rumenkasto, zernato, dovelj sočno, pa brez duha. Zori še le meseca januarja, in se ohrani do marca in aprila, na prozračnem kraju celo poletje. Za mizo ni tako žlahtna, ali za kuhanje je nepresegljiva. Meso kuhano postane lepò rudeče, in je izverstno za kompot. Drevo raste hitro, je zelò rodovitno, zahteva pa rodovitno, toplo in lehko zemljo.

Tehantovka Alekonška (1) je hruška srednje debelosti in podolgaste jajčje podobe. Koža je debela, spočetka zelena, kasneje rumena brez rudečice, prevlečena večkrat z rijo. Rumeno meso je žlahtno, raztopljivo in sladkega okusa. Zori navadno od januarja do marca, in je za mizo kakor gospodarstvo prav dobra. Drevo raste bolj počasi, pa obilno tudi v slabi zemlji rodi. Kot pritlikovec je jednake vrednosti cepljena na kutni ali na divjaku. Ta hruška je še le v novejšem času poznana, in jo sadjerejci zelò priporočajo.

C. Črešnje.

A. Črešnje sladke.

Zgodnja serčica (1) je srednje debela črešnja podolgaste serčaste podobe. Barve je černorujave, ob času zrelosti

postane svetla in popolnoma černa. Pecelj je tenak, 5—6 cm. dolg, v globoki in široki jamici vraščen. Meso je černo, sočno, s temno-rudečim sokom prijetno sladkega okusa. Zori meseca junija, začetek črešenj. Drevo močno raste in obilno rodi. Izverstna je ta črešnja za mizo, kakor tudi za kupčijo.

Verderjeva zgodnja serčica (1) je precej debela, zgodnja črešnja, z globoko zarezo, plošnato-serčaste podobe in svetle črne kože. Pecelj je kratek in debel. Meso je terdo, sladkega, dišečega okusa. Drevo raste visoko in rodi obilno. Zori začetkom meseca junija. Za mizo kakor tudi za sušenje je prav dobra.

Vinklerjeva bela serčica (3) je zelo debela, nekoliko plošnata, špičasto serčasta črešnja. Koža je belo rumena ali rumena, okoli in okoli rudeče pikasta, na solnčni strani živo rudeča. Pecelj je tenak, 4—5 cm. dolg in nekoliko zakrivljen. Meso je žlahtno, sočno, blede-rumeno, in izverstnega sladko-kislega, dišečega okusa. Zori v drugem tednu meseca junija. Izverstna je za mizo kakor tudi za gospodarstvo. Zarad njene lepote je tudi na tergu veliko vredna. Drevo raste krepko in visoko ter obilno rodi.

Fromova črna serčica (1) je debela črešnja plošasto-serčaste podobe. Barve je černo-rujavkaste, kasneje svetlo-črne. Pecelj je 4—5 cm. dolg, vraščen v široki in globoki jamici. Meso je jako sočno, izverstnega, dišečega, sladko-kislega okusa. Jednaka velike vrednosti je za mizo, kakor za gospodarstvo. Zori v tretjem črešnjevem tednu. Drevo raste hitro in je zelo rodovitno.

Velikanska (2) je zelo debela hrustavka okrogle jajčaste podobe. Barve je temno-rujave, kasneje skoraj svetlo-črne. Pecelj je 5—6 cm. dolg in v precej globoki jamici vraščen. Meso je temno-rudeče s svetlimi žilami, sočno, vinsko-sladkega okusa. Zori v tretjem črešnjevem tednu. Med hrustavkami je ta črešnja prva, se dolgo časa derži na drevesu in je dobra za mizo in gospodarstvo. Drevo postane košato, zraste veliko in rodi jako obilno.

Lepa Marijina (1) je srednje debelosti, podolgasto-serčaste podobe. Gladka, svetla koža je černo rudečkasta, kasneje černo-rujavkasta. Pecelj je 4—5 cm. dolg, tenak in globoko vraščen. Temno-rudeče meso je malo terdo, pa izverstnega sladkega okusa. Zori v tretjem črešnjevem tednu in je priljubljena na mizi, posebno dobra pa za sušenje. Drevo raste hitro in obilno rodi.

Gubnerjevka (4) je debela hrustavka, plošnato-serčasta,

skoraj okrogla, in pri peceljnu plošnata. Zeló svetla koža je belo-rumenkasta, na solnčni strani svetlokarmin-rudeča in marmorirana. 4—5 cm. dolg pecelj je debel, v široki jamici vraščen. Meso je terdo, svetlo-rumeno, sočno, prijetno-sladkega, le malo kislega okusa. Zori v četrtem tednu, ter je za vsako porabo. Drevo raste močno in zdravo in je precej rodovitno.

Černa zgodnja španjolka (4) je debela hrustavka okrogle serčaste podobe. Barve je voščeno-rumene, na solnčni strani svetlo-rudeče. Pecelj je 4 cm. dolg v široki in precej globoki jamici vraščen. Meso je blede-rumeno, jako sočno in zeló sladkega okusa. Na drevesu se dolgo časa ohrani, na ležišču pa hitro začne gniti. Zori v četrtem črešnovem tednu. Izverstna je za mizo in gospodarstvo. Drevo ne zraste veliko, pa je rodovitno.

Holandska debela princesinja (4) je skoraj najdebelejša hrustavka lepe serčaste, pri peceljnu debele podobe. Koža je zeló svetla, belo-rumena, na okoli rudečo pikasta in marmorirana. Pecelj je 4 cm. dolg, debel in v široki jamici vraščen. Meso je precej terdo, belo-rumeno, sočno, in sladkega zeló prijetnega okusa. Zori v četrtem črešnovem tednu in je dobra za vsako porabo. Da boljša postane, naj se kolikor časa le mogoče pusti na drevesu. Drevo raste hitro, je z vsako zemljo zadovoljno in rodi obilno. Za zasajenje ob cestah je ta črešnja kaj dobra. Tudi kot pritlikovec in posodovec obilno rodi.

Černa kasna španjolka (kasna serčica) (2) je debela hrustavka, okroglo-serčasta, na straneh plošnata. Barve je temno rujavo-rudečkaste, kasneje černe. 4 cm. dolg pecelj vraščen je v plitvi jamici. Meso je černo-rudeče, sočno, ne preterdo, pa zeló sladkega okusa. Zori v petem tednu. Za mizo je velike vrednosti, pa tudi za drugo porabo je dobra. Drevo z raztegnjenimi vejami hitro raste, zgodaj in obilno rodi.

Bitnarjeva pozna hrustavka (4) je zeló debela hrustavka z globoko zarezo. Koža je temno-rudeča, v senčni legi bolj svetlo-rudeča in marmorirana. Pecelj je 4—5 cm. dolg v široki pa plitvi jamici vraščen. Zori v petem tednu, se dolgo časa ohrani in je ena najboljših kasnih hrustavk, izverstna za vsako porabo. Krepko drevo obilno rodi.

Denisejeva rumena hrustavka (4) je debela, bolj široka kakor visoka hrustavka, svetle, lepo rumene barve. Le redkokrat je na solnčni strani nekoliko rudečkasta. Pecelj je 4—5 cm. dolg v plitvi in široki jamici vraščen. Meso je

rumeno, ne preterdo. Sok je brezbarveni in sladkega dišečega okusa. Zori v petem črešnovem tednu. Med rumenimi hrustavkami je ta najžlahtnejša, in je izverstna tudi za mizo. Drevo raste močno in hitro, rodi zgodaj in obilno.

B. Črešnje kisle ali višnje.

Zgodnja kraljeva grenkulja (10) je srednje debelosti, plošnato okrogla. Prezorna koža je svetla in rudečkaste barve. Pecelj je 3—4 cm. dolg, precej globoko vraščen. Meso je belo, sok brezbarven, okus jako prijeten sladko kisel. Zori v drugem črešnjevem tednu. Za vsako porabo je izverstna, se dolgo ohrani, ker se lahko dolgo časa na drevesu pušča. Drevo, katero ima širok okrogel verh in viseče veje, krepko raste in jako obilno rodi. Tudi spomladanski mrazi tej višnji ne škodujejo, zatoraj tim bolj zasluži, da se obilno razširi.

Rudeča majnica (7) je sladka višnja srednje debela in okrogle podobe. Roža zgodaj postane rudeča, kasneji pa černo-rujavkasto-rudeča. Pecelj je 3—5 cm. dolg. Meso je sočno, sok temnorudeče barve, okusa je sladkega, reznega in dišečega. Zori v drugem črešnjevem tednu. Za mizo je zeló priporočljiva. Drevo raste bolj počasi, rodi v vsaki zemlji in ostane zdravo.

Španjska zgodnja višnja (8) je okroglasta, na koncih nekoliko plošnata višnja, srednje debelosti. Barve je spočetka temno-rujavo-rudeče, kasneje pa černe. Pecelj vraščen v globoki jamici je 3—4 cm. dolg. Meso je mehko in žlahtno, jako sočno, in sladko kislega okusa. Za vsako rabo je velike vrednosti. Zori v drugem tednu. Drevo močno raste in obilno rodi.

Sladka višnja (9) je plošnato okrogla, na koncih nekoliko vderta, le srednje debela. Koža je s početka rujavorudečkasta, kasneje pa postane černorudeča. Pecelj je 3 cm. dolg, vraščen v plitvi jamici. Meso in sok je černorudeč, reznega in sladko-kislega okusa. Zori v drugem tednu. Izverstna je za vsako porabo. Drevo raste hitro, ima viseče veje in je zeló rodovitno.

Vojvodinja Angalenska (10) je grenkulja, na obeh straneh plošnata, in tudi dovelj debela. Barve je svetlo rudeče, kasneje postane temnorudeča. Pecelj je debel, 3 cm. dolg, vraščen v globoki in široki jamici. Meso je jako zlahtno in sočno, svetlorumene barve. Sok je brezbarven. Okusa je prijetnega, milo kislega. Drevo raste hitro, rodi zgodaj in obilno, ter ima tenke, viseče veje.

Dvojnata natka (9) je bolj debela, podolgo-okrogla, nekoliko plošnata višnja, svetle rujavo-rudeče kože. Pecelj vraščen v plošnato okrogli jami je 4—5 cm. dolg. Jako sočno in žlahtno meso ima milo-kisel okus. Zori v tretjem tednu. Sad se obderži lahko dolgo časa in je dober za mizo. Drevo ne zraste veliko in ima viseče veje. Tudi ne rodi prav obilno, ali sad je tem boljši.

Dvojnata steklenka (Debela steklenka) (8) je debela, plošnato okrogla, svetlorudeča in vedno prezorna. Pecelj ima debel, ravan in dolg. Mehko sočno meso z brezbarvenim sokom je sladkokislega okusa. Zori v tretjem tednu, in je dobra na mizi kakor tudi v gospodarstvu. Drevo raste hitro, je jako rodovitno in ostane zdravo. Sad ostane dolgo časa na drevesu.

Ostheimska višnja (9) je debela, okrogla, le na koncih malo plošnata. Barve je černo rudeče. Pecelj je kratek, debel, in v široki jamici vraščen. Žlahtno, jako sočno meso je prijetnega sladkokislega okusa. Zori v četrtem črešnjevem tednu. Ta višnja je zelo izverstna za mizo. Raste bolj v podobi germovja, vendar se lahko tudi odgojeva, kakor visoko drevo. Najložej se pomnoži to drevo s pogajnkami korenin. Rodi skoraj vsako leto obilno in tudi gledé zemlje ni preveč zbirčno.

Debela monmoranska (7) je zelo debela, plošnato-okrogla steklenka, lepe svetlorudeče barve. Pecelj se derži koščic. Meso je sladko-kislega okusa. Zori v četrtem tednu. Dobra je v vsakem obziru. Za kuhinjo je pa kaj izverstna. Da postane sad še bolj okusen, naj se pušča dalje časa na drevesu. Drevo raste hitro in rodi obilno.

Dolga lotovka (9) je debela, podolgasto okrogla, černorudeča višnja. Pecelj je 4—5 cm. dolg in v jako plitvi jamici. Meso je žlahtno, sočno, temnorudeče, in ko je zrelo, milo kislega okusa. Zori v petem in šestem črešnjevem tednu. Najboljši je ta višnja za kuhinjo, ker sirova je le dobra, kadar je popolnoma dozorela. Drevo raste hitro in obilno, rodi vsako leto. Za severne lege in senčnate kraje je ta višnja prav dobra, in se lahko ohrani do sv. Mihaela.

Lepa steklenka (12) je debela, plošnato okrogla, pri peceljnu nekoliko vderta, lepe svetlerudeče barve, prevlečena z majhnimi temnorudečimi pikami. Pecelj je globoko vraščen in različne dolgosti. Meso je sočno, rumeno, ali le malo rudečkasto, in sladkokislega okusa. Zori v petem in šestem tednu. Če je zrela, je dobra tudi na mizi. Drevo v mladosti

hitro raste, kasneje pa bolj počasi, in ima viseče veje. Rodi jako obilno in je za špalirje kaj sposobno.

D. Slive.

Zgodnja kraljica (4) je cibora srednje debelosti, okrogle oblike, pri peceljnu plošnata. Debela koža je rumeno zelenkasta, na solnčni strani z rudečimi pikami in lisami prevlečena. Pecelj je vraščen v globoki jamici. Meso se loči od peške (kosti), je zeleno rumeno, sočno, nekoliko terdo, in prav sladkega, žlahtnega okusa. Sad zori že sredi meseca avgusta, in je eden najboljših na mizi. Drevo postane srednje visoko, rodi jako obilno, posebno v dobri, rodovitni zemlji.

Rumena kraljica (2) je srednje debela, kratko-ovalaste podobe. Koža je belorumena, temnorumeno marmorirana in rudeče-pikasta. Jako je tenka in prezorna. Meso je rumeno, nekoliko terdo, jako žlahtno, prezorno, zelo sočno in medeno-sladkega okusa, in se ne loči popolnoma kosti. Izverstna je ta sliva na mizi in za gospodarstvo. Drevo raste krepko, je rodovitno, in zasluži, da bi v vsakem vertu bilo vsajeno.

Debela kraljeva (1) je bolj debel dermoncelj, nekoliko plošnato-okrogle podobe. Terda koža je višnjevorudeča, na solnčni strani skoraj černovišnjeva, z rumenimi pikami prevlečena. Meso se ne derži kosti, je žlahtno, malo terdo, rudečorumenkasto, in jako sladkega okusa. Drevo raste hitro, rodi obilno, posebno kot piramida.

Rumena mirabela (5) je drobna, okrogla mirabelica lepe, svetlorumene, na solnčni strani rudeče-pikaste barve. Meso je rumeno, terdo, žlahtno in le malo sočno, vendar pa kaj prijetnega sladkornosladkega in dišečega okusa in se loči od kosti. Zori meseca avgusta in je zaradi njenega okusa zelo priljubljena na mizi. Pa tudi za sušenje in kuhinjo je prav dobra. Drevo je majhno, ima široke in goste veje in rodi obilno. Zadovoljno je z vsako zemljo in z bolj severno lego. Verh se mora večkrat pomladiti in osnažiti. Tudi za posodovce je kaj pripravna.

Pisani perdrigon (1) je debela mirabela, katera je plošnato okrogle podobe, svetlorudeče, na solnčni strani temnorudeče, ali vijolčaste barve, pisana z gostimi rumenimi pikami. Meso se loči od kosti, je zelenobelo, mehko, jako sočno in raztopljivo, izverstnega vinskega, kisl-sladkega okusa. Zori koncem avgusta. Za vsako porabo je prav dobra. Drevo raste dovolj krepko in je jako rodovitno.

Vijolica (7) je tenko-kožasta, srednje debela, jajčje-okroglasta češplja, črnovišnjeve barve, z rujavimi pikami. Meso, katero se ne derži kosti, je rumeno belo, terdo in izverstnega okusa. Zori koncem avgusta in je kaj izverstna za sušenje. Pa tudi na mizi je veliko vredna. Drevo ne zahteva prav dobre zemlje in lege, zraste le srednje velika in rodi jako obilno.

Rudeča sliva. (3) je zeló debela, preobernjene, jajčaste podobe. Koža je terda, svetlo rudeča, s temnorudečimi lisami in rujavimi pikami. Meso se ne derži kosti, je svetlorumeno, jako sočno, raztopljivo in izverstnega, sladko-vinskega okusa. Zori spočetkom septembra in je izverstna na mizi. Drevo zraste veliko, postane košato in vsako leto obilno rodi.

Vangenheimska (6) je češplja srednje debela in jajčaste podobe. Koža je bolj debela, temnovijolčasta, večkrat rudeče višnjeva in nekoliko pikasta. Meso se loči od kosti, je zeleno-rumeno, in žlahtnega, vinskosladkega okusa. Zori koncem avgusta in je izverstna za kuhinjo in za sušenje, zaradi posebne sladkosti. Drevo raste krepko, vendar ne postane veliko, pa je zeló rodovitno.

Lukas-ova (2) je češplja srednje debela in ovalaste podobe. Tenka koža je temnorudeča, na strani temnovišnjeva, prevlečena z rumenimi pikami. Meso, katero se loči od kosti, je svetlorumeno, terdo, sočno, in izverstnega, sladko kislega okusa. Zori spočetkom septembra in je dobra na mizi in za gospodarstvo. Drevo raste hitro, veje mu stojé po koncu. Zahteva močno, rodovitno, nekoliko vlažno zemljo in rodi obilno.

Velika kraljica (4) je debela cibara na koncih nekoliko plošnata, sicer pa okrogle podobe. Koža je tenka, prezorna, rumeno-zelena, na solnčni strani rudečkasta, rudeče pisana in pikasta. Meso je zeleno-rumeno, prezorno, gosto, jako žlahtno in raztopljivo in zeló sladkega dišečega okusa. Ono se jako rado loči od kosti. Zori meseca septembra, in je kaj izverstna za vsako porabo, zatorej je pa tudi že zeló razširjena. Drevo raste hitro, postane veliko in napravi širok, okrogel verh. Roditi začne zgodaj in nekatera leta izvanredno obilno rodi. Zahteva bolj rodovitno, obdelano, nekoliko vlažno zemljo in solnčno lego.

Vašington (2) je debela, okroglo ovalasta, aprikozi podobna češplja. Tenka koža je rujavo-rumena, na solnčni strani nekoliko rudečkasta in zeleno marmorirana. Meso se loči od peške, je zlatorumeno, na senčni strani zeleno rumeno.

Okusa je sočnega, raztopljivega, žlahtnega in sladkega. Zori meseca septembra in je zarad njene lepote in debelosti priljubljena na mizi. Drevo raste hitro in je prav rodovitno.

Kirkova (1) je češplja angleškega plemena. Debelosti je srednje, oblike jajčaste. Debela koža je temnovijolčasta, na solnčni strani rudeče pikasta. Meso, katero se ne derži kosti, je zeleno-rumeno, terdo, raztopljivo, zelo sočno in sladkega okusa. Zori meseca septembra, je kaj izverstna za vsako porabo. Drevo raste krepko na kviško in rodi obilno.

Jefferson (2) je ameriška češplja. Sad je debel, ovalast, zelenorumene barve, kasneje temnorumene, na solnčni strani rudeče pikast in lisast. Meso se ne loči od kosti, je rumene barve, zelo sočno, in jako žlahtnega, sladkega okusa. Zori sredi septembra. Prav lepa in izverstna je ta češplja na mizi. Drevo zraste le srednje veliko in je pa zelo rodovitno. Sad ne pade lahko z drevja, zatoraj se priporoča, da se sadi tudi v bolj vetreni legi.

Esperova zlatika (2) je debela, okrogla, lepa, aprikozasta češplja, katera je na koncih nekoliko plošnata. Barve je svetlorumene z zelenimi lisami, na solnčni strani je zlatorumena, večkrat rudeče-pikasta in pisana. Zlatorumeno meso se loči od kosti, je jako sočno, in dišečega, vinskega, sladkega okusa. Zori meseca septembra in je izverstna na mizi. Drevo raste hitro in je zelo rodovitno.

Bavajeva kraljica (4) je debela mirabelica, okroglo ovalaste podobe in rumeno zelenkaste barve. Meso se ne loči lahko od kosti, je zelenorumeno, sočno, raztopljivo in sladkega dišečega okusa. Zori koncem septembra. Izverstna je na mizi in v kupčiji. Drevo je rodovitno in ima večje peresa, kakor navadna mirabelica.

Laška češplja (4) je že znana, debela, ovalasta češplja, nekoliko vampasta. Barve je črnovišnjeve, z zlatorumenimi pikami prevlečena. Meso se ne derži kosti, je zelenorumeno, jako sočno, žlahtnega vinsko-sladkega okusa. Na mizi kakor tudi za gospodarstvo je ta češplja posebno dobra. Zori od srede do konca septembra. Drevo zahteva rodovitno, toplo, nekoliko vlažno zemljo in potem zelo obilno rodi. Raste hitro, posebno kot špalir je izverstno.

Navadna češplja (4) je srednje debela, jajčaste podobe, včasih nekoliko plošnata. Barve je črnovišnjeve, z majhnimi rujavimi pikami.

Meso se loči od peške, je zeleno rumeno, v bolj mokri zemlji zlatorumeno, sočno in prijetnega sladkokislega okusa.

Zori koncem septembra, na ležišču se lahko dalje časa ohrani. Za vsako porabo je že dovolj znana, posebno pa za sušenje je ni treba še posebej priporočati. Drevesu ugaja najbolj globoka, rodovitna, nekoliko mokra zemlja. Raste hitro in rodi obilno.

Kejeva zlatinka (3) je prav debela češplja, ovalaste oblike in zeleno-rumene, kasneje zlatorumene barve. Solnčna stran je svetlovijolčasta, pikasta in pisana. Zeleno-rumeno meso je mehko, raztopljivo, jako sočno, in žlahtnega sladkega okusa. Zori koncem septembra in se ohrani 4 tedne. Na mizi kakor tudi za drugo porabo je ta češplja prav izverstna. Drevo raste krepko in zdravo ter je jako rodovitno.

E. Breskve.

Zgodnja ljubčica (1) je debela, skoraj okrogla, rujavo kosmata breskva. Okoli in okoli je lepo rudeča, na solnčni strani temnorudeča s karmin-rudečimi pikami. Meso se loči od kosti. Barve je bele, pri koščici škerlatnorudeče, raztopljivo, in sladkornega okusa. Zori sredi avgusta, in je izverstna na mizi. Drevo jako obilno rodi v vsaki legi, celo v severnih legah.

Zgodnja rudečka (1) je okrogla, na špici nekoliko plošnata, debela breskva. Koža je kosmata, rumenkaste barve, na solnčni strani škerlatno-rudeča, z rudečimi pikami. Meso je bledobelo, pri koščici rudeče, raztopljivo in sočno, vinsko-sladkega, žlahtnega okusa. Meso se loči od kosti. Zori meseca avgusta in je ena najbolj žlahtnih breskev. Drevo zraste veliko, je zelo rodovitno in dolgotrajno.

Rudeča Majdalena (1) je le malo kosmata, okrogla breskva. Barve je rumeno-zelene, na solnčni strani karmazin-rudeče. Meso se ne derži kosti. Ono je belo, z rudečimi žilami, v sredini rudeče, jako raztopljivo, sočno ter izverstnega, sladkega okusa. Zori meseca avgusta in septembra, in je breskva prve verste. Drevo postane močno, je zelo rodovitno tudi v neugodni legi.

Knez Švarcenberg (1) je debel, okrogel, le malo kosmat, lep sad. Koža je belorumena, na solnčni strani rudeče pikasta. Meso je skoz in skoz belo, jako žlahtno in sočno, ter izverstnega sladko-vinskokislega okusa. Zori avgusta in septembra. Drevo raste krepko, je rodovitno in ne zahteva posebne zemlje.

Sladkulja (3) je breskva srednje debela, okrogle po-

dobe z globoko zarezo. Tenka koža je zeleno-rumena ali svetlorudeča, na solnčni strani škardlatnorudeča in rujavo pisana. Meso, katero se loči od kosti, je belo, v sredini rudeče vijolčasto, jako sočno, ter sladkovinskega okusa. Zori meseca septembra, in je izverstna na mizi. Drevo raste hitro, je dolgotrajno in rodovitno.

Vilermoc-ova (1) breskva je srednje debelosti, nekoliko bolj visoke oblike. Koža je tenka, rumene barve, na solnčni strani temno karmino-rudeče. Meso je gosto, rumeno, v sredini rudeče, sočno, žlahtnega, aprikoznega okusa. Ta izverstna breskva zori meseca septembra, in je ena najboljših rumeno-mesnatih breskev. Drevo rodi obilno tudi v izhodni legi, samo da je nekoliko v zavetji.

Lepa varhinja (1) je zeló debela, okrogla, nekoliko plošnata breskva, katera je le malo kosmata. Koža je škardlatno-vijolčasto-rudeča, na solnčni strani temnorudeča in rudeče-černo marmorirana. Meso, katero se loči od kosti, je belorumenno, pod kožo in okoli kosti nekoliko rudeče, zeló sočno in sladkovinskega okusa. Drevo je rodovitno tudi v bolj slabi legi.

Burdinska debela (1) je debela breskva, jajčaste podobe. Le malo kosmata koža je zelenorumena, na solnčni strani lepo rudečkasta, temnorudeče marmorirana. Meso je belo, v sredini rudeče, jako žlahtno, raztopljivo, se loči od kosti, ter je sladkega dišečega okusa. Zori septembra in začetkom oktobra, ter je izverstna na mizi. Drevo raste hitro, postane veliko in rodi tudi v ne prav dobri zemlji.

Bunčica (1) je zeló debela, okrogla, proti verhu nekoliko ušpičena breskva. Koža je fino-kosmata, belo-zelene, kasneje slamnorumene barve, na solnčni strani s karmino-rudečimi pikami. Meso je belo, pri koščici malo rožasto, raztopljivo, sočno, žlahtnega, sladkega okusa in se loči od kosti. Zori meseca septembra in oktobra, in je prav izverstna na mizi. Drevo rodi obilno, vendar zahteva nekoliko bolj toplo, peščeno zemljo.

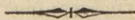
Kraljica sadja (1) je debela breskva, plošnato-okrogle podobe. Koža je gosto kosmata, na solnčni strani lepo rudeča z vijolčastimi pikami. Meso je zeleno belo, v sredini temnorudeče, raztopljivo, sočno, se loči od kosti, ter je izverstnega vinskokislega okusa. Zori meseca septembra in oktobra, ter še le kasneje na ležišču popolnoma dozori. Za bolj kasno jesen je kaj izverstna na mizi. Drevo rodi obilno, vendar pa zahteva bolj toplo zemljo in lego v zavetji.

F. Aprikoze ali marelice.

Ambrožovka je zeló debela, širokoplošnata, le malo kosmata marelica. Barve je belorumene, na solnčni strani rudeče, s pikami. Rudeče-rumeno meso je zeló sočno in raztoplivo, ter jako sladkega okusa. Zori že meseca julija, navadno pa še le avgusta. Drevo je dolgotrajno in rodovitno.

Bredovka je bolj drobna marelica, nekoliko plošnato-okrogla, rumena, na solnčni strani lepo rudeča. Temnorumeno meso je jako sočno in žlahtnega, ananasovega okusa. Zarad tega je zeló priljubljena na mizi. Zori sredi avgusta. Drevo ne zraste veliko, je pa zeló rodovitno.

Nansijevka je debela, jajčasto-okrogla marelica z globoko zarezo. Le malo kosmata koža je rumeno-zelena, na solnčni strani nekoliko rudečkasta in rudeče-pikasta. Meso je lepo, rudeče-pomerančasto, sočno, raztoplivo, žlahtno in izverstnega sladkega okusa. Zori sredi avgusta. Izverstna je na mizi, kakor tudi za kuhinjo. Drevo raste močno, je zeló rodovitno tudi v neugodni zemlji in legi. Za špalir in za posodovce je ta aprikoza vsega priporočila vredna.

Mesečna opravila sadjerejca.

Prosinec in svečan (januar in februar).

Staro drevje se mora osnažiti, skorja in mah ostergati, steblo z apnom namazati. Cepiči se pripravljajo, v klet ali v zemljo zakopljejo, da se ne posušé in da ne poženejo popki. Drevesa v špalirji se obrezujejo, ravno tako tudi žive meje.

Rane se zamažejo z voskom. Pripravijo naj se koli za prihodnjo spomlad; vredé naj se vsa sadjerejska orodja. Z dreves naj se otrebijo gosenčna gnjezda, zemlja okoli dreves naj se okoplje.

Sušec (marec).

Cepljenje se začne. Od kasnih dreves se lahko porežejo še cepiči. Drevesa naj se snažijo, okoli njih zemlja zrahlja in opleve. Divjaki v drevesnici naj se iz ene grede na drugo presadé. Presajajo naj se tudi drevesa. Drevesnica naj se začne obdelovati, peške naj se sejejo, posebno kostanjeve in orehove.

Mali traven (april).

Še je čas cepiti. Gosence naj se preganjajo in gnjezda pokončujejo. Mladike na požlahtnjenih divjakih naj se, kolikor treba, odstranijo. Drevesnica naj se obdeluje, kakor v prejšnjem meseci.

Veliki traven (maj).

Gosence in drugi merčesi se morajo uničiti. Povez od prejšnjega leta cepljenih divjakov se mora odvezati. Gnoj, ki se je jeseni okoli dreves naložil, naj se odstrani. Plevel naj se pridno ruje.

Rožnik (junij).

V tem mesecu naj se začne cepiti na živo oko in pod kožo. Presajenim drevesom naj se priliva, zemlja okoli dreves naj se zrahlja. Gosenice naj se pokončujejo. Stranske mladike sadnih dreves naj se okrajšajo.

Mali serpan (julij).

Sadnica naj se okopuje in plevel izruje. Cepljenje na speče oko naj se začne.

Veliki serpan (avgust).

Lehko se še cepi v tem mesecu na speče oko. Od divjakov, ki so bili spomladi cepljeni, naj se povez odveže. Drevesa se ne smejo obrezovati.

Kimovec (september).

Pri divjakih, ki so bili cepljeni na oko, naj se povez malo bolj na rahlo priveže; očesa, ki se niso prijela, naj se z ostrim nožem odrežejo in rana s cepilnim voskom zamaže. Sadje naj se začne obirati in pripravljati za sušenje ali pa za mošt. Drevesne bolezni naj se izrežejo, rane z voskom zamažejo. Peške naj se nabirajo in sejejo. Iz drevja naj se vodene mladike in one, ki poganjajo iz korenin, odrežejo.

Vinotok (oktober).

Sadnice naj se pripravljajo in okopujejo za prihodnjo spomlad. Jesensko presajanje dreves naj se doveršuje. Iz sadnice naj se presadé drevesca v drevesnico. Drevesa naj se okopujejo. Suha drevesa naj se izkopljejo.

Listopad (november).

Drevesa naj se snažijo in gnojijo. Obvežejo naj se s ternjem ali brinjem, da se obvarujejo pred zajci. Tudi za obrezovanje dreves je čas pripraven. Drevesno kolo (okrog) mladih drevesec naj se pokrije s sègnjitim gnojem, listjem, ali čreslom, da se obvarujejo zmerzlote. Živa meja naj se nasadi, in jame za pomladno presajenje dreves naj se skopljejo.

Gruden (december).

Slabim drevesom naj se da podpora, da jih sneg ne polomi. Gnojijo naj se drevesa; gosenčna gnjezda naj se pokončujejo. Sadje naj se prebira in gnjilo odstrani. Opravijo naj se vsa druga zimska dela sadjerejca.

Dodatek.

Med škodljive merčese, kateri sploh rastlinstvu, posebno pa mlademu sadnemu drevju veliko škodo delajo, prištevava se tudi hrošec (Maikäfer, *Melolontha vulgaris*). Tega velikega požeruha, ki ga ljudstvo keber imenuje, pa gotovo vsakdo dobro pozna, zatoraj ga tukaj natančno ne bodem opisoval; ravno tako znana je tudi njegova ličinka „červ“ ali „ogerc“ (*Engerling*) imenovana; z njenim življenjem je pa potrebno bolj natančno se seznaniti.

V ugodnih legah prikaže se hrošec v času od srede meseca aprila do začetka maja na dan (v bolj merzlih krajih pozneje); leta 8 do 14 dni okoli, navadno proti večeru o toplih dnevih; živi se od mladega zelenja listnatega drevja, posebno ljubi hraste, poljski javor (klanj), verbo, in pa vsakoverstno koščeno sadno drevje, kakoršno dostikrat popolnoma oguli; žre navadno zvečer in pa po noči.

Po splodbi zarije se babica 18 do 20 cm. globoko v zemljo, kjer 30 do 40 svitlo-rumenih jajčic v velikosti prosenega zernja znese in kmalo potem pogine. V 3—4 tednih potem se iz jajčic razvijejo male ličinke ali červički, katere v prvi jeseni dolgost $1\frac{1}{2}$ cm. dosežejo; živé se od tankih koreninic in drugih rastlinskih tvarin v zemlji. Škoda, katero v prvem letu červi prouzročujejo, ne more se še preobčutljiva imenovati.

Konec družega leta doseže pa červ dolgost do enega palca in pa debelost peresnega ročka.

V ugodnih okoliščinah (mitem podnebji) doraste červ v tretjem letu popolnoma, sicer pa potrebuje še eno leto do svojega razvitja, in tako potrebuje večkrat 4—5 let do svoje dorasti, to je, da postane červ $4\frac{1}{2}$ cm. dolg, in debel pa kot precej močen svinčnik. Opomniti mora se še to, da se červ vsako leto po dvakrat levi. Vsako leto v jeseni zarije se globočeje v zemljo, da se tako zmerzline in pogina obvaruje.

Pred zadnjim levenjem zarije se posebno globoko v zemljo, kjer si napravi primerno votlino, in tu se potem zabubi, ter pravemu hrošču kot buba že močno enoličen postane.

Po tretjem spremenjenji, katero se globoko v zemlji izverši, pride v 4. ali pa še le v 5. spomladi kot hrošec na dan. Škoda, katero červi v zadnjih letih pod zemljo na koreninah sadnega drevja in družega rastlinstva napravljajo, je

zeló velika; pogostoma se primeri, da vsled objedenih korenin celó odraščena drevesa pod zeló pridejo. Koliko več škode pa ta malopridnež še le v drevesnicah napravi, ker so mu nežne koreninice drevesic prava sladčica! Ta škoda je pa tem večja, ker se more še le potem zapaziti, ko je začelo perje in mladje rumeneti in velo postajati; takrat je že navadno prepozno tako drevo še dalje pri življenji ohraniti, ker se červ ne more drugače zatreti, nego da se mora zemlja od korenin popolnoma odgrestiti, poloviti, kar pa navadno ima le malo vspeha in je z velikimi neprijetnostmi združeno delo.

Najboljši pripomoček tega hudega sovražnika kmetijstva in velikega požeruha zatreti ali vsaj njegov zaplod zdatno zmanjšati je edini ta, da se hrošci v velikem številu polové in ugonobé. To morejo pa le cele občine uspešno in zdatno doversiti; z vsako pokončano babico uničenih je ob enem tudi 30 do 40 červov in ravno toliko kebrov. Ta lov izveršuje se pa najzdatneje zjutraj ob zori, ko kebrji na drevesih tako rekoč popolnoma oterpnjeni sedé; drevo se dobro potrese, kebrji na tla popadajo in se poberó; dobro je pod drevo rjuh položiti; na katere se kebrji otresejo in z malim trudom v kako posodo posujejo. Pomoré se najhitreje s tem, da se s kropom poparijo. Umrjeni kebrji porabijo se zdatno za hrano kokošim in prešičem; te živali jih kaj slastno pohrustajo; pa tudi za gnoj so dobri, posebno za kompost. Na ta način se more s kebrji nekoliko škoda, katero kmetovalcu prouzročijo, poravnati.

Drugi način, ta merčes zatirati, je ta, da se ob gozdih (hrastovih) in vertih napravijo po 1 m. visoki in do 2 metra široki okrogli kupi rahle zemlje, nekoliko z rastlinskimi tvarinami pomešani, v katere ostale oplodene babice jajčica nesejo (pred vsem ljubijo za to rahlo zemljo), ti kupi se potem pri toplem solnčnem vremenu večkrat dobro premečejo in z gnojnico polijejo; vsled tega se jajčica ali pa tudi že izlezle ličinke popolnoma pokončajo; taka zemlja porabi se potem lahko kot gnojilo.

To sta dva zdatna pripomočka, tega škodljivca z vspehom zatreti in pokončati.

Pa tudi gospodje učitelji s svojimi učenci v tej zadevi lahko prav veliko storijo. Otročaji ta merčes kaj radi lové; drugega treba ni kakor kake primerno velike posode s pokrovom, in otrokom, posebno viših oddelkov, se zaukaže potem, ko se jim je senčna stran tega merčesa dobro dokazala, da naj vsak potoma v šolo po živih ograjah 50 do 100 kebrov

nabere, in to slednji dan; te naj potem na določenem kraji v pripravljeno posodo strese in učitelju prinese, kar se brez vsakoršne zamude časa in tudi skoraj brez truda v korist kmetijstva zgoditi more. Za vsako tako delo naj se otroci tudi nekoliko pohvalijo, kar jim je v spodbudo in ni brez uspeha.

Tega sem iz lastne skušnje dejansko prepričan, kajti prec prvi dan so mi otroci nad $\frac{3}{4}$ starega mernika kebrov v šolo prinesli, katere smo še tisti dan v kompostni kup zagreblji. In to opravlja mi šolska mladina slednji dan z večim uspehom. Ob enem se pa s tem mladina kolikor toliko tudi v napredku kmetijstva berži in uri.

M. Rant v „Novicah.“

Kazalo.

	Stran
Predgovor	3
Kaj koristi sadjereja?	4
Pervi oddelek.	
Sadjereja.	
I. Sadno drevo in njegovi organi.	
1. Korenine	5
2. Steblo	7
3. Verh	7
4. Perje	8
5. Popki in mladike	8
6. Cvet	10
II. Zemlja in podnebje	10
III. Odgojevanje sadnih dreves.	
1. Kako se dobivajo in shranjujejo sadne peške?	12
2. Kedaj je treba peške sejati?	13
3. Drevesnica	14
4. Kako se drevesnica razdeli in poseje?	15
5. Kako drevesa v drevesnici odgojevati?	16
6. Obrezovanje dreves v drevesnici	19
7. Presajenje drevesec	21
8. Pošiljanje drevesec	26
IV. Požlahtnenje ali cepljenje dreves	27
1. Ličje in cepilni vosek	29
2. Cepljenje z očesom (popkom)	30
3. Cepljenje v sklad	32
4. Cepljenje za kožo	34
5. Cepljenje z nakladom	35

	Stran
6. Cepljenje v žleb	36
7. Cepljenje z nasadom	36
8. Cepljenje na lok (cepljenje na zrast)	37
9. Katero cepljenje je najboljše?	38
V. Kako drevesa oskerbovati.	
1. Obrezovanje	39
2. Snaženje dreves	42
3. Pomladenje	45
4. Gnojenje dreves	46
5. Precepljenje dreves	49
6. Kako se onemogla in zanemarjena drevesa zopet okrepcajo	50
7. Kako se dobiva debelo sadje?	51
8. Smukanje dreves	51
VI. Pritlikovci	52
VII. Posodovci	54
VIII. Obiratev sadja	56
IX. Kako se sadje hrani?	58
X. Kako se sadje pošilja?	59
XI. Bolezni dreves	59
1. Bolezni na koreninah	60
2. Kožne bolezni	60
3. Bolezni na lesu	62
4. Bolezni peres	64
5. Bolezni sadja	65
6. Poškodovanje dreves po toči in nevihti	65
XII. Škodljive in koristne živali sadnih dreves.	
1. Zajec	66
2. Miši	67
3. Gosence	67
4. Žužki	69
5. Listne uši	70
6. Škerlatna uš	70
7. Kervava uš	70
8. Mravlje	71
9. Ose	71
10. Drevesne stenice	71
XIII. Sadnemu drevju koristne živali	71
XIV. Poraba sadja	73
1. Sušenje sadja	74
2. Kako se napravi sadni mošt (tolkla)?	80
3. Kako se napravlja iz sadja ocet (kis)?	82
4. Kako se sadje še porabi?	82

Drugi oddelek.

Sadjeznanstvo	84
-------------------------	----

Razredi:

A. Jabelka	85
B. Hruške	88
C. Črešnje	90
D. Slive in češplje	90
E. Breskve	91

**Popis nekterih žlahtnih plemen jabelk, hrušek,
črešenj, sliv, breskev in marelic.**

Stran

A. Jabelka.	
A. Letna jabelka	92
B. Jesenska jabelka	94
C. Zimska jabelka	96
D. Spomladanska jabelka	109
B. Hruške.	
A. Poletne hruške	112
B. Jesenske hruške	115
C. Zimske hruške	122
D. Spomladanske hruške	126
C. Črešnje.	
A. Črešnje sladke	127
B. Črešnje kisle ali višnjeve	130
D. Slive	132
E. Breskve	135
F. Aprikoze ali marelice	137
Mesečna opravila sadjerejca	138
Dodatek	140

Cena nekterim družbinim knjigam.

Večina knjig, ki jih je družba sv. Mohora od leta 1860 do letos izdala, je že pošla, le sledeče bukve se pri družbi zamorejo še naročiti in veljajo:

1. <i>Dr. Rogač</i> in <i>Torkar</i> : Življenje svetnikov I. do IX. snopič, vsaki snopič po	60 kr.
(Kdor izmed družnikov vseh 9 snopičev Življ. svetn. vkup vzame, dobi jih za 4 gold.)	
2. <i>Kociančič</i> : Kristusovo življenje in smert, I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII. in IX. snopič, vsaki po	50 "
3. <i>Erjavec</i> : Živali v podobah I. del (domače)	50 "
Živali v podob. III. del (ptice I. snopič)	50 "
Živali v podobah IV. del (ptice II. snopič)	40 "
Živali II. in V. del sta že pošla.	
4. <i>Kosar</i> : Nebeška hrana, (molitvena knjiga), 2 dela, vsaki del mehko vezan	70 "
(Terdo v pert vezana 1 gold. 10 kr., v pert z zlato obrezo 1 gld. 30 kr. in v usnje z zlato obrezo 1 gld. 40 kr.)	
5. <i>Staré</i> : Občna zgodovina I., II., III. in IV. snopič, vsaki po	50 "
6. <i>Povše</i> : Umni kmetovalec I., II. in III. snopič, vsaki po	40 "
7. <i>Volčič</i> : Domači zdravnik	35 "
8. <i>Dr. Servec</i> : Nauk o gospodinjstvu in <i>Sumper</i> : Bučelarček	40 "
9. <i>Jančar</i> : Vinorejec	30 "
10. <i>Tomšič</i> : Sadjereja v pogovorih	16 "
11. <i>Lèsar</i> : Prilike Bonaventure	36 "
12. <i>Lèsar</i> : Zgodbe katoliške cerkve	40 "
13. <i>Zupančič</i> : Fabiola, povest	50 "
14. <i>Podláz</i> : Zlate bukve slovenskega vedeža	40 "
15. <i>Slemenik</i> : Izdajavec, povest	40 "
16. <i>Ravnikar</i> : Utopljeni, povest	30 "
17. <i>Ogrinec</i> : Setev in žetev, povest	20 "
18. <i>Mati božja</i> dobrega sveta, povest	30 "
19. Večernice 24. zvezek (povesti in podučni spisi)	30 "
20. Večernice 15. in 23. zvezek, vsaki po	20 "
21. <i>Parapat</i> : Robinzon	40 "
22. <i>Šmuc</i> : Nebeška krona	50 "
23. <i>Levstik</i> : Kraljedvorski rokopis	10 "
24. <i>Slemenik</i> : Križem sveta, povest	20 "

Stari in novi družniki pa dobijo vse zgoraj omenjene knjige, katerim je cena čez 30 kr., po 10 kr. ceneje.

Tvarno kazalo

k „življenju svetnikov“ velja 10 kr.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS #

00000090416

